

ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΛΟΓΩΝ ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗΣ,
ΕΠΙΘΥΜΗΤΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΑ ΟΦΕΛΗ
ΣΕ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΥΠΑΙΘΡΙΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

της
Δέσποινας - Στυλιανής Ταμπάκη

Μεταπτυχιακή Διατριβή που υποβάλλεται στο καθηγητικό σώμα
για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων για την απόκτηση του μεταπτυχιακού τίτλου
του Διατμηματικού Μεταπτυχιακού Προγράμματος «Άσκηση και Ποιότητα Ζωής»
των Τμημάτων Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού
του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης και του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας
στην κατεύθυνση «Φυσική Δραστηριότητα και Αθλητική Αναψυχή».

Κομοτηνή

2005

Εγκεκριμένο από το Καθηγητικό σώμα:

1^{ος} Επιβλέπων: Λέκτορας. κα. Χρόνη Στυλιανή

2^{ος} Επιβλέπων: Καθηγητής. κ. Θεοδωράκης Γιάννης

3^{ος} Επιβλέπων: Λέκτορας. κ. Κουθούρης Χαρίλαος

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»

Αριθ. Εισ.: 4357/1

Ημερ. Εισ.: 10-03-2005

Δωρεά:

Ταξιθετικός Κωδικός: Δ

371.384

TAM

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

004000077904

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Δέσποινα – Στυλιανή Ταμπάκη: Διερεύνηση λόγων διοργάνωσης, επιθυμητά και αντιλαμβανόμενα οφέλη σε προγράμματα υπαίθριων δραστηριοτήτων στην εκπαίδευση.

(Υπό την επίβλεψη της Λέκτορος κ. Χρόνη Στυλιανής)

Σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν να διερευνηθούν (α) οι λόγοι διοργάνωσης των προγραμμάτων υπαίθριων δραστηριοτήτων στο χώρο της α΄βάθμιας και β΄βάθμιας εκπαίδευσης, (β) το πως αντιλαμβάνονται οι καθηγητές-υπεύθυνοι των σχολείων τα οφέλη που προκύπτουν από τη συμμετοχή των μαθητών-τριών στα προγράμματα και (γ) εάν και πως αντιλαμβάνονται τα οφέλη οι ίδιοι οι εμπλεκόμενοι μαθητές-τριες μετά τη συμμετοχή τους. Η μεθοδολογική προσέγγιση του θέματος έγινε μέσω της περιπτωσιολογικής μελέτης (case study). Στην έρευνα συμμετείχαν τρεις (3) καθηγητές-υπεύθυνοι ιδιωτικών σχολείων της χώρας, οι οποίοι συμμετείχαν σε ημι-δομημένες συνεντεύξεις. Ακολούθησε η συλλογή πληροφοριών από 15 μαθητές-τριες από καθένα από τα τρία σχολεία με τη χρήση σύντομων γραπτών ερωτηματολογίων με ανοικτές ερωτήσεις. Από την ανάλυση του περιεχομένου, την κωδικοποίηση και την ταξινόμηση των θεμάτων που εντοπίστηκαν στις συνεντεύξεις και στις γραπτές απαντήσεις των μαθητών-τριών δημιουργήθηκαν κατηγορίες όπου διαφαίνονται οι λόγοι διοργάνωσης των υπαίθριων δραστηριοτήτων από τα σχολεία, τα επιθυμητά και τα αντιλαμβανόμενα οφέλη που αποκομίζουν τα παιδιά. Η υλοποίηση προγραμμάτων υπαίθριων δραστηριοτήτων στο χώρο της ιδιωτικής εκπαίδευσης πραγματοποιείται για λόγους ουσίας, όπως είναι η πολύπλευρη ανάπτυξη των παιδιών, η εκμάθηση δεξιοτήτων και δεν αποτελεί απλά μια τάση της εποχής. Τα επιθυμητά οφέλη που υποστήριξαν οι υπεύθυνοι ότι αποκομίζουν οι μαθητές-τριες μέσα από τη συμμετοχή τους στα προγράμματα συμφωνούν σε μεγάλο βαθμό με τα αντιλαμβανόμενα οφέλη από τα παιδιά.

Λέξεις-Κλειδιά: υπαίθριες δραστηριότητες αναψυχής, εκπαίδευση, μαθητές-μαθήτριες, περιπτωσιολογική μελέτη.

ABSTRACT

Despina-Styliani Tabaki: Exploring expected and perceived benefits and the rationale for outdoor activity programmes in education.

Supervisor: Mrs. Chroni Stilian, Lecturer

The purpose of this paper was to explore: (a) the rationale in organising outdoor activity programmes in the elementary and secondary education, (b) how educators and programme organisers in schools perceive the benefits ensuing students' participation in these programmes and (c) whether and how participating students' perceive these benefits post-participation. A case-study methodological approach was used. Three educators from private schools in Greece participated in the study who contributed in semi-structured interviews. Data was collected from 15 students from each of the three schools through short written questionnaires containing open-ended questions. Content analysis, coding and theme classification of the interviews and the written responses provided by the students, revealed multiple categories on the reasons why outdoor activities are organised by schools, as well as on the expected and perceived benefits for students. Outdoor activity programmes are organised by private schools for substantive reasons such as, a well-rounded students' development, acquisition of new skills, and not simply as a modern-day trend. The expected benefits as reported by educators and programme organizers largely matched the perceived benefits as reported by the students.

Key words: outdoor activities, leisure, education, pupils, case study.

Για την ολοκλήρωση της μεταπτυχιακής μου διατριβής θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τη Λέκτορα του Τμήματος Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, κ. Χρόνη Στυλιανή για την επιστημονική της υποστήριξη, την καθοδήγηση και την ηθική της συμπαράσταση, τον Καθηγητή κ. Θεοδωράκη Γιάννη και το Λέκτορα κ. Κουθούρη Χαρίλαο για την πολύτιμη βοήθειά τους. Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω ιδιαίτερα τους υπεύθυνους των σχολείων καθώς και τους μαθητές-τριες που δέχθηκαν να συνεργαστούν στην προσπάθεια για ένα πιο γόνιμο και εποικοδομητικό μέλλον στο χώρο της εκπαίδευσης και των προγραμμάτων υπαίθριων δραστηριοτήτων. Τέλος, ένα μεγάλο ευχαριστώ στην οικογένειά μου και τον Απόστολο που με στήριξαν σημαντικά και με ενθάρρυναν καθόλη τη διάρκεια των μεταπτυχιακών μου σπουδών.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελίδα
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	ii
ABSTRACT	iii
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	iv
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	v
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	vi
<i>Κεφάλαιο I: ΕΙΣΑΓΩΓΗ</i>	1
Δραστηριότητες Υπαίθριας Αναψυχής	2
Αγωγή Υπαίθρου	4
<i>Κεφάλαιο II: ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ</i>	7
<i>Κεφάλαιο III: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ</i>	15
Μεθοδολογική Προσέγγιση	15
Συμμετέχοντες	17
Διαδικασία Συλλογής Πληροφοριών	17
Περιγραφή Δομής και Περιεχομένου Συνεντεύξεων	18
Περιγραφή Ερωτηματολογίου προς τους Μαθητές	19
Ανάλυση Περιεχομένου και Αξιολόγηση Εμπιστευτικότητας	19
<i>Κεφάλαιο IV: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ</i>	22
<i>Σχολείο 1^ο</i>	
Η ιστορία κατά τον Προϊστάμενο Τμήματος Φυσικής Αγωγής, Υπεύθυνο προγραμμάτων υπαίθριων δραστηριοτήτων αναψυχής	23
Απόψεις των μαθητών-τριών σχετικά με την αποκόμιση ωφελειών από τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα	26
<i>Σχολείο 2^ο</i>	
Η ιστορία κατά τον Συντονιστή Τμήματος Φυσικής Αγωγής, Υπεύθυνο προγραμμάτων υπαίθριων δραστηριοτήτων αναψυχής	28
Απόψεις των μαθητών-τριών σχετικά με την αποκόμιση ωφελειών από τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα	32
<i>Σχολείο 3^ο</i>	
Η ιστορία κατά τον Υπεύθυνο προγραμμάτων υπαίθριων δραστηριοτήτων αναψυχής	33
Απόψεις των μαθητών-τριών σχετικά με την αποκόμιση ωφελειών από τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα	35
Θέματα, Υποκατηγορίες & Κατηγορίες	35
<i>Κεφάλαιο V: ΣΥΖΗΤΗΣΗ</i>	50
<i>Κεφάλαιο VI: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ</i>	56
Προτάσεις για πρακτικές εφαρμογές	56
Προτάσεις για μελλοντικές έρευνες	58
<i>Κεφάλαιο VII: ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ</i>	59
<i>Κεφάλαιο VIII: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</i>	66

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1. Λόγοι διοργάνωσης και επιθυμητά οφέλη κατά τους υπευθύνους σχολείων	64
Πίνακας 2. Αντιλαμβανόμενα οφέλη κατά τους μαθητές-τριες	65

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΛΟΓΩΝ ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗΣ, ΕΠΙΘΥΜΗΤΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΑ ΟΦΕΛΗ ΣΕ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΥΠΑΙΘΡΙΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Εισαγωγή

Στις μέρες μας, ο σύγχρονος τρόπος ζωής, το ποιοτικά υποβαθμισμένο περιβάλλον των σύγχρονων μεγαλουπόλεων, οι ξέφρενοι ρυθμοί εργασίας σε όλους τους τομείς καθιστούν σημαντική την ανάγκη του ατόμου για ενεργητική συμμετοχή σε δραστηριότητες αναψυχής. Σύμφωνα με τον Smith (1992), η αναψυχή είναι μια διαβίου μαθησιακή διαδικασία μέσα από την οποία ένα άτομο μαθαίνει να συγκρίνει επιλογές, να επιλέγει εναλλακτικές λύσεις, να αποκτά τα απαραίτητα εφόδια, να επιδεικνύει σωματική και ψυχική ικανότητα στη δράση του και να οργανώνει αναψυχικές εμπειρίες ως κανονικές δραστηριότητες στην καθημερινή του ζωή. Όπως τόνισε ο Smith (1992), η αναψυχική εμπειρία ενδυναμώνει τη ψυχική και πνευματική υγεία του ατόμου, τονώνει τις κοινωνικές σχέσεις και δημιουργεί μοναδικές δυνατότητες. Η αναψυχή είναι ο πυρήνας για την ποιότητα της ζωής.

Κατά τον Αυθίνο (1998) και σύμφωνα με κείμενο της Αμερικανικής Ένωσης Υγείας, Φυσικής Αγωγής, Αναψυχής και Χορού (A.A.H.P.E.R.D.) ο βασικός σκοπός της αναψυχής είναι ο εμπλουτισμός της ζωής του ατόμου, δίνοντας του την ευχέρεια να βρει περιπέτεια, συντροφικότητα, αίσθηση κατορθώματος, τη χαρά της ομορφιάς και της δημιουργίας, στοιχεία τα οποία συνεισφέρουν στην ανθρώπινη ευτυχία. Μέσα από τα προγράμματα αναψυχής οι άνθρωποι αναπτύσσουν ενδιαφέροντα και δεξιότητες, οι οποίες τους επιτρέπουν να αξιοποιήσουν δημιουργικά τον ελεύθερο χρόνο τους, να συνεισφέρουν στην κοινωνική, φυσική και πνευματική τους υγεία, την ασφάλεια, την ανάπτυξη της αυτοπεποίθησης και του χαρακτήρα. Στις δραστηριότητες αναψυχής συγκαταλέγονται οι αγώνες και τα σπορ, η μουσική, ο χορός, οι εικαστικές τέχνες και η χειροτεχνία, το θέατρο, οι κοινωνικές δραστηριότητες, τα χόμπι και οι εκδηλώσεις στη φύση και την ύπαιθρο. Τέλος, ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα αναψυχής παρέχει σε

άτομα κάθε ηλικίας, πρότερων εμπειριών και ενδιαφέροντος, την ευκαιρία να συμμετέχουν σε μια ποικιλία από δραστηριότητες (Αυθίνος, 1998).

Η υπαίθρια αναψυχή καθορίζεται ως η αλληλεπίδραση μεταξύ δραστηριότητας και υπαίθριου φυσικού περιβάλλοντος μέσα από την οποία το άτομο αναγεννάται φυσικά, ψυχολογικά συναισθηματικά και κοινωνικά (Leitner & Sara, 1996). Ο Κουθούρης (2003α), ανέφερε σύμφωνα με την Outdoor Recreation Resources Review Commission, ότι η υπαίθρια αναψυχή περιλαμβάνει δραστηριότητες και γεγονότα που πραγματοποιούνται σε ανοικτό χώρο, σε αστικό περιβάλλον ή σε κατάλληλα διαμορφωμένο από τον άνθρωπο περιβάλλον, όπως επίσης και δραστηριότητες που παραδοσιακά εξελίσσονται στη φύση. Ο Κουθούρης (2003α) περιέγραψε επίσης την ύπαρξη τεσσάρων (4) κατευθύνσεων στην υπαίθρια αναψυχή. Η πρώτη κατεύθυνση αφορά τις κινητικές δραστηριότητες και τα αθλήματα υπαίθριας αναψυχής (Outdoor Recreation) όπου η συμμετοχή είναι κυρίως ψυχαγωγικού χαρακτήρα, ακολουθεί η αγωγή υπαίθρου (Outdoor Education), η οποία περιλαμβάνει προγράμματα ευαισθητοποίησης για το περιβάλλον και ενίσχυσης της σχέσης φύσης-άνθρωπος, είναι εκπαιδευτικού κυρίως χαρακτήρα και συνδέει την αναψυχή με το σχολείο. Η τρίτη κατεύθυνση αφορά την ανάπτυξη δεξιοτήτων ζωής (Outdoor Development Management), την ανάπτυξη ατομικών ή ομαδικών δεξιοτήτων μανάτζμεντ σε στελέχη οργανισμών και την ανάπτυξη διαπροσωπικών σχέσεων μέσα από υπαίθριες δημιουργικές προκλήσεις-ασκήσεις και δραστηριότητες. Έχει εκπαιδευτικό-ψυχαγωγικό χαρακτήρα. Τέλος, η τέταρτη κατεύθυνση της υπαίθριας αναψυχής αφορά τη θεραπευτική αναψυχή (Outdoor Therapeutic Recreation) όπου περιλαμβάνονται δραστηριότητες θεραπευτικού χαρακτήρα με στόχο την κοινωνική επανένταξη ατόμων με προβλήματα εξάρτησης και την ανάπτυξη πολλαπλών δεξιοτήτων σε άτομα με ειδικές ανάγκες.

Δραστηριότητες Υπαίθριας Αναψυχής

Αρκετοί συγγραφείς δίνουν έμφαση στα πολλαπλά (ψυχολογικά, κοινωνικά και σωματικά) οφέλη που αποκομίζουν οι συμμετέχοντες σε προγράμματα υπαίθριας αναψυχής (Passmore, 1972; Leitner, 1996; Λύτρας, 2002; Χρόνη, 2003). Η διερεύνηση λοιπόν των ωφελειών που αποκομίζουν τα παιδιά και οι νέοι από τη συμμετοχή τους σε προγράμματα υπαίθριων δραστηριοτήτων, καθώς επίσης και ο τρόπος που αποκομίζονται τα οφέλη αυτά αποκτά ιδιαίτερη σημασία γιατί από την παιδική ηλικία η ισχυροποίηση του χαρακτήρα, η απόκτηση υγιεινών συνηθειών, στάσεων και συμπεριφορών ενδυναμώνουν το παιδί και τον έφηβο ώστε να αντιμετωπίζουν με

πυγμή και θάρρος, σύνεση και οργανωτικότητα, τις ευχάριστες και τις δυσάρεστες, τις εύκολες και τις δύσκολες εκφάνσεις της ζωής. Τα προγράμματα υπαίθριας αναψυχής που απευθύνονται στα παιδιά συνηθέστερα υπάγονται στις κατευθύνσεις αγωγής υπαίθρου και αθλητικές δραστηριότητες υπαίθριας αναψυχής.

Υπαίθριες δραστηριότητες αναψυχής χαρακτηρίζουμε τις δραστηριότητες βουνού (πεζοπορία, αναρρίχηση), δραστηριότητες σε ποτάμια και λίμνες (κανό -καγιάκ, ράφτινγκ), δραστηριότητες θάλασσας (ιστιοπλοΐα - υποβρύχιες δραστηριότητες), δραστηριότητες αέρα (αλεξίπτωτο ελεύθερης πτώσης ή πλάγιας) και υπαίθριες δραστηριότητες σε θεματικά πάρκα ή σε αστικές περιοχές. Είναι προγράμματα κινητικών δραστηριοτήτων που διεξάγονται στην ύπαιθρο (Χρόνη, 2003). Αναφορικά με τη διαδικασία της αναψυχής και δη της υπαίθριας αναψυχής αξίζει να αναφερθεί ότι κύριο σημείο δεν αποτελεί το είδος των δραστηριοτήτων όπου εμπλέκεται ο συμμετέχοντας αλλά αυτό που έχει τη μέγιστη σημασία είναι το τελικό συναίσθημα που αποκομίζει και η εμπειρία που βιώνει (Χρόνη, 2003). Τα προγράμματα και οι δραστηριότητες της υπαίθριας αναψυχής, χαρακτηρίζονται κυρίως από την περιπέτεια και τον ενθουσιασμό, την πρόκληση που δημιουργεί η αλληλεπίδραση του ατόμου με τη φύση-περιβάλλον, αλλά και από το άγχος (σωματικό ή γνωστικό) και το φόβο που προκαλούν οι απαιτήσεις της δραστηριότητας. Μέσα από τα χαρακτηριστικά αυτά οι δραστηριότητες υπαίθριας αναψυχής στοχεύουν και αποσκοπούν στην υιοθέτηση και βίωση μιας ξεχωριστής για το άτομο εμπειρίας, στην ανάπτυξη γνωστικών, κινητικών και κοινωνικών δεξιοτήτων, στη διάπλαση του χαρακτήρα, στη βελτίωση της φυσικής ικανότητας, στην αύξηση της παραγωγικότητας αλλά και στη βελτίωση της ψυχικής διάθεσης του ατόμου (Χρόνη, 2003). Επιπρόσθετα, η συμμετοχή του ατόμου σε δραστηριότητες στην ύπαιθρο, σε ένα περιβάλλον καινούριο και άγνωστο, πλούσιο σε προκλήσεις κάνουν το άτομο να αισθάνεται ταυτόχρονα χαλάρωση και εγρήγορση.

Ο Λύτρας (2002) τόνισε τη σημασία των κοινωνικών και ψυχολογικών ωφελειών από τη συμμετοχή σε προγράμματα αναψυχής. Οι υπαίθριες δραστηριότητες αναψυχής, αναφέρει ο Λύτρας (2002), αναπτύσσουν την κοινωνικοποίηση, δημιουργούν αισθήματα εσωτερικής παρακίνησης και ικανοποίησης και επιδρούν θετικά στην αυτοαποτελεσματικότητα και γενικότερα στη συναισθηματική κατάσταση του ατόμου. Μέσα από τις αναψυχικές δραστηριότητες και εμπειρίες απελευθερώνονται οι ζωτικές ανθρώπινες δυνάμεις, ο άνθρωπος μπορεί να αυτο-οργανώνει και να αυτο-δημιουργεί, να αντιστέκεται στις στρεσογόνες καταστάσεις και στον «εκφυλισμό» της ψυχολογικής ευμάρειας που προκαλεί ο σύγχρονος τρόπος ζωής.

Σύμφωνα με τον Passmore (1972) τα προγράμματα υπαίθριων δραστηριοτήτων βοηθούν τους μαθητές να αναπτύξουν καινούργια ενδιαφέροντα και δεξιότητες τα οποία θέτουν τη βάση για δημιουργική αντιμετώπιση της ζωής τους. Τους παρέχεται επιπρόσθετα η δυνατότητα μέσα από τις εμπειρίες που βιώνουν να γνωρίσουν, να μάθουν ή και να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους σε ποικίλα θέματα που άπτονται του ενδιαφέροντός τους. Οι υπαίθριες δραστηριότητες προσφέρουν εξαιρετικές ευκαιρίες μέσα από προσωπική εμπειρία για σκέψη και εξέταση πολλών κοινωνικών και πολιτιστικών αξιών όπως αυτές επικρατούν σήμερα. Τέλος, βοηθούν τους μαθητές να κατανοούν καλύτερα τους εαυτούς τους, τους καθηγητές τους και τη συνολική εκπαίδευσή τους.

Αγωγή Υπαίθρου

Η υπαίθρια αγωγή περιγράφεται ως εκπαιδευτική δραστηριοποίηση που σχετίζεται με την ύπαρξη, την παραμονή, την κίνηση και μάθηση σε υπαίθριο χώρο. Είναι αγωγή μέσα στην ύπαιθρο, σχετικά με την ύπαιθρο και για την ύπαιθρο (Coles, 2000). Η εκπαίδευση στην ύπαιθρο μέσα από τις ποικίλες δραστηριότητες παρέχει τη δυνατότητα στους μαθητές για εκμάθηση νέων κινητικών δεξιοτήτων, εκμάθηση και ανάπτυξη δεξιοτήτων ζωής και για απόκτηση γνώσεων πάνω σε περιβαλλοντικά θέματα. Βοηθά το μαθητή να ενσταλάξει το σεβασμό για τον ίδιο του τον εαυτό μέσα από την αναζήτηση της πρόκλησης σε δραστηριότητες περιπέτειας, για τους άλλους μέσα από την ομαδική εμπειρία και το μοίρασμα της ευθύνης στη λήψη αποφάσεων και τέλος για το περιβάλλον μέσα από την άμεση εμπειρία και συμμετοχή σε δραστηριότητες στη φύση (Κουθούρης, 2003β).

Οι Palmberg και Kuru (2000) αναφέρουν ότι οι υπαίθριες δραστηριότητες αποτελούν τη βάση και για περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση. Σύμφωνα με έρευνά τους, σε μαθητές ηλικίας 12 ετών, η υλοποίηση διαφορετικών προγραμμάτων εκπαίδευσης στην ύπαιθρο, όπως δραστηριότητες περιπέτειας, βοήθησαν στο να αναπτύξουν οι μαθητές μία αποτελεσματική σχέση με το φυσικό περιβάλλον, να ευαισθητοποιηθούν απέναντι σε αυτό σε βαθμό όμοιο με την ανάπτυξη των κοινωνικών τους σχέσεων μέσα από τις προσωπικές τους εμπειρίες. Οι εμπειρίες που βίωσαν στη φύση ανέπτυξαν το αίσθημα εμπιστοσύνης των παιδιών ως προς τον εαυτό τους και το αίσθημα ασφάλειας, γεγονός το οποίο αύξησε την προθυμία και τη θέλησή τους για συμμετοχή σε μελλοντικές δραστηριότητες. Σύμφωνα με τους δύο ερευνητές, το πιο σημαντικό αποτέλεσμα της ενασχόλησης του ατόμου με την υπαίθρια αναψυχή είναι πρωταρχικά η ανάπτυξη της αίσθησης της υπεύθυνης διαχείρισης του περιβάλλοντος,

της φροντίδας των φυσικών πόρων και της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος από διάφορες αλλοιώσεις και καταστροφές.

Η αγωγή υπαίθρου (outdoor education) διεθνώς «συνθέεται» από την εκπαίδευση περιπέτειας (adventure education) και την περιβαλλοντική εκπαίδευση (environmental education)(Priest 1986). Όπως αναφέρει ο Κουθούρης (2003β), στην ελληνική πραγματικότητα που δεν υπάρχει η ανάλογη υποδομή, προτείνονται σαν προστάδιο της αγωγής υπαίθρου (outdoor education), οι υπαίθριες δραστηριότητες (outdoor activities) και η περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση (environmental awareness). Την τελευταία δεκαετία ένα φαινόμενο παρόμοιο με όσα επικρατούν στο εξωτερικό, αναφορικά με την υλοποίηση προγραμμάτων αναψυχής, παρατηρείται και στη χώρα μας κυρίως από ιδιωτικά σχολεία, τα οποία μπορούν να ανταποκριθούν οικονομικά και να αντεπεξέλθουν στις απαιτήσεις των προγραμμάτων αυτών. Βέβαια δεν είναι γνωστό εάν αυτή η τάση που επικρατεί τα τελευταία χρόνια είναι μία τάση εποχής (μόδα) ή εάν η πραγματοποίηση και η άνθιση των προγραμμάτων αναψυχής αποσκοπεί στην αποκόμιση ωφελειών από τους μαθητές και στην επίτευξη συγκεκριμένων στόχων.

Ο σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν διπλός: (1) να διερευνήσει τους λόγους σχεδιασμού και υλοποίησης προγραμμάτων υπαίθριας αναψυχής σε ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας και μέσης εκπαίδευσης καθώς και τα επιθυμητά οφέλη κατά την άποψη των υπευθύνων σχεδιασμού των προγραμμάτων και (2) να καταγράψει τα αντιλαμβανόμενα οφέλη συμμετοχής από την πλευρά των μαθητών και μαθητριών που συμμετέχουν σε αυτά. Η ερευνητική προσέγγιση του θέματος έγινε μέσα από τη μεθοδολογία της περιπτώσιολογικής μελέτης (case study) ακολουθώντας τις συστάσεις του Yin (2003). Η περιπτώσιολογική μελέτη είναι μία μορφή ποιοτικής έρευνας (επεξηγηματική-ερευνητική) κατά την οποία ο ερευνητής επικεντρώνεται σε μία μόνο περίπτωση, προσπαθεί να κατανοήσει και να την περιγράψει όσον το δυνατόν καλύτερα. Οι περιπτώσεις αυτές μπορούν να είναι ένα σύνολο ατόμων, ένα σχολείο ή μία τάξη φυσικής αγωγής. Το επίκεντρο του ερευνητή βρίσκεται στην όσο το δυνατόν λεπτομερέστερη περιγραφή και κατανόηση της μίας περίπτωσης (Παπαϊωάννου, Θεοδωράκης, & Γούδας, 2003). Στην περιπτώσιολογική μελέτη απαραίτητη κρίνεται η άμεση παρατήρηση των γεγονότων-της κατάστασης που μελετάται και οι συνεντεύξεις των ατόμων που εμπλέκονται στα γεγονότα-καταστάσεις (Yin, 2003).

Η χρησιμότητα της παρούσας έρευνας έγκειται στην κατανόηση της αναγκαιότητας υλοποίησης των προγραμμάτων αυτών στο χώρο της εκπαίδευσης μέσα από τη σύγκριση των στόχων που επιδιώκουν οι υπεύθυνοι των προγραμμάτων των

υπαίθριων δραστηριοτήτων με την τελική αντίληψη των μαθητών-τριών. Η αποτελεσματικότητα και η επίτευξη των στόχων των προγραμμάτων θα καταστήσει την εισαγωγή προγραμμάτων υπαίθριας αναψυχής αναγκαία σε ευρεία κλίμακα μέσα στο σχολικό πρόγραμμα για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη των νέων ανθρώπων που πρώτα από όλα θα πρέπει να είναι πολυδιάστατη.

Αναφορικά με τους περιορισμούς της συγκεκριμένης έρευνας που αφορούν και κατά επέκταση περιορισμούς της ποιοτικής-ερμηνευτικής μεθοδολογίας, αρχικά δηλώνεται ότι (α) από τη συλλογή των δεδομένων, τα αποτελέσματα και την εξαγωγή συμπερασμάτων μάθαμε, όσο το δυνατόν, πιο διεξοδικά και με περισσότερες λεπτομέρειες για την υλοποίηση των προγραμμάτων υπαιθρίων δραστηριοτήτων, τα επιθυμητά και αντιλαμβανόμενα οφέλη που προκύπτουν στα συγκεκριμένα υπό εξέταση σχολεία χωρίς όμως να υπάρξει γενίκευση, (β) ο αριθμός των συμμετεχόντων ήταν μικρός διότι στόχος μας ήταν να εμβαθύνουμε περισσότερο στην έρευνα, να κάνουμε μια πλουσιότερη περιγραφή της και να προσπαθήσουμε να κατανοήσουμε σε βάθος το συγκεκριμένο περιβάλλον των συγκεκριμένων σχολείων και (γ) δεν υπήρξε η ευκαιρία χρησιμοποίησης της μεθόδου συλλογής δεδομένων και με τη μέθοδο της παρατήρησης ώστε να γίνει και τριγωνοποίηση της μεθόδου συλλογής των πληροφοριών εκτός από την τριγωνοποίηση των αναλύσεων που πραγματοποιήθηκε και παρουσιάζεται στο κεφάλαιο της μεθοδολογίας.

Αξίζει τέλος να σημειωθεί, ότι ο σκοπός μιας έρευνας με ποιοτική μεθοδολογία είναι να περιγράψει όσο το δυνατόν ακριβέστερα (rich description), το φαινόμενο υπό έρευνα και τις συγκεκριμένες συνθήκες πάντα από τη σκοπιά των συμμετεχόντων. Από το σημείο αυτό και έπειτα ο αναγνώστης που θέλει να χρησιμοποιήσει την έρευνα αυτή για να βγάλει ορισμένα γενικευμένα συμπεράσματα, μπορεί ο ίδιος να τα αξιολογήσει και να αποφασίσει αν τα αποτελέσματα της έρευνας μπορούν και σε ποιο βαθμό να γενικευτούν και να έχουν χρήση και σε άλλες περιστάσεις (Παπαϊωάννου, Θεοδωράκης, & Γούδας, 2003).

Στην ανασκόπηση που ακολουθεί το ενδιαφέρον εστιάζεται στα προγράμματα της υπαίθριας αναψυχής και των υπαίθριων δραστηριοτήτων. Τα προγράμματα αυτά αποτελούν ένα σύγχρονο φαινόμενο που ακολούθησε την εξέλιξη της κοινωνίας (Αυθίνος, 1998). Η υλοποίηση των προγραμμάτων υπαίθριας αναψυχής εισβάλλει ολοένα και περισσότερο σε όλους τους χώρους δράσης του σύγχρονου ατόμου, σε σχολικό, πανεπιστημιακό, εργασιακό επίπεδο και σε όλες σχεδόν τις ηλικιακές ομάδες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Σύμφωνα με τον Αυθίνο (1998) η αναψυχή είναι η «ενεργητική»σχόλη. Η έννοια τηςσχόλης αναπτύχθηκε και αποτέλεσε αντικείμενο μελέτης για πρώτη φορά στην αρχαία Ελλάδα και όπως αναφέρει ο συγγραφέας ερμηνευτικά ησχόλη μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως συνώνυμη τόσο του διαθέσιμου χρόνου, όσο και της απραξίας (Δημητράκος 1970) όπως επίσης της σπουδής και της μελέτης (Σκαρλάτου, 1882). Για την ποιοτική διάσταση του όρου θα πρέπει να ανατρέξουμε, σύμφωνα με τον Αυθίνο (1998), σε αναφορά του Αριστοτέλη όπου διαφαίνεται ότι οι αρχαίοι Έλληνες αξιοποιούσαν τησχόλη τους, με δραστηριότητες αναψυχής που επικεντρώνονταν στην πολύπλευρη καλλιέργεια (πνευματική, φυσική και βιολογική) του εαυτού τους. Ήταν ο χρόνος που αφιέρωνε ο πολίτης για να σκεφτεί, να μελετήσει, να αναζητήσει τη γνώση, τη διαλεκτική, την πολιτική και την πολιτιστική διαφώτιση (Murphy, 1974).

Όπως υποστηρίζει ο Αυθίνος (1998) εάν θεωρήσουμε ότι ησχόλη είναι ο τελικός σκοπός που επιδιώκει να φτάσει κάποιος τότε η αναψυχή αποτελεί το μέσο για οργανωμένη δραστηριότητα. Οι απόψεις των επιστημόνων σχετικά με τη φύση της αναψυχής διαφέρουν. Για τους επιστήμονες με παραδοσιακή άποψη, η αναψυχή θεωρείται δραστηριότητα (Carpenter & Howe, 1985; Edington & Griffith, 1983). Εκφράζεται δηλαδή ως την ενασχόληση που επιλέγεται ελεύθερα από κάποιον με αντικειμενικό σκοπό την προσωπική ικανοποίηση κατά τη διάρκεια του ελεύθερου χρόνου του (Αυθίνος, 1998). Για άλλους, η αναψυχή είναι μία κατάσταση ή μια εμπειρία ή και τα δύο μαζί (Butler 1967). Αυτό όμως στο οποίο θα πρέπει να δίνεται μεγαλύτερη έμφαση, σύμφωνα με τον Αυθίνο (1998) αποτελεί το ψυχολογικό αποτέλεσμα της αναψυχικής εμπειρίας και η ποιότητα της εμπειρίας, στο βαθμό της συγκίνησης, του ενθουσιασμού και των αισθημάτων ικανοποίησης που αποκομίζουν οι συμμετέχοντες.

Η Χρόνη (2001) ανέφερε ότι η λέξη αναψυχή στην αρχαία Ελλάδα, σύμφωνα με τους Μαρκαντωνάκο, Μοσχόπουλο και Χωραφά (1994) ορίζεται ως ξεκούραση και δρόσισμα. Στις μέρες μας, ο ορισμός της αναψυχής διαφέρει μερικώς ως προς τη δεύτερη ερμηνεία και έχει εκφραστεί με πολλές περισσότερες λέξεις και έννοιες. Ο

Romney (1945) υποστηρίζει ότι η αναψυχή είναι μία ανάταση του πνεύματος και της ψυχής. Η αναψυχή έχει να κάνει λιγότερο με την κίνηση και περισσότερο με τα συναισθήματα που κερδίζει κάποιος με τη συμμετοχή του σε κάποια δραστηριότητα (Χρόνη, 2001). Τη δεκαετία του '40 ο Hutchinson περιέγραψε την αναψυχή ως μία ευρέως κοινωνικά αποδεκτή εμπειρία στα πλαίσια του ελεύθερου χρόνου, παρέχοντας άμεση εσωτερική ικανοποίηση στο άτομο που εθελοντικά συμμετέχει στην εκάστοτε δραστηριότητα. Τέλος, μία απλή προσέγγιση του θέματος έγινε από τον Torildsen (1999) που κατέγραψε την αναψυχή ως: «μία τάση του ατόμου να ικανοποιήσει κάποια εσωτερική του επιθυμία η οποία ορίζεται μέσα στα πλαίσια του ελεύθερου χρόνου και έχει σημασία για το άτομο προσωπικά αλλά και για την κοινωνία ενώ ταυτόχρονα αποτελεί ένα είδος σωματικής και πνευματικής ανάτασης και γενικότερα μία ευχάριστη εμπειρία.

Οι εμπειρίες της αναψυχής που βιώνουν οι συμμετέχοντες μπορούν να προέλθουν από το ανοιχτό ή κλειστό περιβάλλον, τα οργανωμένα αθλήματα ή μη-οργανωμένες δραστηριότητες, αλλά και από προγράμματα υπαίθριων δραστηριοτήτων. Σύμφωνα με τον Watters (1987) αναφορικά με τα προγράμματα των υπαίθριων δραστηριοτήτων υπάρχει ένα ευρύ φάσμα, γεγονός το οποίο οδηγεί στην κατηγοριοποίηση των δραστηριοτήτων αυτών σε τέσσερα διαφορετικά μοντέλα για την καλύτερη προσέγγιση και κατανόησή τους. Η χρησιμοποίηση της θεωρίας των τεσσάρων μοντέλων βοηθά, σύμφωνα με τον ερευνητή, να γίνουν ευκολότερα κατανοητές οι λειτουργίες κατά την εφαρμογή των προγραμμάτων.

Το πρώτο μοντέλο προγραμμάτων υπαίθριων δραστηριοτήτων είναι το 'club model'. Το μοντέλο αυτό αφορά στις δραστηριότητες στα πλαίσια ενός club, όπου συμμετέχουν άτομα με κοινά ενδιαφέροντα σχετικά με κάποιο άθλημα ή δραστηριότητα και αποτελεί την παλαιότερη μορφή στα οργανωμένα προγράμματα υπαίθριων δραστηριοτήτων. Το δεύτερο μοντέλο είναι το 'guided model'. Στα προγράμματα αυτά υπάρχουν οδηγοί οι οποίοι είναι καταρτισμένοι να καθοδηγούν τους συμμετέχοντες σε ταξίδια και σε υπαίθριες δραστηριότητες περιπέτειας (ράφτινγκ, αναρρίχηση, κανό-καγιάκ). Τα προγράμματα αυτά, όπως αναφέρει ο Watters (1987), προσφέρονται συνήθως από ομίλους εταιρειών για εκπαίδευση των στελεχών τους. Μέσα από τις υπαίθριες δραστηριότητες οι συμμετέχοντες βιώνουν καταστάσεις που τους βοηθούν να αναπτύξουν δεξιότητες καθοδήγησης της ομάδας, επικοινωνίας, 'διαχείρισης' του προσωπικού αλλά και του οργανισμού, ενώ ανακαλύπτουν σημεία-

κλειδιά για συνεχή αύξηση της αυτοαποτελεσματικότητας στο εργασιακό τους περιβάλλον (βιωματική μάθηση).

Το τρίτο μοντέλο περιγράφεται ως 'common adventure'. Στα προγράμματα αυτά, δεν υπάρχει κάποιος-α που να καθοδηγεί τους συμμετέχοντες. Ένα γκρουπ ανεξάρτητων ατόμων συγκεντρώνονται, μοιράζονται τα έξοδα και ξεκινούν ένα ταξίδι περιπέτειας λαμβάνοντας μέρος σε ποικίλες υπαίθριες δραστηριότητες. Τέλος, το τέταρτο μοντέλο είναι το 'educational/school model'. Σύμφωνα με το μοντέλο αυτό, ένας εισηγητής ή καθηγητής μέσα από τη συμμετοχή των μαθητών σε υπαίθριες δραστηριότητες, υπαίθρια παιχνίδια ή αθλήματα προσπαθεί να αναπτύξει στα παιδιά καινούργια ενδιαφέροντα, δεξιότητες, γνώσεις και απαραίτητα στοιχεία για μία δημιουργική ζωή.

Σύμφωνα με τους Gleitman και Liberman (1995), τα προγράμματα υπαίθριων δραστηριοτήτων αποτελούν πρωταρχική πηγή για την αντίληψη και την αίσθηση. Τα περισσότερα παιδιά ωφελούνται από τη συμμετοχή τους σε υπαίθρια προγράμματα γιατί το περιεχόμενο των προγραμμάτων αυτών, όπως αναφέρουν οι συγγραφείς, δεν προσφέρει μόνο την ευχαρίστηση αλλά μέσα από την πρωτοτυπία τους διεγείρουν τη σωματική, πνευματική και ψυχική ανάπτυξη.

Από έρευνες που έχουν διεξαχθεί αναφορικά με τα ψυχολογικά οφέλη που προκύπτουν από τη συμμετοχή σε υπαίθρια προγράμματα αναψυχής γίνεται ιδιαίτερα κατανοητός ο λόγος που ο αντίκτυπος παρόμοιων προγραμμάτων είναι καταλυτικός για τους μικρούς συμμετέχοντες. Οι Χρόνη και Ζουρμπάνος (2001) αναφέρουν ότι τα προγράμματα υπαίθριων δραστηριοτήτων έχουν ως κύριο στόχο την ικανοποίηση, την ευχαρίστηση, την επίτευξη και την επιτυχία και όχι τόσο τη σωματική και κινητική βελτίωση των συμμετεχόντων. Η επιτυχία των προγραμμάτων αυτών βασίζεται στη σύνδεσή τους με κάποια συναισθήματα ώστε οι συμμετέχοντες να βιώνουν αυτή τη διαφορετική εμπειρία και να αποκομίζουν όσο το δυνατόν περισσότερα οφέλη. Σύμφωνα με την Kaplan (1984) η κοινωνική και ψυχική ενεργοποίηση του ατόμου που συμμετέχει σε υπαίθριες δραστηριότητες αναψυχής αναπτύσσουν βασικές ψυχολογικές δεξιότητες όπως την αυτογνωσία, τον αυτοέλεγχο και την εξερεύνηση του εαυτού.

Οι υπαίθριες αθλητικές και αναψυχικές δραστηριότητες καλλιεργούν επίσης ένα κλίμα όπου απουσιάζει ο ανταγωνισμός και ο εγωισμός και επικρατεί για κάθε άτομο η ενίσχυση της εσωτερικής παρακίνησης (Χρόνη & Ζουρμπάνος, 2001). Αυτό κρίνεται πολύ σημαντικό γιατί ζούμε σε χαλεπούς καιρούς και σε κοινωνίες όπου η αποξένωση, ο εγωισμός και ο ανταγωνισμός κυριαρχούν. Οι Seligman και Csikszentmihalyi (2000),

κατέγραψαν την ελπίδα, τη σοφία, την πνευματικότητα, τη δημιουργικότητα, την ευθύνη και την επιμονή ως χαρακτηριστικά που κάνουν αξιόλογη την ανθρώπινη ζωή. Τα χαρακτηριστικά αυτά μέσα από τις προκλήσεις που προσφέρει ο υπαίθριος χώρος μπορούν να αντληθούν με μέσο τις δραστηριότητες αναψυχής και να δράσουν ευεργετικά για τον άνθρωπο. Επίσης, οι υπαίθριες δραστηριότητες επιτρέπουν τη χαλάρωση, τη σωματική δραστηριοποίηση, την κοινωνική υποστήριξη, συμπεριφορές χρήσιμες για τη διαχείριση και τον έλεγχο στρεσογόνων συναισθημάτων (Caltiabano, 1995). Μέσα από τα προγράμματα υπαίθριων δραστηριοτήτων οι συμμετέχοντες έρχονται αντιμέτωποι με καταστάσεις όπου κυριαρχεί η πρόκληση και συχνά έρχονται σε αντιπαράθεση με το φόβο. Τότε αναπτύσσουν μέσω των καταστάσεων που βιώνουν νέες τεχνικές αντιμετώπισης φόβου και τη δυνατότητα να αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά τις νέες προκλήσεις (Ewert, 1988).

Ο Csikszentmihalyi (1990) υποστηρίζει ότι η χαρά χαρακτηρίζεται από το αίσθημα της καινοτομίας και της εκπλήρωσης-επίτευξης. Η επιτυχία δε προέρχεται από τη δημιουργία νέων πραγμάτων και ανακαλύψεων, πράγματα τα οποία μπορούν να προκύψουν από την αναψυχή και τα προγράμματα υπαίθριων δραστηριοτήτων (Csikszentmihalyi, 1997). Ο ίδιος ερευνητής τονίζει ότι στις εμπειρίες που κυριαρχεί η ευχαρίστηση, ο άνθρωπος βιώνει μία κατάσταση ροής (flow) καθώς χαρακτηρίζεται από εσωτερική παρακίνηση, δεν αισθάνεται το αίσθημα της αποτυχίας, έχει αυτογνωσία και αντιμετωπίζει με θάρρος και αυτοέλεγχο τις διάφορες προκλήσεις, τόσο στις δραστηριότητες αναψυχής όσο και μέσα στην κοινωνία μετέπειτα. Επιπρόσθετα, οι Deci και Ryan (2000) υποστήριξαν ότι οι άνθρωποι θα ήταν καλό να αναζητούν δραστηριότητες που θα τους παρέχουν ηθική ανταμοιβή και θα τους προσφέρουν μια αίσθηση αυτονομίας και ικανότητας. Πρότειναν επίσης ότι η θετική ανατροφοδότηση για απόδοση αυξάνει την εσωτερική ικανοποίηση όταν βέβαια δίνεται σε βαθμό που να μην ελαττώνει την αίσθηση της αυτονομίας.

Μελετώντας τα παραπάνω οφέλη που προκύπτουν από τη συμμετοχή στα προγράμματα υπαίθριων δραστηριοτήτων διαπιστώνεται ότι η συμμετοχή των παιδιών μέσα στο χώρο του σχολείου με την καθοδήγηση έμπειρων και καταρτισμένων συνοδών-καθηγητών μπορεί να συμβάλλει στη δημιουργία μίας υγιούς και πολύπλευρης προσωπικότητας. Και αυτό γιατί με τη συμμετοχή ο χαρακτήρας του παιδιού «ατσαλώνεται» μέσα από τις ποικίλες προκλήσεις που αντιμετωπίζει και καλλιεργεί δεξιότητες που θα του φανούν χρήσιμες τόσο στην προσωπική του

δραστηριοποίηση στην καθημερινή του ζωή όσο και στη βελτίωση της πνευματικής και ψυχικής του ισορροπίας.

Σύμφωνα με τον Κουθούρη (2003β), η συνεισφορά της συμμετοχής των μαθητών σε υπαίθριες δραστηριότητες κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική, αρχικά γιατί η εμπειρία της παραμονής (έστω και μικρή) μακριά από την οικογενειακή εστία δίνει ευκαιρίες για ατομική ανάπτυξη και βελτίωση. Επιπρόσθετα, οι υπαίθριες δραστηριότητες περιπέτειας, οι οποίες υλοποιούνται σε ένα ιδιαίτερα προκλητικό περιβάλλον με ποτάμια, βουνά, λίμνες παρέχουν εκπαιδευτική αλλά ταυτόχρονα και αναψυχική επίδραση στα νεαρά άτομα. Η άμεση επαφή των παιδιών με το περιβάλλον και η εμπειρία που αποκτούν, τα ενεργοποιεί, αυξάνει την περιέργειά τους καθώς και τη δημιουργικότητά τους. Ακόμη, η συνύπαρξη με άλλα άτομα κατά την παραμονή στο φυσικό περιβάλλον αποτελεί μοναδική ευκαιρία για ανάπτυξη συναισθημάτων όπως η υπευθυνότητα, η ευθύνη και η συνεργασία, στοιχεία που η ανάπτυξη και η καλλιέργεια τους κρίνεται σημαντικότερη κατά την παιδική και νεαρή ηλικία. Τέλος, η επαφή που δημιουργείται μεταξύ καθηγητών και μαθητών μέσα από αυτή τη συνύπαρξη βασίζεται στον αμοιβαίο σεβασμό και την εμπιστοσύνη που αναπτύσσεται μεταξύ τους (Κουθούρης 2003β).

Ο Luckner (1994) κάνει αναφορά σε εκπαιδευτικά προγράμματα που προσφέρουν υπαίθριες δραστηριότητες και έχουν ως αποτέλεσμα την ενίσχυση της αυτοεκτίμησης των συμμετεχόντων, τη μείωση τυχόν αντικοινωνικών συμπεριφορών καθώς και τη βελτίωση της ικανότητας επίλυσης προβλημάτων. Όπως αναφέρει ο Hammersley (1992), τα υπαίθρια προγράμματα περιπέτειας είναι μια διαδικασία που βασίζεται σε δομημένες δραστηριότητες που προάγουν την επικοινωνία μεταξύ των συμμετεχόντων, τη συνεργασία, το γόνιμο συναγωνισμό και γενικότερα την προσωπική ανάπτυξη.

Τα προγράμματα υπαίθριων δραστηριοτήτων περιπέτειας προέκυψαν από τον Αγγλικό οργανισμό «Outward Bound School» που ιδρύθηκε το 1941 από τον Γερμανό εκπαιδευτικό Kurt Hahn (Hammersley, 1992). Ο οργανισμός αυτός είναι ένας από τους πιο γνωστούς στην υλοποίηση προγραμμάτων υπαίθριων δραστηριοτήτων και σε μαθητές σχολείων και προσφέρει δραστηριότητες όπως ράφτινγκ, αναρρίχηση, προγράμματα για εξοικείωση και γνώση σχετικά με το περιβάλλον και ασκήσεις επικοινωνίας. Στόχος των προγραμμάτων αυτών μέσα από τις δραστηριότητες υπαίθριας αναψυχής είναι να παρέχουν στους μαθητές ένα μαθησιακό περιβάλλον όπου θα βελτιώσουν την εμπιστοσύνη τους, θα ενισχύσουν την αυτοεκτίμησή τους και θα αναπτύξουν την ωριμότητά τους. Οι μαθητές μέσα από τη βίωση καταστάσεων που

προκύπτουν από τις δραστηριότητες αναπτύσσουν τη συλλογική εργασία, τη συνεργασία, την αποτελεσματική επικοινωνία και κατανόηση, εστιάζουν στη δεξιότητα προσαρμογής σε αλλαγές, ενθαρρύνονται για συνεχή προσωπική ανάπτυξη και προσδιορισμό στόχων, μαθαίνουν να υπερπηδούν δυσκολίες και να δημιουργούν βασισμένοι στις δικές τους δυνάμεις (Neill, 1994). Μέσα λοιπόν από αυτήν την αναψυχική διαδικασία οι μαθητές δημιουργούν και βιώνουν πραγματικές εμπειρίες ζωής, αποκομίζουν οφέλη των οποίων η μεταφορά και η διατήρησή τους από την ύπαιθρο στην καθημερινή ζωή τους κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική.

Ομόφωνα και άλλοι ερευνητές έχουν υποστηρίξει την αξία του οργανισμού «Outward Bound». Ο Watters (1986) υποστηρίζει ότι ο συγκεκριμένος οργανισμός προσφέρει μία ελκυστική πρόκληση και οι μαθητές βιώνουν εμπειρίες που «χτίζουν» το χαρακτήρα τους, ανακαλύπτουν την εμπιστοσύνη στους γύρω τους και αντιμετωπίζουν τις προκλήσεις της καθημερινότητας τους με καλύτερο και πιο αποδοτικό τρόπο. Επιπρόσθετα, ο Ewert (1988) διερεύνησε την επίδραση ενός προγράμματος υπαίθριας αναψυχής του οργανισμού «Outward Bound» στο χαρακτηριστικό άγχος των συμμετεχόντων. Ο ερευνητής αναφέρει ότι στόχος των προγραμμάτων υπαίθριων δραστηριοτήτων είναι να επιφέρουν ενεργητικές αλλαγές στην ανάπτυξη του ατόμου οι οποίες θα είναι μεγάλης διάρκειας. Μάλιστα, στα αποτελέσματα της έρευνας αναφέρεται ότι το χαρακτηριστικό άγχος του συμμετέχοντα μειώνεται όταν αυτός έχει φέρει σε πέρας με επιτυχία το πρόγραμμα.

Οι Neill και Dias (2001) διερεύνησαν την επίδραση που είχε ένα πρόγραμμα υπαίθριων δραστηριοτήτων περιπέτειας του οργανισμού «Outward Bound» στην προσαρμοστικότητα νεαρών. Οι ερευνητές αναφέρουν ότι σύμφωνα με φιλοσόφους της εκπαίδευσης-περιπέτειας, η ελεγχόμενη έκθεση στην πρόκληση μπορεί να αυξήσει τη ψυχολογική προσαρμοστικότητα των συμμετεχόντων. Η προσαρμοστικότητα αφορά την ικανότητα ενός ατόμου για διατήρηση, ανάληψη ή βελτίωση της πνευματικής υγείας μέσα από τις προκλήσεις της ζωής (Ryff, Singer, Dienberg, & Essex, 1998), για επιτυχημένη προσαρμογή σε στρεσογόνες καταστάσεις της ζωής (Warner, 1993) και για μετατροπή και αλλαγή (Lifton, 1993). Στην έρευνα των Neill και Dias (2001) συμμετείχαν 22 νεαροί άνδρες και 19 νεαρές γυναίκες (Μ.Ο.=21 ± 3,1 ετών), οι οποίοι ολοκλήρωσαν ένα πρόγραμμα του οργανισμού Outward Bound. Η ομάδα συμμετείχε σε πολυποίκιλα προγράμματα στην Αυστραλία, διάρκειας 22 ημερών. Τα προγράμματα αυτά χαρακτηρίζονταν από σωματική, συναισθηματική και κοινωνική ένταση κατά την έκθεση στην περιπέτεια. Μέσα από δραστηριότητες όπως το ράφτινγκ, την αναρρίχηση,

το κανό-καγιάκ, το περπάτημα στην άγρια φύση, την παρακολούθηση μαθημάτων επικοινωνίας, τον καθορισμό στόχων, τις συναντήσεις για διάφορα ζητήματα, στόχος ήταν η προσωπική ανάπτυξη του κάθε συμμετέχοντα στο πρόγραμμα. Στα αποτελέσματα αναφέρεται ότι όλοι οι συμμετέχοντες στο πρόγραμμα παρουσίασαν θετικές αλλαγές ως προς την προσαρμοστικότητα, ενώ οι 14 συμμετέχοντες που δεν ολοκλήρωσαν το πρόγραμμα και εγκατέλειψαν για ιατρικούς ή προσωπικούς λόγους επέδειξαν πολύ χαμηλότερα σκορ. Σύμφωνα με τους Neill και Dias (2001) η προσαρμοστικότητα περιγράφει μία ψυχολογική ικανότητα η οποία επιτρέπει στο άτομο να αντιμετωπίσει και να αντιδράσει αποτελεσματικά σε στρεσογόνους παράγοντες της καθημερινότητάς του. Οι ερευνητές καταλήγουν ότι για καλύτερη κατανόηση και ερμηνεία της αποτελεσματικότητας του προγράμματος της Outward Bound στην ενίσχυση της ψυχολογικής προσαρμοστικότητας απαιτείται περαιτέρω έρευνα.

Όπως προαναφέρθηκε, η υλοποίηση προγραμμάτων υπαίθριων δραστηριοτήτων και γενικότερα η υπαίθρια αγωγή αποτελεί το υπόβαθρο για την ευαισθητοποίηση των παιδιών απέναντι στη φύση και το περιβάλλον. Η περιβαλλοντική εκπαίδευση αυτή μέσα από τις υπαίθριες δραστηριότητες βοηθά το μαθητή να αποκτήσει βαθύτερη αντίληψη και συναίσθηση του περιβάλλοντος, να κατανοήσει την αμφίδρομη σχέση που συνδέει τον άνθρωπο με το περιβάλλον, να αναπτύξει δεξιότητες απαραίτητες για την εξερεύνηση του περιβάλλοντος και για τον προσδιορισμό αλλά και για επίλυση των διαφόρων προβλημάτων που προκύπτουν. Επιπρόσθετα, οι μαθητές αποκτούν κοινωνικές αξίες και δυνατά συναισθήματα ενδιαφέροντος για τον υπαίθριο χώρο, κίνητρα για ενεργή συμμετοχή στη βελτίωση και την προστασία του περιβάλλοντος και προσπαθούν να ανακαλύψουν εναλλακτικές προσεγγίσεις ώστε να λάβουν αποφάσεις για το περιβάλλον βασιζόμενοι σε οικολογικούς, πολιτικούς, οικονομικούς, κοινωνικούς και αισθητικούς παράγοντες.

Κατά την άποψη των Ford και Blanchard (1993) οι υπαίθριες δραστηριότητες μπορούν να δημιουργήσουν μια εσωτερική ευαισθητοποίηση απέναντι στο περιβάλλον και αποτελούν το πρώτο και το βασικό βήμα στο μονοπάτι για την αποτελεσματική κατανόηση του φυσικού περιβάλλοντος από το οποίο εξαρτόμαστε, ζούμε και ενεργούμε μέσα σ' αυτό. Επιπρόσθετα, ο Parkin (1998) αναφέρει ότι οι υπαίθριες δραστηριότητες δίνουν τη δυνατότητα στους συμμετέχοντες να εμπλέκονται άμεσα με τη δραστηριότητα, καθώς η συμμετοχή τους κρίνεται ενδιαφέρουσα, προκλητική και

ευχάριστη λόγω της φύσης των δραστηριοτήτων, προσδιορίζει σχέσεις που αναπτύσσονται και δεν απαριθμεί ξεχωριστά, μεμονωμένα γεγονότα.

Τα παιδιά χρειάζονται εκτεταμένη επαφή με τη φύση για τη σωστή τους ανάπτυξη (Crain, 2001). Ο σύγχρονος όμως τρόπος ζωής έχει απομακρύνει τα παιδιά ακόμη και από το να βιώνουν εμπειρίες που λαμβάνουν χώρα στο φυσικό περιβάλλον. Η φύση βοηθά τα παιδιά να αναπτύξουν δυνάμεις παρατήρησης. Χρειάζεται λοιπόν να φέρουμε τα παιδιά σε επαφή με τη φύση μέσα από την ανάπτυξη και την υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων εφόσον προηγουμένως εκπαιδευτούν ανάλογα γονείς και δάσκαλοι για τη σωστή αξιοποίηση των προγραμμάτων αυτών (Crain, 2001).

Συνοψίζοντας την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας σχετικά με την επίδραση των προγραμμάτων υπαίθριων δραστηριοτήτων στην ανάπτυξη των παιδιών διαπιστώνεται η βαρύνουσα σημασία που έχει η υλοποίηση παρόμοιων προγραμμάτων στο χώρο της εκπαίδευσης. Η αποκόμιση των μέγιστων ωφελειών από τα παιδιά σχετίζεται με τη ψυχολογική, σωματική και κοινωνική τους επάρκεια αλλά και ευμάρεια. Στον Ελλαδικό χώρο δεν έχουν ακόμη πραγματοποιηθεί έρευνες πάνω στα προγράμματα υπαίθριων δραστηριοτήτων που υλοποιούνται σε ορισμένα σχολεία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Μεθοδολογική Προσέγγιση

Η μεθοδολογική διαδικασία που χρησιμοποιήθηκε για το σχεδιασμό της παρούσας εργασίας ήταν η ποιοτική-ερμηνευτική προσέγγιση του θέματος. Η ποιοτική έρευνα σύμφωνα με τους Παπαϊωάννου, Θεοδωράκη και Γούδα (2003) έχει δύο βασικά μοναδικά χαρακτηριστικά: Το πρώτο είναι ότι ο ερευνητής αποτελεί το μέσο με το οποίο διεξάγεται η έρευνα και το δεύτερο είναι ότι ο κύριος σκοπός της είναι να διερευνήσει σε βάθος κάποιες πλευρές της κοινωνίας-συστήματος που μελετά. Μέσα από τη συγκεκριμένη μέθοδο, ο ερευνητής συλλέγει τα δεδομένα που μπορούν να προέλθουν από συνεντεύξεις, παρατηρήσεις, συμμετοχικές παρατηρήσεις, προσωπικές εμπειρίες, αλληλεπιδράσεις, περιπτώσιολογικές μελέτες, τα μετατρέπει και τα ερμηνεύει μέσω της ανάλυσης σε πληροφορίες και οι πληροφορίες αυτές γίνονται γνώση όταν εφαρμόζονται και χρησιμοποιούνται επαναλαμβανόμενα στην πράξη (Παπαϊωάννου, Θεοδωράκης, & Γούδας, 2003). Η προσωπική ικανότητα του ερευνητή να εισβάλλει σε έναν κοινωνικό χώρο, να γίνει δεκτός, να αντιδράσει φυσιολογικά και όσο το δυνατόν λιγότερο παρεμβατικά, είναι η πιο σημαντική εγγύηση για την αποτελεσματική εφαρμογή της μεθόδου (Κυριαζή, 2002).

Όπως ανέφεραν οι Παπαϊωάννου, Θεοδωράκης και Γούδας (2003), η ποιοτική έρευνα ξεκινά με ερωτήσεις και ο απώτερος σκοπός της είναι η χρησιμότητα. Ορισμένα από τα επιμέρους χαρακτηριστικά της ποιοτικής έρευνας είναι ότι λαμβάνει χώρα στο φυσικό περιβάλλον αυτού που μελετά και όχι σε εργαστήρια, ο ερευνητής προσπαθεί να καταλάβει πως οι συμμετέχοντες στην έρευνα αντιλαμβάνονται τον κόσμο, ενώ η φύση της ποιοτικής έρευνας δεν είναι αυστηρά προσχεδιασμένη, αλλά αναδυόμενη και είναι δυνατό να τροποποιηθεί στην πορεία. Ο ερευνητής αποτελεί μέρος της ερευνητικής διαδικασίας καθώς συνεχώς παίρνει αποφάσεις, δοκιμάζει και επαναπροσδιορίζει τις ερωτήσεις του. Η λογική της ποιοτικής έρευνας είναι κατά κανόνα επαγωγική και ερμηνευτική (Παπαϊωάννου, Θεοδωράκης, & Γούδας, 2003). Τέλος, βασικό επίσης χαρακτηριστικό της ποιοτικής συνέντευξης είναι ότι δίνει την ευκαιρία στον ερωτώμενο να αναπτύξει τα θέματα όπως εκείνος-η θέλει,

περιγράφοντας ελεύθερα τις εμπειρίες του-της αναφερόμενος-η σε προγράμματα και γεγονότα που έχουν ιδιαίτερη σημασία για αυτόν-ήν και ότι εκφράζει γενικά τις απόψεις του-της. Ο ερευνητής παρεμβαίνει με κατάλληλες ερωτήσεις εκεί όπου χρειάζεται για να εκμαιεύσει περισσότερες πληροφορίες.

Στην ποιοτική μέθοδο, οι ερωτήσεις οδηγούν στην έρευνα και η έρευνα είναι αυτή που οδηγεί στην ανάγκη συλλογής δεδομένων τα οποία μετατρέπονται σε πληροφορίες και οι πληροφορίες σε γνώση μέσω της εφαρμογής και της χρήσης των δεδομένων αυτών (Παπαϊωάννου, Θεοδωράκης, & Γούδας, 2003). Για να διεξαχθεί όμως κάθε έρευνα απαραίτητη κρίνεται και η ανάλογη στρατηγική. Κάποιες από τις στρατηγικές ποιοτικής έρευνας σύμφωνα με τις Rossman και Rallis (1998) και τους Denzin και Lincoln (1998), είναι η παρατήρηση με συμμετοχή του ερευνητή, η περιγραφική, η βασική θεωρία, η φαινομενολογία, οι ιστορικές μέθοδοι, οι βιογραφικές μέθοδοι και η περιπτωσιολογική μελέτη.

Στην παρούσα έρευνα η μεθοδολογική προσέγγιση του θέματος που μελετάμε πραγματοποιήθηκε μέσω της περιπτωσιολογικής μελέτης. Στην περιπτωσιολογική μελέτη το επίκεντρο του ερευνητή βρίσκεται στην όσο το δυνατό λεπτομερέστερη περιγραφή και κατανόηση της μιας περίπτωσης (ένα σύνολο ατόμων ή ένας συμμετέχων στην έρευνα ή ένα σχολείο (Παπαϊωάννου, Θεοδωράκης, & Γούδας, 2003). Για την περιπτωσιολογική μελέτη, πέντε είναι τα πιο σημαντικά στοιχεία για το σχεδιασμό της έρευνας: (α) οι ερευνητικές ερωτήσεις, (β) οι δηλώσεις, (γ) τα θέματα-κεφάλαια της ανάλυσης, (δ) η λογική σύνδεση των δεδομένων με τις δηλώσεις και (ε) το κριτήριο για την ερμηνεία των πορισμάτων (Yin, 2003). Ως σημαντικό πλεονέκτημα της μεθόδου κρίνεται η ευκαιρία που δίνεται σε αυτούς που μελετώνται να αρθρώσουν το δικό τους λόγο, ο οποίος συχνά μεταφέρεται αυτούσιος στην περιγραφή της έρευνας. Σημαντικό είναι επίσης το γεγονός ότι η έρευνα εστιάζεται, πραγματοποιείται και περιγράφει τις πραγματικές συνθήκες, γεγονός το οποίο έχει ιδιαίτερη αξία γιατί τα πορίσματα της έρευνας δεν είναι αποκομμένα από την πραγματικότητα αλλά γίνεται λεπτομερής καταγραφή των συνθηκών κάτω από τις οποίες δρουν οι συμμετέχοντες στην έρευνα (Παπαϊωάννου, Θεοδωράκης, & Γούδας 2003).

Η μέθοδος της περιπτωσιολογικής μελέτης επιλέχθηκε ως η καταλληλότερη για το συγκεκριμένο θέμα υπό διερεύνηση, διότι η μέθοδος αυτή έχει ως σκοπό την σε βάθος κατανόηση των φαινομένων-καταστάσεων, όχι από την πλευρά του ερευνητή αλλά από την σκοπιά των εμπλεκόμενων στα φαινόμενα αυτά (Παπαϊωάννου, Θεοδωράκης, &

Γούδας, 2003). Συγκεκριμένα, σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν να διερευνηθούν (α) οι λόγοι διοργάνωσης προγραμμάτων υπαίθριων δραστηριοτήτων στο χώρο των ιδιωτικών σχολείων, (β) το πώς αντιλαμβάνονται οι καθηγητές-υπεύθυνοι των σχολείων τα οφέλη που προκύπτουν μέσα από την εμπλοκή των μαθητών-τριών σε αυτά τα προγράμματα και (γ) το αν αντιλαμβάνονται οφέλη και ποια είναι αυτά κατά τους εμπλεκόμενους μαθητές-μαθήτριες μετά από τη συμμετοχή τους.

Οι ερευνητικές ερωτήσεις αφορούσαν (1) την αιτιολογία, γιατί δηλαδή ξεκίνησαν τα προγράμματα υπαίθριας αναψυχής και γιατί προσφέρονται στο πρόγραμμα του σχολείου και (2) πώς πιστεύουν οι υπεύθυνοι ότι ωφελούνται τα παιδιά μέσα από τη συμμετοχή τους στα προγράμματα αυτά.

Συμμετέχοντες

Το σύνολο των συμμετεχόντων στην ποιοτική έρευνα και δη στην περιπτώσιολογική μελέτη, είναι συνήθως μικρό σε αριθμό και αποτελεί σκόπιμη επιλογή του ερευνητή. Στόχος του ερευνητή είναι να προσπαθήσει να κατανοήσει το νόημα της εμπειρίας ενός ατόμου-συνόλου σε συγκεκριμένο περιβάλλον και το πώς τα επιμέρους στοιχεία αλληλεπιδρούν για να σχηματίσουν το όλο (Παπαϊωάννου, Θεοδωράκης, & Γούδας, 2003).

Στην έρευνα συμμετείχαν τρεις (3) υπεύθυνοι προγραμμάτων υπαίθριων δραστηριοτήτων από τρία ιδιωτικά σχολεία της χώρας, οι οποίοι εμπλέκονταν άμεσα στο σχεδιασμό και στην υλοποίηση των προγραμμάτων στα σχολεία τους. Επιπρόσθετα, στην έρευνα συμμετείχαν 15 μαθητές από καθένα από τα τρία ιδιωτικά σχολεία, ανεξαρτήτου φύλου, ηλικίας 11 έως 18 ετών, οι οποίοι μετείχαν στα προγράμματα των υπαίθριων δραστηριοτήτων του σχολείου τους. Η επιλογή των τριών σχολείων έγινε με βάση τα προγράμματα που πρόσφεραν καθώς και την πρόσβαση της ερευνήτριας σε αυτά. Κάθε υπεύθυνος ενημερώθηκε τηλεφωνικά και την ημέρα της συνέντευξης υπέγραψε το έντυπο αποδοχής συμμετοχής όπου γραφόταν αναλυτικά ο σκοπός και η μέθοδος της έρευνας (βλέπε Παράρτημα Α).

Διαδικασία Συλλογής Πληροφοριών

Η συλλογή των πληροφοριών στην ποιοτική μέθοδο είναι μια πολύπλευρη διαδικασία, όπως ανέφεραν οι Παπαϊωάννου, Θεοδωράκης και Γούδας (2003) και έχει τέσσερα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά: (α) ο σκοπός είναι μια όσο το δυνατόν πλουσιότερη περιγραφή του πραγματικού πλαισίου της έρευνας, (β) δεν είναι εκ των προτέρων

καθορισμένο επακριβώς το τι δεδομένα θα συλλεχθούν, (γ) χρησιμοποιούνται πολλαπλές μέθοδοι συλλογής δεδομένων, (δ) τα δεδομένα δεν είναι αντικειμενικά. Η κατεύθυνση της έρευνας δεν είναι σταθερή και προκαθορισμένη αλλά διαμορφώνεται στην πορεία κατά τη διάρκεια της οποίας η στάση του ερευνητή είναι αυτή που διαμορφώνει τη διαδικασία και το αποτέλεσμα.

Στην παρούσα έρευνα η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε αρχικά με ημι-δομημένες συνεντεύξεις με καθέναν από τους τρεις υπευθύνους των σχολείων και οι οποίες στη συνέχεια αναλύθηκαν κατά άτομο. Σύμφωνα με τους Παπαϊωάννου, Θεοδωράκη και Γούδα (2003), η ημι-δομημένη συνέντευξη είναι η πιο ευέλικτη μορφή συνέντευξης, και επιτρέπει να εμβαθύνουμε περισσότερο καθώς στη μέθοδο αυτή οι διευκρινιστικές ερωτήσεις όπως και η σειρά των ερωτήσεων μπορούν να αλλάξουν αν αυτό κρίνεται αναγκαίο. Στη συνέχεια της έρευνας, χρησιμοποιήθηκαν ερωτηματολόγια με σύντομες γραπτές ανοιχτές ερωτήσεις που απευθύνονταν σε καθέναν από τους συμμετέχοντες στα προγράμματα μαθητές-τριες για να γνωρίσουμε τα αντιλαμβανόμενα οφέλη των υπαίθριων δραστηριοτήτων, από τη δική τους πλευρά. Τα θέματα των ερωτήσεων προήλθαν από την ανάλυση των τριών συνεντεύξεων.

Περιγραφή Δομής και Περιεχομένου Συνεντεύξεων

Η συνέντευξη είναι η πιο διαδοδομένη μορφή συλλογής δεδομένων στις ποιοτικές έρευνες. Χρησιμοποιείται κυρίως (α) για συλλογή-καταγραφή εμπειριών, (β) για συλλογή απόψεων-γνώμης, (γ) για καταγραφή συναισθημάτων, (δ) για καταγραφή γνώσεων και (ε) για συλλογή δημογραφικών ή ιστορικού υλικού (Παπαϊωάννου, Θεοδωράκης, & Γούδας, 2003)

Σκοπός μέσα από την πραγματοποίηση της συνέντευξης των τριών υπευθύνων για τα προγράμματα των υπαίθριων δραστηριοτήτων ήταν η συλλογή πληροφοριών και η καταγραφή των απόψεων σχετικά με το πως ξεκίνησε η λειτουργία αυτών των προγραμμάτων στο σχολείο τους, το γιατί ξεκίνησε, ποιος δηλαδή ήταν ο λόγος που τους ώθησε στην έναρξη της υλοποίησης τέτοιων προγραμμάτων, ποια είναι τα οφέλη που πιστεύουν ότι αποκομίζουν οι μαθητές-τριες συμμετέχοντας στα προγράμματα και τέλος τι πραγματικά αποκόμισαν μετά τη συμμετοχή τους σύμφωνα πάντα με τη γνώμη των υπευθύνων. Ο οδηγός συνέντευξης ακολουθήθηκε πιστά σε κάθε συνέντευξη. Παρόλα αυτά, κατά τη διάρκεια των τριών συνεντεύξεων υποβλήθηκαν πρόσθετες διευκρινιστικές ερωτήσεις στις απαντήσεις που έδωσαν οι υπεύθυνοι με στόχο την

εκμαίευση επιπλέον πληροφοριών που θεωρήθηκαν χρήσιμες και απαραίτητες για την εμπάθυνση στο θέμα της έρευνας (βλέπε Παράρτημα Β).

Περιγραφή Ερωτηματολογίου προς τους Μαθητές

Το ερωτηματολόγιο που απευθυνόταν στους μαθητές-τριες, περιελάμβανε επτά (7) σύντομες γραπτές ανοιχτές ερωτήσεις οι οποίες ήταν ξεκάθαρες και εύκολα διατυπωμένες για την καλύτερη κατανόησή τους (βλέπε Παράρτημα Γ). Το ερωτηματολόγιο δημιουργήθηκε μετά την ανάλυση των συνεντεύξεων των υπευθύνων, χρησιμοποιώντας ως βάση τις κατηγορίες που βγήκαν από τις συνεντεύξεις. Μέσα από τις συγκεκριμένες ερωτήσεις που τέθηκαν στους μαθητές-τριες σκοπός ήταν η καταγραφή των ωφελειών όπως τις αντιλήφθηκαν τα ίδια τα παιδιά μέσα από την εμπειρία την οποία βίωσαν. Για παράδειγμα, τα παιδιά έδωσαν τις απαντήσεις τους σε ερωτήσεις όπως «Σκέψου και γράψε λίγα πράγματα σχετικά με γιατί αποφάσισες να πας στο Adventure Camp του σχολείου» ή «Σκέψου και γράψε λίγα πράγματα σχετικά με το αν συνεχίζεις να κάνεις κάποια από αυτά που έμαθες στο Camp. Είτε δραστηριότητες, είτε καινούργιες συμπεριφορές».

Το περιεχόμενο των ερωτήσεων αφορούσε επίσης την καταγραφή και την περιγραφή συναισθημάτων τα οποία βίωναν μέσα από τις διάφορες προκλήσεις και εμπειρίες οι μαθητές-τριες. Για παράδειγμα με ερωτήσεις όπως «Σκέψου και γράψε λίγα πράγματα σχετικά με τι σου έκανε μεγαλύτερη εντύπωση όταν ήσουν στο Camp. Δηλαδή, τι είναι αυτό που θα σου μείνει αξέχαστο» ή «Σκέψου και γράψε λίγα πράγματα σχετικά με τι σου άρεσε λιγότερο από όσα έζησες τις μέρες που ήσουν στο Camp», δόθηκε η δυνατότητα να αναλυθούν σε βάθος η συμπεριφορά και η διάθεση των παιδιών στη διάρκεια των προγραμμάτων αλλά και να μελετηθούν ταυτόχρονα μέσα από τη δική τους οπτική γωνία τα οφέλη που πίστευαν ότι είχαν αποκομίσει.

Ανάλυση Περιεχομένου και Αξιολόγηση Εμπιστευτικότητας

Σκοπός της κάθε ανάλυσης είναι η εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων από τα δεδομένα. Όπως αναφέρουν οι Παπαϊωάννου, Θεοδωράκης και Γούδας (2003), στις ποιοτικές μεθόδους έρευνας δεν υπάρχουν κανόνες για την ανάλυση των δεδομένων. Αυτό βέβαια όπως υποστηρίζουν δε σημαίνει ότι δεν υπάρχουν οδηγίες που θα ακολουθήσει ο ερευνητής για τη διαδικασία ανάλυσης. Ο τρόπος ανάλυσης εξαρτάται από το σκοπό της έρευνας, το είδος των δεδομένων που θα συλλεχθούν και από τη μελλοντική χρήση της έρευνας. Πάντως, σε όλες τις διαδικασίες ανάλυσης το πιο

σημαντικό που θα πρέπει να παρουσιάζεται είναι η λεπτομερής περιγραφή της διαδικασίας -thick description- (Παπαϊωάννου, Θεοδωράκης, & Γούδας, 2003).

Ως ανάλυση περιεχομένου περιγράφεται η διαδικασία με την οποία εντοπίζονται, κωδικοποιούνται και ταξινομούνται τα δεδομένα (content analysis). Η διαδικασία ξεκινά διαβάζοντας όλα τα δεδομένα και σημειώνοντας σχόλια για την ανάλυση που θα ακολουθήσει. Μέσα από τη διαδικασία αυτή οργανώνονται τα δεδομένα δίνοντας κωδικούς και ονόματα στα διάφορα θέματα που εντοπίζονται. Η ανάλυση του περιεχομένου προτείνεται να γίνεται από περισσότερα από ένα άτομα (συνήθως τρία). Ο καθένας κάνει την ανάλυση ξεχωριστά και τα αποτελέσματα της κωδικοποίησης συγκρίνονται και συζητώνται. Η διαδικασία αυτή ενισχύει την «εμπιστευσιμότητα» των δεδομένων και ονομάζεται 'τριμερής διασταύρωση ανάλυσης' (Παπαϊωάννου, Θεοδωράκης, & Γούδας, 2003).

Στην παρούσα έρευνα, η ανάλυση των συνεντεύξεων από τους τρεις υπεύθυνους των τριών ιδιωτικών σχολείων καθώς και η ανάλυση των ερωτηματολογίων που συμπληρώθηκαν από τους μαθητές-τριες έγινε κατά περίπτωση και συγκεκριμένα κατά σχολείο. Η ανάλυση περιεχομένου βασίστηκε στις πληροφορίες που συλλέχθηκαν από τις συνεντεύξεις και τα γραπτά ερωτηματολόγια και η κατηγοριοποίηση των πληροφοριών έγινε με γνώμονα τις ερωτήσεις που τέθηκαν προς τους υπευθύνους και τις απαντήσεις που δόθηκαν από τους μαθητές-τριες, αφήνοντας όμως ανοιχτό το ενδεχόμενο εμφάνισης και άλλων κατηγοριών.

Ο όρος «εμπιστευσιμότητα» (trustworthiness) χρησιμοποιείται για την αξιολόγηση της ποιότητας της διεργασίας και των αποτελεσμάτων μιας ποιοτικής μελέτης. Όπως ανέφεραν οι Παπαϊωάννου, Θεοδωράκης και Γούδας, (2003) σύμφωνα με τους Lincoln και Guba (1985), τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται για να εξασφαλίσουν την «εμπιστευσιμότητα» (trustworthiness) είναι: η «αξιοπιστία» (credibility), η «μεταφορικότητα» (transferability), η «εξαρτησιμότητα» (dependability) και η «επιβεβαιωσιμότητα» (confirmability). Η αξιοπιστία αναφέρεται στην εμπιστοσύνη για την αλήθεια των δεδομένων. Η μεταφορικότητα αναφέρεται στο βαθμό στον οποίο τα ευρήματα από την έρευνα μπορούν να μεταφερθούν και σε άλλα πλαίσια ή ομάδες. Η εξαρτησιμότητα αναφέρεται στη σταθερότητα των ποιοτικών δεδομένων στο χρόνο και στις καταστάσεις. Η επιβεβαιωσιμότητα τέλος, αναφέρεται στην αντικειμενικότητα ή ουδετερότητα των δεδομένων έτσι ώστε να υπάρχει συμφωνία ανάμεσα σε δύο ή περισσότερα ανεξάρτητα άτομα για την ορθότητα ή το νόημα των δεδομένων (Παπαϊωάννου, Θεοδωράκης, & Γούδας, 2003).

Αρχικά, για την αξιοπιστία της συγκεκριμένης έρευνας και την εξαγωγή αξιόπιστων ευρημάτων πραγματοποιήθηκε η τεχνική του ελέγχου από τους συμμετέχοντες (member checks). Όπως επισήμαναν οι Παπαϊωάννου, Θεοδωράκης και Γούδας (2003) η τεχνική αυτή κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική γιατί τα δεδομένα, οι ερμηνείες και τα συμπεράσματα ελέγχονται από τους ίδιους τους συμμετέχοντες τόσο κατά τη διάρκεια συλλογής των δεδομένων όσο και μετά. Ακολουθώντας τη συγκεκριμένη τεχνική, κατά τη διάρκεια των τριών συνεντεύξεων, ανά ερώτηση που εξεταζόταν, μια σύντομη περιληπτική ερώτηση συνόψιζε τα κύρια σημεία που αναφέρθηκαν και ζητούνταν η άποψη του συμμετέχοντα για το εάν έγιναν ορθώς κατανοητά από την ερευνήτρια. Ακολούθως, εφόσον πραγματοποιήθηκε η απομαγνητοφώνηση καθεμίας συνέντευξης, τα γραπτά κείμενα κάθε συνέντευξης δόθηκαν μέσα σε λίγες ημέρες στους συμμετέχοντες με σκοπό να διαβαστούν πάλι από τους ίδιους για να πιστοποιήσουν την αλήθεια των λεγομένων τους και να δώσουν την επιβεβαίωσή τους ότι συνεχίζουν να συμφωνούν με τα λεγόμενά τους. Περιπτώσεις ασυμφωνίας ώστε να επαναληφθούν οι ερωτήσεις δεν παρατηρήθηκαν.

Επιπρόσθετα, αναφορικά με τις ανοιχτές ερωτήσεις που τέθηκαν μέσω του ερωτηματολογίου προς τους μαθητές δόθηκαν οι απαραίτητες διευκρινήσεις πριν αλλά και κατά τη διάρκεια της συμπλήρωσής του. Τέλος, πρέπει να αναφερθεί ότι η ανάλυση του περιεχομένου και η δημιουργία των κατηγοριών καθώς και η εμφάνιση καινούριων υλοποιήθηκε, ελέγχθηκε και συζητήθηκε από τρία άτομα (τριμερής ανάλυση πληροφοριών). Η μεταφορικότητα στην έρευνα εξασφαλίστηκε με τη λεπτομερή περιγραφή της όλης πορείας διεξαγωγής της έρευνας, έτσι ώστε να καθίσταται δυνατό σε κάθε ενδιαφερόμενο αναγνώστη να καταλήξει σε κάποιο συμπέρασμα για το αν τα στοιχεία αυτά είναι δυνατό να του φανούν χρήσιμα. Στη συνέχεια αναφορικά με την εξαρτησιμότητα κρατήθηκαν: (α) μεθοδολογικές σημειώσεις σχετικά με τον οδηγό συνέντευξης, (β) μεθοδολογικές σημειώσεις σχετικά με τη δομή του ερωτηματολογίου και (γ) η πρόταση της εργασίας. Τέλος, αναφορικά με την επιβεβαιωσιμότητα της έρευνας κρατήθηκαν και είναι διαθέσιμα: (α) τα κείμενα και οι κασέτες συνεντεύξεων, τα ερωτηματολόγια των μαθητών-τριών, και (β) η οργάνωση και η ιεράρχηση κατηγοριών, εξήγηση εννοιών, τα αποτελέσματα και τα συμπεράσματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Η συγκεκριμένη έρευνα είχε τρεις κύριους σκοπούς. Αυτοί αφορούσαν τη διερεύνηση (1) των λόγων διοργάνωσης προγραμμάτων υπαίθριων δραστηριοτήτων στο χώρο της ιδιωτικής εκπαίδευσης, (2) των ωφελειών που αντιλαμβάνονται οι καθηγητές-υπεύθυνοι των σχολείων που αποκομίζουν οι μαθητές-τριες με τη συμμετοχή τους σε αυτά τα προγράμματα και (3) των ωφελειών που αντιλαμβάνονται και αποκομίζουν οι ίδιοι οι εμπλεκόμενοι μαθητές μετά τη συμμετοχή τους. Τα αποτελέσματα που προέκυψαν με τη μέθοδο της ποιοτικής ανάλυσης παρουσιάζονται παρακάτω. Η ανάλυση των δεδομένων πραγματοποιήθηκε μέσα από τις 37 σελίδες (μονό διάστημα) των κειμένων των τριών συνεντεύξεων καθώς και από τις απαντήσεις των μαθητών-τριών από τα 45 ερωτηματολόγια που συμπληρώθηκαν.

Η ανάλυση των συνεντεύξεων των υπευθύνων των τριών ιδιωτικών σχολείων και η ανάλυση των ερωτηματολογίων που απαντήθηκαν από τους μαθητές έγινε κατά σχολείο. Η θεματική ανάλυση και η κατηγοριοποίηση των πληροφοριών και για τους τρεις σκοπούς έγινε με βάση τις ερωτήσεις που τέθηκαν προς τους υπευθύνους και κατόπιν με βάση τις απαντήσεις που δόθηκαν από τους μαθητές-τριες. Από τα κείμενα των τριών συνεντεύξεων αναγνωρίστηκαν 100 θέματα τα οποία οργανώθηκαν σε 18 υποκατηγορίες οι οποίες με τη σειρά τους δημιούργησαν 15 κοινές κατηγορίες. Από τις απαντήσεις των μαθητών-τριών αναγνωρίστηκαν 252 θέματα που οργανώθηκαν σε 14 υποκατηγορίες και στη συνέχεια σε 10 κοινές κατηγορίες. Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο αρχικά κάθε σχολείο παρουσιάζεται μεμονωμένα μέσα από μια αφήγηση ιστορίας που χρησιμοποιεί τα λόγια του υπευθύνου ώστε να δώσει μια πιστότερη εικόνα της κάθε περίπτωσης που μελετήθηκε. Ακολουθεί μια ακόμη σύντομη ιστορία για κάθε σχολείο που φανερώνει σε συνολική εικόνα την άποψη των μαθητών-τριών σχετικά με τον τρόπο που βιώνουν την εμπειρία της συμμετοχής στα προγράμματα υπαίθριων δραστηριοτήτων αναψυχής και αντιλαμβάνονται τα οφέλη που αποκομίζουν από τη συμμετοχή τους και τέλος παρουσιάζονται οι κατηγορίες και υποκατηγορίες μαζί με αντιπροσωπευτικά αποσπάσματα θεμάτων για καθεμία από αυτές.

Σχολείο 1^ο

*Η ιστορία κατά τον Προϊστάμενο Τμήματος Φυσικής Αγωγής,
Υπεύθυνο προγραμμάτων υπαίθριων δραστηριοτήτων αναψυχής*

Η διοργάνωση των προγραμμάτων υπαίθριων δραστηριοτήτων στο σχολείο ξεκίνησε για δύο κύριους λόγους. Πρώτον, ήταν ότι θέλαμε να παρουσιάσουμε στα παιδιά κάποια καινούρια αθλήματα (π.χ. flying fox, trekking, paint ball, ραπέλ, κ.α.) που στο σχολείο δεν μπορούσαμε να τα κάνουμε. Ο άλλος λόγος ήταν ότι άρχισαν οι γονείς με κάποια ερωτηματολόγια που είχα στείλει τότε, να ζητούν να συμμετέχουν τα παιδιά τους σε κάποιες δραστηριότητες, το σαββατοκύριακο, ώστε να μπορέσουμε να τους περάσουμε εμείς, σαν σχολείο πια, και κάποια μηνύματα. Τι μηνύματα ήταν αυτά; Δοκιμασία δυνάμεων μακριά από το σπίτι, κοινωνικοποίηση, αυτοσυντήρηση, πέρα από το αθλητικό κομμάτι. Άρα λοιπόν ξεκινήσαμε δειλά-δειλά πριν από επτά χρόνια, ένα Adventure Camp. Συνδυάσαμε λοιπόν και την παρουσίαση καινούριων αθλημάτων και αυτό που ενδεχομένως ζητούσαν οι γονείς αλλά και εμείς το πιστεύαμε σαν τμήμα Φυσικής Αγωγής, ότι το παιδί πέρα από την αγωγή που παίρνει στο σχολείο-υπάρχει βέβαια και η αγωγή που δίνεται από το σπίτι και είναι σημαντικός ο ρόλος της οικογένειας-υπάρχει και ένα άλλο κομμάτι που μπορείς ως δάσκαλος γενικά να του περάσεις σε χώρους μακριά από το σπίτι του.

Όλα τα παραπάνω ήταν η κινητήρια δύναμη για να ξεκινήσουμε το '96-'97 το Adventure Camp. Στην πορεία όμως, και επειδή αυτό που μου έχει κάνει εντύπωση στα παιδιά μας είναι ότι όταν τους παρουσιάζουμε κάτι, - δηλαδή εγώ έμαθα μετά από γονείς, ότι κάνουν και ραπέλ, πήγαν και έκαναν και flying fox - αρχίσαμε κάποια στιγμή να βλέπουμε ότι το ζητούν και οι μικρές ηλικίες. Παρενθετικά να πω, ότι όταν ξεκίνησε το Adventure, εγώ ήθελα να είμαι προσεκτικός. Έβαλα από Πέμπτη δημοτικού, Έκτη, Γυμνάσιο, Λύκειο. Μεγάλη συμμετοχή. Άρχισαν λοιπόν να έρχονται οι γονείς των μικρότερων τάξεων, Γ' Δημοτικού ας πούμε, να λένε ότι «θέλουμε και τα δικά μας παιδιά να συμμετέχουν». Ήρθε ο Σύλλογος Γονέων, επικοινωνήσαμε μαζί μου και πραγματικά μετά τα δύο, τρία χρόνια, βάλαμε παιδιά δημοτικού, Β', Γ', Δ'. Πραγματικά είχαμε εκατόν πενήντα εγγραφές περίπου. Μεγάλη συμμετοχή στα προγράμματα.

Βέβαια, το κίνητρο που προκαλεί το ενδιαφέρον των παιδιών για συμμετοχή στα προγράμματα είναι κυρίως ο καθηγητής Φυσικής Αγωγής και η παρουσίαση του προγράμματος, με πολλές μορφές. Είτε μέσω διδασκαλίας, είτε μέσω παρουσίασης, είτε αυτό λέγεται βίντεο ή λέγεται power point, αν πάμε τώρα στο κομπιούτερ, ή από

εκεί και πέρα το άλλο κίνητρο μπορεί να είναι να συμμετέχουν σε κάποιους αγώνες μέσα απ' αυτό. Για μένα, το πιο σημαντικό κίνητρο είναι η παρουσίαση, ή να το πω αλλιώς, το παιδί να καταλάβει και μέσα και από το παιδί και η οικογένεια, την αξία αυτού του προγράμματος.

Αυτό που έκανε εντύπωση αναφορικά με τις διαφοροποιήσεις που παρουσιάζει η συμπεριφορά των παιδιών στα χρόνια που «τρέχει» το πρόγραμμα ήταν ότι στατιστικά μας ακολουθούσαν τα ίδια παιδιά. Είναι πολύ σημαντικό αυτό. Δηλαδή, σκεφθείτε ότι έχουμε παιδιά, σε όλα μας τα εξωσχολικά, τουλάχιστον τέσσερα χρόνια. Μας ακολουθούν παιδιά τέσσερα χρόνια. Είναι πολύ σημαντικό. Και δύο χρόνια να σε ακολουθήσει ο μαθητής και πέντε να είσαι ευχαριστημένος. Και πάλι, και ένα χρόνο να σε ακολουθήσει, και να μην έρθει μετά, εντάξει. Δοκιμάζει και δεν έρχεται. Δηλαδή βλέπεις ότι ένα 50 – 60% σε ακολουθεί επί τέσσερα χρόνια. Είναι σημαντικό αυτό το πράγμα. Δηλαδή σημαίνει ότι το παιδί σε εμπιστεύεται. Και γιατί λέω πρώτα το παιδί; Γιατί το παιδί είναι αυτό που δοκιμάζει πρώτα. Το παιδί το μεταφέρει στην οικογένεια και η οικογένεια έρχεται και λέει «ναι, θέλω να κάνω adventure, θέλω να κάνω σκι» κλπ.

Στην πορεία όμως είδαμε, ότι το πρόγραμμα το συγκεκριμένο, - και στην πορεία εννοώ τον Οκτώβριο του 2003 – είχαμε μια μικρή κάμψη σ' αυτό το πρόγραμμα. Βεβαίως εγώ μίλησα με τους γονείς και μου είπαν «τα παιδιά μας έχουν περάσει απ' αυτόν τον κύκλο». Ή και με τα παιδιά συζητώντας, μου είπαν ότι «ενδεχομένως να θέλουμε να κάνουμε κάτι διαφορετικό», μια τοποθέτηση ή «ενδεχομένως να βαρεθήκαμε». Ή, μήπως πρέπει να κάνουμε κάτι άλλο; Αυτό είναι δική μου τοποθέτηση. Γενικά είμαι ανήσυχος. Εγώ νομίζω πως πρέπει να κάνουμε κάτι άλλο. Και γι' αυτό έχουμε σκεφθεί σαν τμήμα Φυσικής Αγωγής, - και ο κ..... το έχει αποδεχθεί – να σταματήσει αυτό. Τουλάχιστον η μορφή του Adventure που κάναμε μέχρι τον Οκτώβριο του 2003. Του χρόνου δεν θα είναι πια Adventure. Θα πάρει μια άλλη μορφή. Δεν θα είναι πιο καινούργιο. Θα είναι μια μετάλλαξη αυτού. Δηλαδή θα ονομάζεται Athletic Weekend. Το οποίο θα περιλαμβάνει, μέσα εκεί, camp. Δηλαδή, θα πάω λίγο πίσω πάλι. Δηλαδή θα φέρω τα camp και θα τα βάλω στο Σαββατοκύριακο. Δεν θα σταματήσουν τα Σαββατοκύριακα. Απλά, δεν ξέρω, επειδή έχω ασχοληθεί με το μάρκετινγκ κούρασε ο όρος Adventure, πρώτο, δεύτερο, τρίτο, τέταρτο, πέμπτο, έκτο, και επειδή γενικώς και στα σχολεία μπαίνουν νέοι γονείς, δηλαδή μπαίνουν οι γονείς ηλικίας τριάντα, τριανταδύο, ίσως κι αυτοί έχουν μια άλλη

φιλοσοφία και λογική, στο τι θέλουν να κάνει το παιδί τους. Και εμείς τα ψάχνουμε αυτά βέβαια.

Αναφορικά επίσης με τους συνοδούς των μαθητών-τριών στις διάφορες υπαίθριες δραστηριότητες η φιλοσοφία που έχω περάσει ως προϊστάμενος είναι ότι θα πρέπει να είναι οπωσδήποτε καθηγητές Φυσικής Αγωγής. Πιστεύω ότι πρέπει να είναι όλοι γυμναστές, -αν και πιστεύω ότι υπάρχουν διαφοροποιήσεις απ' ό,τι παρακολουθώ- είμαι πολύ υπέρ της ειδικότητας. Και μια και μιλάμε τώρα, μιλάμε για το Adventure ακόμα, είμαι και πολύ υπέρ της εξειδίκευσης. Είναι επιστημονικά καταρτισμένοι. Επιμένουμε σε αυτό. Σε αντίθεση με την αγορά, και ας μην ακουστεί τεχνοκρατικό αυτό, η οποία έχει και τους εμπειρικούς.

Μετά την ολοκλήρωση του κάθε προγράμματος αυτό το οποίο κάνουμε είναι ότι κατ' αρχήν όλα τα παιδάκια παίρνουν ένα δίπλωμα και από εκεί και πέρα δίνουμε ένα Δελτίο Παρατηρήσεων. Δηλαδή, το τμήμα Φυσικής Αγωγής, ή μάλλον οι γυμναστές που συμμετείχαν σε αυτό το πρόγραμμα, με μένα επικεφαλής. Έχουμε ένα Δελτίο Παρατηρήσεων, όπου εκεί καθημερινά καταγράφουμε τα πάντα. μέσα σ' αυτό το Δελτίο Παρατηρήσεων έχουμε το Δελτίο Προόδου, όπου εκεί, αναγράφονται οι στόχοι και οι σκοποί της συγκεκριμένης αθλητικής δραστηριότητας, και από κάτω εμείς το παιδί το αξιολογούμε, - μην παρεξηγηθεί ο όρος, περιγραφικά εννοώ - σε τομείς όπως είναι η κοινωνικότητα, η πειθαρχία, η συμμετοχή, ο αθλητισμός και η υγεία βεβαίως. Το έχω το παιδί δύο μέρες. Μπορεί να μου αρρώστησε. Και αφήνω βέβαια και στον γονιό από κάτω, μία στήλη, μια παράγραφο, να μου κάνει τις παρατηρήσεις του. Δηλαδή νομίζω είναι έξι με επτά τομείς. Όπου εκεί, χρησιμοποιούμε την διαβάθμιση, να το πω έτσι, μέτρια, καλή ή πολύ καλή. Δηλαδή, η διατροφή του ας πούμε. Μπορεί να ήταν μέτρια. Βέβαια, αν γράψουμε «μέτρια», - έχουμε έναν μαθητή που δεν έφαγε καλά -, θα εξηγήσουμε από κάτω τι έχει γίνει, για ποιους λόγους. Δεν έχουμε σκεφθεί κάτι άλλο όσον αφορά την αξιολόγηση.

Μέσα από τη συνολική διαδικασία υλοποίησης των προγραμμάτων υπαίθριων δραστηριοτήτων αναψυχής και μετά την ολοκλήρωση της συμμετοχής στα προγράμματα νομίζω ότι οι στόχοι που είχαμε βάλει αρχικά, είχαν επιτευχθεί σε υψηλό βαθμό. Δηλαδή, αν ξεκινήσω απ' την ιπασία. Μετά από τα προγράμματα ιπασίας στο σχολείο μας, είχαμε αρκετές εγγραφές. Άρα, ένα παιδί που έκανε ενδεχομένως ένα σαββατοκύριακο τρία τέταρτα, ένα τέταρτο, ιπασία, μία βόλτα ας πούμε με το άλογο, αυτό του έδωσε το κίνητρο να ασχοληθεί με την ιπασία. Βιωματικά. Το ίδιο συνέβη και σε άλλα αθλήματα. Όχι τόσο βέβαια στα Adventure Sports που λέμε, δηλαδή, να

ασχοληθεί με το flying fox, ή να ασχοληθεί με το ραπέλ, όμως με το paint ball ας πούμε, αυτό το άθλημα με το πιστόλι, πολλά παιδιά ασχολούνται. Άρα, απεκόμισαν κάποια οφέλη, όσον αφορά, μη το πω ακριβώς αθλητικό, να το πω από τα adventure sports. Το δεύτερο ήταν ότι τα μηνύματα τα πήραμε απ' τους γονείς. Ότι, για παράδειγμα ας πούμε, «κύριε...πλένει τα δόντια μόνο του, ενώ ήθελε να του τα πλένω εγώ». Βέβαια μιλάω για ηλικίες πρώτη, δευτέρα δημοτικού. «Ντύνεται μόνος του ή μόνη της. Κάνει μπάνιο μόνος του». Δηλαδή η αυτοεξυπηρέτηση που λέμε, η ανάληψη πρωτοβουλιών, όσον αφορά τη σωματική του καθαριότητα, την προσωπική του καθαριότητα, να το πω έτσι, είχε θαυμαστά αποτελέσματα. Το περιμέναμε απ' την αρχή, αλλά για μας το ευχάριστο ήταν ότι ήρθαν οι γονείς και το κατέθεσαν και γραπτώς.

Τα αποτελέσματα πραγματικά είναι θαυμαστά. Δηλαδή, μετά από δεκαπέντε μέρες, ειδικά για τα παιδιά που μένουν δεκαπέντε μέρες, πηγαίνουν στο σπίτι τους και οι γονείς, τα μηνύματα που έχουμε απ' τους γονείς, παρατηρούν πράγματα και τα τηλεφωνήματα που παίρνουμε και οι απαντήσεις στο Δελτίο Προόδου που στέλνουμε, είναι συγκινητικά. Να ξεκινήσω απ' την καθαριότητα; Να ξεκινήσω απ' το θέμα του ύπνου; Να ξεκινήσω απ' την τακτοποίηση των προσωπικών ειδών, είτε αυτό λέγεται ρούχα, είτε λέγεται είδη μπάνιου κλπ.; Απ' το θέμα του ύπνου; Από το θέμα της προσωπικής καθαριότητας, όσον αφορά τη σωματική καθαριότητα; Απ' το θέμα της αλλαγής, της συχνής αλλαγής των ρούχων; Δεν μπορώ να σκεφθώ τώρα κάτι άλλο, τα πάντα. Και δεν στέκομαι μόνο στις μικρές ηλικίες. Είχα τη μαρτυρία ενός γονιού πέρυσι, για παιδί δευτέρας Λυκείου. Μου είπε συγκεκριμένα «Σας ευχαριστώ κύριε...κάνατε την κόρη μου να πλένεται». Απίστευτο, κι όμως μου το είπε. Και ένα κομμάτι, που προέκυψε στην πορεία, ήταν ότι μέσα από το πρόγραμμα, εκπαιδεύουμε και τους γονείς. Τα παιδιά τους φεύγουν από το σπίτι, δυο μέρες, μια βδομάδα, δεκαπέντε μέρες, και ο γονιός εκπαιδεύεται κι αυτός. Του περνάμε τώρα μια άλλη φιλοσοφία αγωγής, το ότι «το παιδί σου είναι κάπου αλλού, κι εσύ μάθε να ζεις χωρίς το παιδί σου. Κάνει καλό και σε σένα, κάνει καλό και στο παιδί σου».

*Απόψεις των μαθητών-τριών σχετικά με την αποκόμιση
ωφελειών από τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα*

Το Adventure Camp του σχολείου ήταν μια εκδρομή στην οποία διασκέδασα αρκετά, ξέφυγα από την πόλη και την καθημερινότητά της, ήρθα σε επαφή με τη φύση και γενικά ανανεώθηκα. Έκανα νέες γνωριμίες και ήρθα πιο κοντά με φίλους και

συμμαθητές. Έμαθα πολλά πράγματα αλλά έκανα και καινούριους φίλους. Υπήρχε ομαδικότητα και πολλές δραστηριότητες με δυνατότητα επιλογής. Λειτουργούσαμε όλοι σαν ένας άνθρωπος και υπήρχε κατανόηση. Ήταν μια από τις ωραιότερες εμπειρίες μου ως τώρα και νομίζω ότι θα αποτελέσει ένα από τα κύρια κομμάτια της σχολικής μου ζωής.

Στο Adventure Camp αποφάσισα να πάω διότι μου αρέσει να κάνω αθλήματα που δεν μπορώ στην πόλη αλλά και εκδρομές στη φύση. Σκέφτηκα ότι ήταν μια καλή ευκαιρία να βρεθώ μαζί με τους καθηγητές και τους συμμαθητές μου σε μια εξωσχολική δραστηριότητα, αποφάσισα να πάω γιατί ήθελα να ζήσω αυτή την περιπέτεια μέσα σ' ένα χώρο ειδικά διαμορφωμένο, για να δω τις δυσκολίες της ζωής αλλά και να διασκεδάσω με τους φίλους μου. Ήταν καλή ευκαιρία για νέες παρέες, για πολλές δραστηριότητες αλλά και για την αίσθηση της συγκατοίκησης με άλλους ανθρώπους και μια εμπειρία που ο καθένας πρέπει να ζήσει.

Εντύπωση μου προκάλεσε το γεγονός ότι όλα ήταν πολύ καλά οργανωμένα στο Camp, υπήρχε ασφάλεια και ιατρική περίθαλψη και αυτό που θα μου μείνει αξέχαστο είναι η συμμετοχή σε αθλήματα ασυνήθιστα που κάτω από άλλες συνθήκες δε θα δοκίμαζα. Εντυπωσιάστηκα από τη συνεργασία των παιδιών με τους καθηγητές πράγμα το οποίο δεν συμβαίνει σε τόσο μεγάλο βαθμό στο χώρο του σχολείου. Μεγαλύτερη εντύπωση μου έκανε το γεγονός ότι ανακάλυψα πτυχές της προσωπικότητας των φίλων μου που δεν τις γνώριζα. Τις μέρες που έζησα στο Camp μου άρεσε ιδιαίτερα ο περίπατος στη φύση, τα πολλά ψυχαγωγικά και ομαδικά παιχνίδια. Μου δόθηκε η ευκαιρία να γνωριστώ καλύτερα με παιδιά από το σχολείο με τα οποία δεν είχα ιδιαίτερη επαφή πριν αλλά και με τους καθηγητές. Η συνεργασία, η ομαδικότητα αλλά και η διασκέδαση ήταν αυτά που ευχαριστήθηκα όταν πήγα στο Camp όπου επικρατούσε ένα κλίμα συνεργασίας αλλά και καλοπέρασης! Κατά την παραμονή μας δε μου άρεσε η πίεση του χρόνου στις διάφορες δραστηριότητες, το ότι ξυπνούσαμε πολύ νωρίς το πρωί και κοιμόμασταν νωρίς το βράδυ. Κάτι το οποίο ίσως να στιγμάτισε την παραμονή μας στο Camp ήταν το όχι και τόσο καλό και προσεγμένο γεύμα.

Στο Camp μάθαμε και κάναμε «επικίνδυνα» αθλήματα όπως αναρρίχηση τοίχου και βράχου και καταρρίχηση, πέρασμα με σχοινί ανάμεσα σε δύο βράχους και κατάβαση βουνού με ποδήλατο, τοξοβολία και flying fox. Έμαθα να λειτουργώ μέσα σε μια ομάδα, να είμαι συνεργάσιμος, οργανωτικός, να λειτουργώ πιο πειθαρχημένα και να φροντίζω τον εαυτό μου μακριά από την οικογένειά μου. Έμαθα να κάνω

υποχωρήσεις όταν βρίσκομαι στον ίδιο χώρο με άλλους προκειμένου να περάσουμε καλά. Μετά από το Camp συνεχίζω να κάνω δραστηριότητες που μάθαμε, το πνεύμα της ομαδικότητας νομίζω ότι με βοήθησε να «στέκομαι» καλύτερα μέσα στο σύνολο και να συνεργάζομαι, είμαι περισσότερο εξυπηρετικός και γνωρίζω πως να λειτουργώ σε μια ομάδα αλλά και πως να φροντίζω περισσότερο τον εαυτό μου. Ήταν μια καλή αρχή την οποία θα προσπαθήσω να αξιοποιήσω όσο καλύτερα μπορώ προς όφελός μου.

Σχολείο 2^ο

Η ιστορία κατά τον Συντονιστή Τμήματος Φυσικής Αγωγής,

Υπεύθυνο προγραμμάτων υπαίθριων δραστηριοτήτων αναψυχής

Ο λόγος έναρξης των υπαίθριων δραστηριοτήτων και ιδιαίτερα του κατασκηνωτικού προγράμματος στην Πίνδο ξεκίνησε σαν ένα συμπλήρωμα, μια αναγκαιότητα που προέκυψε, κάνοντας ένα κατασκηνωτικό πρόγραμμα εκτός Αθηνών. Διαπιστώσαμε ότι τα παιδιά έχουν μεγάλη ανάγκη να βρεθούν στην επαρχία, να βρεθούν στη φύση, να δουν ακρίδα, να δουν ζουζούνια, τα οποία δεν είδαν με πολύ κέφι στις πρώτες επαφές, είχαμε στριγκλίτσες και φωνίτσες. Είναι εντυπωσιακό όμως το πόσο γρήγορα εξοικειώνονται τα παιδιά με τη φύση, αρκεί να τους δώσεις την ευκαιρία. Θεωρήσαμε ότι τα παιδιά πρέπει να γνωρίσουν και τη ζωή του βουνού, τα οφέλη του βουνού και το πλησίασμα αυτής της μορφής της φυσικής ζωής γιατί τη θάλασσα, λίγο – πολύ, απ’ τα μικρά μας χρόνια, τη γευόμαστε όλοι με την ίδια ευκολία. Θεωρώ ότι ίσως η μεγαλύτερη προσφορά μας προς τα παιδιά, πέρα από τις εμπειρίες που αντλούν από ένα τέτοιο πρόγραμμα, είναι ότι συμβάλλουμε στο να «σπρώξουμε» λίγο τον μελλοντικό Έλληνα στο βουνό. Εμείς λοιπόν λέμε ότι το πρόγραμμα αυτό το κάνουμε γιατί πιστεύουμε ότι οι εμπειρίες και τα βιώματα των παιδιών μας είναι ανεπανάληπτα και μοναδικά. Τα παιδιά θα έχουν την ευκαιρία στα προγράμματα αυτά να οικοδομήσουν μια σχέση βάθους και ουσίας, και όχι μόνο με το φυσικό περιβάλλον, αλλά και μεταξύ τους, αφού ο ένας είναι απαραίτητος για τον άλλον, προκειμένου να είναι ευχάριστη και ασφαλής η διαβίωση.

Τώρα, για να γίνει αυτό το πρόγραμμα πρέπει να πούμε ότι υπήρξαν εραστές του προγράμματος αυτού. Μέσα σ’ αυτούς ήμουν κι εγώ, αλλά ο πρώτος που νομίζω είναι πιο ερωτευμένος απ’ όλους μας, είναι ο σχολάρχης, ο κύριος Ο οποίος, όχι μόνο το αγκάλιασε σαν πρόγραμμα, θα έλεγα το έσπρωξε πολύ περισσότερο απ’ ό,τι εμείς που είπαμε «δεν κάνουμε κι αυτό»; Η τοποθεσία μάλιστα αυτή έχει επιλεγεί με

κριτήρια «ποιότητας» και «αγνότητας» του φυσικού χώρου, σε απόσταση από οργανωμένο αστικό χώρο, είμαστε 4 χιλιόμετρα έξω απ' το Μέτσοβο, απέναντι απ' τον Προφήτη Ηλία, σε μια όμορφη κοιλάδα, δίπλα σ' ένα ρυάκι, κοντά σε μια πηγή και μέσα σ' ένα ξέφωτο που «φρουρείται» από πελώριες οξιές. Να φαντασθείτε ότι είναι ένα δάσος από οξιές, και ίσως για χατίρι δικό μας, υπάρχει ένα κενό. Ένα ξέφωτο, το οποίο είναι με χόρτο. Γύρω-γύρω λοιπόν, νιώθεις ότι έχεις μάντρα. Η μάντρα είναι το δάσος βέβαια. Δηλαδή δεν έχεις τίποτα να σε σταματάει. Μπαίνοντας, διασχίζοντας τη μάντρα, είσαι κατευθείαν μέσα στο δάσος. Κατά τα χρόνια που «τρέχει» το πρόγραμμα θα έλεγα ότι ενώ στην εκπαίδευση βλέπουμε διαφοροποιήσεις και στις συμπεριφορές των παιδιών κλπ., στο πρόγραμμα αυτό, θα έλεγα ότι από πλευράς διαφοροποιήσεων που να προέρχονται απ' το μαθητικό πληθυσμό δεν υπάρχουν. Εμείς προσπαθούμε να βελτιώνουμε το πρόγραμμα και να το κάνουμε πιο ενδιαφέρον για τα παιδιά. Αλλά η συμπεριφορά των παιδιών, αυτό είναι το εντυπωσιακό δε, είναι η ίδια. Αν θα πιάσουμε ένα παιδάκι της τετάρτης Δημοτικού, ή της πέμπτης Δημοτικού, ή της πρώτης Γυμνασίου, η συμπεριφορά του, του σημερινού παιδιού, είναι η ίδια ακριβώς με τη συμπεριφορά ενός παιδιού που θα είχαμε πριν από δεκαέξι χρόνια, δεκαεπτά στα χέρια μας. Διότι μόλις βρεθούν στο βουνό, νιώθοντας την ανασφάλεια του περιβάλλοντος χώρου - όταν θα πέσει το σούρουπο δεν υπάρχει το κουμπί που θα μας δώσει το φως - υπάρχει αυτή η αγριάδα του βουνού, υπάρχει ένα δέος γενικότερα. Γιατί μην ξεχνάμε ότι το πρόγραμμα αυτό διεξάγεται σε μια περιοχή που είναι η κατ' εξοχήν κατοικία της καφετιάς αρκούδας στην Ελλάδα, στην Πίνδο. Χωρίς να τα φοβίζουμε τα παιδιά, τουναντίον, προσπαθούμε να τα εξοικειώσουμε και μ' αυτό. Όλο αυτό το σκηνικό, τα κάνει να λειτουργούν ακριβώς όπως θα λειτουργούσε ένα παιδί πριν από δεκαεπτά χρόνια. Ενώ αν με ρωτήσετε για τις συμπεριφορές των παιδιών μέσα στο σχολείο, σ' αυτά τα δεκαεπτά χρόνια είναι μεγάλες οι αλλαγές.

Για τους συνοδούς των παιδιών στις διάφορες εξορμήσεις κατ' αρχάς να πούμε ότι τη μερίδα του λέοντος τουλάχιστον, την καταλαμβάνουν οι καθηγητές Φυσικής Αγωγής. Φαντασθείτε ότι είμαστε δώδεκα άνθρωποι, διαχειριζόμαστε κατά μέσο όρο πενήντα παιδιά και είμαστε οι μαμάδες, οι μπαμπάδες, οι σύνοδοί τους, οι δάσκαλοί τους, οι εκπαιδευτές τους, οι γυμναστές τους, οι καλλιτέχνες τους που θα κάτσουν ανάμεσά τους με δυο κιθάρες να παίξουν και να τραγουδήσουν το βράδυ στη φωτιά. Και σε πρώτη φάση, πολλές φορές, ειδικά παιδιά της τρίτης Δημοτικού, που από εκεί αρχίζει να απευθύνεται τώρα το πρόγραμμα, που νιώθουμε ότι είναι παιδιά που δεν έχουν ζήσει τέτοιες εμπειρίες τα παίρνουμε σε πολλές περιπτώσεις και να τα

κρατήσουμε κοντά μας. Γιατί η πρώτη επαφή δεν είναι καθόλου χαλαρή. Ναι μεν έρχονται μεσημεράκι και μπαίνουν σ' έναν παράδεισο, αλλά μόλις θα πέσει το σούρουπο, είναι έτσι ο χώρος που και ο μεγάλος, όταν απομακρυνθεί για να βηματίσει λίγο εκτός κατασκήνωσης όπου έχουμε κάνει φωτισμούς με λάμπες θυέλλης και τέτοια, θα πάει λίγο με τις «κεραίες τενωμένες». Από ήχους κλπ.

Μετά το πέρας του προγράμματος τα πιτσιρίκια μας, όταν γυρίσουν από το Μέτσοβο και στη διάρκεια του Μετσόβου, τις εντυπώσεις τους τις καταγράφουν. Από κάθε τι που μαθαίνουν. Τα ίδια τα παιδιά καταγράφουν υπό μορφή έκθεσης, υπό μορφή εντυπώσεων, υπό μορφή ζωγραφιάς. Δηλαδή, την τρίτη ημέρα μπορεί να πούμε, «παιδιά, θέλουμε σε ένα χαρτί να μας ζωγραφίσετε ό,τι αισθάνεστε, ό,τι είδατε, ό,τι νιώσατε μέχρι τώρα». Οπότε βλέπεις τρελά πράγματα στο χαρτί. Αλλά τρελά, όχι με την έννοια ότι δεν τα καταλαβαίνεις. Τρελά, να μην το φαντάζεσαι ότι μπορεί ένα παιδί μέσα σε μια εικονίτσα να σου δείξει όλη την ψυχή του. Αυτή όλη η δουλειά μαζεύεται και βέβαια, για να είμαστε ειλικρινείς, δεν την προωθούμε προς τα έξω, αλλά είναι μια δουλειά που παίζεται μετά από χέρι σε χέρι. Δηλαδή επιστρέφει στα παιδιά και οι εικόνες οι ζωντανές συν τη σύνθεσή τους εκείνης της στιγμής και τη σύνθεση του συμμαθητή τους, είναι αυτό που τους δημιουργεί όλο αυτό το πλαίσιο που λέγεται Πίνδος.

Το πρόγραμμα αυτό δημιουργεί λάτρεις. Δηλαδή όσα παιδιά «κερδίσουμε», τα κερδίζει μάλλον το πρόγραμμα, αυτά τα παιδιά γίνονται λάτρεις. Και επειδή απευθύνεται σε παιδιά μέχρι πρώτη Λυκείου, ακολουθούν το πρόγραμμα ανελλιπώς, αυτοί οι λάτρεις που λέμε, μέχρι εκείνη την ηλικία, και μετά θα έρθουν να μας κάνουν παράπονα γιατί δεν ανεβάζουμε λίγο την ηλικία. Βέβαια, ο λόγος δεν είναι ότι φοβόμαστε να πάρουμε μεγαλύτερα παιδιά. Αλλά ήδη τα παιδιά εμπλέκονται πια σε εξετάσεις, σε άλλου τύπου προβληματισμούς, και δεν νομίζω ότι το απολαμβάνουν κιόλας. Γιατί και εκεί να τα πάμε, η περίοδος δεν βοηθά και όλα αυτά.

Πιστεύουμε ότι αυτός ο τρόπος ζωής, αποτελεί μοναδική πηγή μάθησης και είναι αφετηρία μύησης στο μεγαλείο και στα μυστικά της φύσης. Κάτι που τα παιδιά που ζουν στο κλεινόν άστυ, το στερούνται πολύ. Τα παιδιά μαθαίνουν πάρα πολλά πράγματα. Δηλαδή, μαθαίνουν να φροντίζουν τα πράγματά τους, αυτονομούνται απ' την οικογένεια. Αυτό βέβαια μπορεί να βγει και από ένα πρόγραμμα εντός Αθηνών. Αλλά είναι τελείως διαφορετικό να φτιάχνεις τα πράγματά σου σ' ένα ξενοδοχείο και να τα βάζεις σ' ένα συρταράκι και τελείως διαφορετικά να μπαίνεις σε μια σκηνή με άλλους τρεις, να μοιράζεσαι μια σκηνή με άλλους τρεις, και να πρέπει να

εξοικονομήσεις τον χώρο σου, έτσι ώστε να μην πάρεις καθόλου χώρο ωφέλιμο από τον διπλανό σου, και ταυτόχρονα να μπορείς να βρεις ανά πάσα στιγμή κάποιο αντικείμενό σου. Αυτό, για μικρά παιδιά, είναι μεγάλη εμπειρία. Διότι, εκτός από τα πράγματά τους, τα οποία βγαίνουν και ξαναπαίρνουν στις τσάντες, και πρέπει να ξαναμπούν σωστά για να τα βρουν, έχουν μία συσσώρευση ρούχων που αποσύρονται γιατί βρωμίσθηκαν και πρέπει να μπουν σε μια άλλη διαδικασία. Όλη αυτή η διαχείριση, της εκείνης της στιγμής περιουσίας τους, είναι τρομακτική εμπειρία για τα παιδιά, πέρα απ' αυτά που προσφέρει το πρόγραμμα, η ίδια η φύση, με τις πορείες μας στο βουνό, με τα παιχνίδια μας που έχουν να κάνουν πάντα με το βουνό, με την επαφή με το ποταμάκι που είχαμε την τύχη, - δεν είχαμε την τύχη, το επιλέξαμε - να περνάει κοντά μας, με τη φωτιά, με το φαγητό που θα φτιάξουμε μόνοι μας να φάμε, με την τουαλέτα που δεν θα είναι με τις ιδανικές συνθήκες που είναι στο σπίτι μας, όλα αυτά ήταν τρομερές εμπειρίες για τα παιδιά. Το βασικό κέρδος είναι ότι θα διαχειριστούν τον εαυτό τους χωρίς τη φροντίδα της μαμάς, και σε συνθήκες που και ένας μεγάλος πιθανότατα να είχε δυσκολίες.

Μαθαίνουν να στήνουν σκηνές. Είναι μία εμπειρία που μπορεί να τους χρειαστεί και στη ζωή τους. Μαθαίνουν να μαγειρεύουν με τον λιτό και φυσικό τρόπο που υπαγορεύει η ζωή στο βουνό. Ξύλα, κάρβουνα και ό,τι βρεις μπροστά σου. Να χαίρονται τις βραδιές γύρω από τη φωτιά, με παιχνίδια, τραγούδια, κιθάρες. Δεν νομίζω ότι το κάνουμε πολλοί αν δεν μας δοθεί η ευκαιρία. Ούτε εμείς οι μεγάλοι. Να παίζουν δημιουργικά και με κατασκευές, είτε στο ρυάκι, είτε πιο κει στο βουναλάκι. Να κάνουν πορείες στο βουνό με παράλληλη ανίχνευση και καταγραφή χλωρίδας και πανίδας της περιοχής. Γιατί η κάθε μας βόλτα, η κάθε μας πορεία, θα έλεγα, στο βουνό, συνοδεύεται με τέτοιες πληροφορίες. Μαθαίνουν να κάνουν κατασκευές με τα δύο φυσικά υλικά. Ξύλο, σχοινί. Να φτιάξουν μια γεφυρούλα, να φτιάξουν ένα αντικείμενο που θέλουν να το βάλουν ψηλά, να μη το φτάνει κάποιος, να φτιάξουν μια σκαλίτσα. Ή, μόνο με σκοινί κατασκευές. Η ημέρα τους είναι πάντα δημιουργική. Όταν είμαστε εκτός κατασκήνωσης, κάπου έχουμε πάει και κάπου έχουμε πάει να καταγράψουμε κάτι, είτε χλωρίδα είναι αυτό, είτε πανίδα, είτε ήθη και έθιμα του Μετσόβου, όταν είμαστε εντός κατασκήνωσης, ο χρόνος του τελείως ελεύθερου παιχνιδιού με μπάλα είναι μικρός, γιατί και τα ίδια τα παιδιά δεν το θέλουν. Επίσης, ένα από τα πολύ σημαντικά είναι ότι αρχίζουν να γνωρίζουν πολιτισμικά και λαογραφικά στοιχεία της πόλης του Μετσόβου και γύρω απ' την περιοχή. Να πω κάτι που κάνουμε και που στέφεται με μεγάλη επιτυχία. Κάποια στιγμή που κατεβαίνουμε στο Μέτσοβο, για να

δουν τα παιδιά και το Μέτσοβο, γιατί ζουν στο βουνό πέντε μέρες, -σε ομάδες-, τα παιδιά, πλησιάζουν τους γέροντες στα καφενεία, στις βρύσες, όπου τους βρουν και κάθονται, αρχίζουν και τους κάνουν ερωτήσεις που τις έχουν βγάλει όλοι μαζί, που έχουν να κάνουν με το Μέτσοβο, με τις δουλειές, με το αν τα νέα παιδιά φεύγουν ή μένουν. Μία έρευνα δηλαδή, που θα μπορούσε να κάνει και ένας Οργανισμός. Με συνήθειες, με έθιμα.. Έχουμε πέσει στην περίπτωση όπου γίνεται γάμος. Στο Μέτσοβο ας πούμε, μια και το συζητάμε τώρα, να σας πω ότι τα προικιά της νύφης εκτίθενται κατά κάποιο τρόπο για αρκετές μέρες. Δηλαδή, όταν παντρεύεται κάποια κοπέλα, ανοίγει το σπίτι της, απλώνει όλα τα προικιά της, τα κεντήματα, τα σεντόνια της κλπ., και περνούν οι Μετσοβίτες, αλλά και ξένοι, γιατί μπαίνουμε κι εμείς μέσα, και βλέπουν τα προικιά της νύφης. Είναι κάτι έθιμα δηλαδή, που είναι πρωτόγνωρα για τα παιδιά. Και φαντάζεστε τώρα, αν σε μένα δημιουργεί εντύπωση, γιατί σε μένα δημιουργεί εντύπωση κάθε φορά που βλέπω κάτι τέτοιο, φαντασθείτε τι συμβαίνει μέσα στο μυαλό των παιδιών, που είναι πρωτόγνωρα.

*Απόψεις των μαθητών-τριών σχετικά με την αποκόμιση
ωφελειών από τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα*

Στο κατασκηνωτικό πρόγραμμα του σχολείου μου στην Πίνδο έζησα συναρπαστικές εμπειρίες, διασκέδασα με τους φίλους μου, έμαθα να ζω σε σκηνές και να μαγειρεύω στα κάρβουνα. Φτιάχναμε κατασκευές με υλικά που βρίσκαμε στη φύση και γέφυρες στο ποτάμι. Στο πρόγραμμα αυτό αποφάσισα να πάω γιατί ήθελα να έρθω σε επαφή με τη φύση και να ζήσω για λίγες μέρες μακριά από την πόλη, για να κάνω κάτι πιο extreme που δεν μπορείς να το κάνεις καθημερινά αλλά και για να εξερευνήσω. Αποφάσισα να συμμετέχω γιατί ήθελα να μάθω πως είναι να μην έχεις όλες τις ανέσεις που έχεις και στο σπίτι, να μείνω λίγο μακριά από την οικογένειά μου, να μάθω διάφορα πράγματα σχετικά με την επιβίωση, για την παρέα αλλά και για να ζήσω την εμπειρία αυτή.

Αυτό που μου έκανε τη μεγαλύτερη εντύπωση όταν ήμουν στο βουνό και θα μου μείνει αξέχαστο ήταν η πεζοπορία πάνω στο βουνό και το αντίκρισμα από εκεί μιας εκπληκτικής θέας. Η διαμονή σε σκηνές, το δάσος που υπήρχε γύρω μας και το ποταμάκι με το παγωμένο νερό που κυλούσε, το κόψιμο των ξύλων για το άναμμα της φωτιάς, η παρέα και τα παιχνίδια όπως το κυνήγι του θησαυρού ήταν πράγματα που δε θα ξεχάσω ποτέ. Εκείνο που μου άρεσε περισσότερο ήταν η γνωριμία με παιδιά από άλλες χώρες, οι πεζοπορίες στο βουνό, το μάζεμα των ξύλων και της αγριοφράουλας,

το μάνινο στο ποτάμι, το πιάσιμο βατράχων, το περπάτημα μέσα σε χόρτα για να φτάσουμε στην πηγή, ο προσανατολισμός, καθώς και η πόλη του Μετσόβου. Αυτό που μου άρεσε λιγότερο από όσα έζησα τις μέρες που ήμουν στην Πίνδο ήταν το φαγητό, η έλλειψη του συχνού μάνιου και ο χώρος της τουαλέτας στο δάσος και στους θάμνους-αν και αυτό γνωρίζω ότι δεν μπορεί να αλλάξει-. Στο κατασκηνωτικό αυτό πρόγραμμα έμαθα να χρησιμοποιώ την πυξίδα, να δένω κόμπους, να συνεργάζομαι με τους άλλους για να επιβιώσουμε, να φτιάχνω κατασκευές και να προστατεύω το περιβάλλον. Μετά από την Πίνδο έμαθα και συνεχίζω στην καθημερινή μου ζωή, να μην τρωω πολύ, έγινα πιο απλός-ή και δε φοβάμαι πια το σκοτάδι.

Σχολείο 3^ο

Η ιστορία κατά τον Υπεύθυνο προγραμμάτων υπαίθριων δραστηριοτήτων αναψυχής

Τα προγράμματα υπαίθριας αναψυχής και οι εκδρομές περιπέτειας, σε κοντινά βουνά της Αττικής οι οποίες περιλαμβάνουν πεζοπορίες, ορεινή ποδηλασία, ιπασία, σχοινοβασία, τοξοβολία, mountain bike, αναρρίχηση, δενδροαναρρίχηση, σπηλαιολογία, γνώση της χλωρίδας και της πανίδας του τόπου μας ξεκίνησαν πριν από 15 χρόνια. Ο λόγος ήταν ότι θέλαμε να δώσουμε το ερέθισμα στους μαθητές μας να έρθουν σε επαφή με τη φύση, να την αισθανθούν δικιά τους, πιο οικεία, όχι να τη φοβούνται και να την καταστρέφουν. Ο σύγχρονος τρόπος ζωής στις μεγαλουπόλεις δεν έχει αυτή τη δυνατότητα. Στόχος του προγράμματος αυτού είναι να μάθουν τα παιδιά να συνεργάζονται καλύτερα μεταξύ τους, να γίνουν πιο υπεύθυνα, να αναπτύξουν τον αυτοέλεγχό τους, να μάθουν να στηρίζονται στην ομάδα και στις δυνάμεις βέβαια τις δικές τους και να αναπτύξουν τις κινητικές επιδεξιότητές τους όπως είναι η ταχύτητα, η δύναμη, η αντοχή, η ευκινησία, η ευλυγισία και η ισορροπία. Γενικά όμως στόχος μας είναι να κάνουμε καλύτερους ανθρώπους, ανθρώπους που ο ένας να βοηθά τον άλλον, να υπάρχει αυτοεκτίμηση και σεβασμός.

Τα προγράμματα αφορούν ως επί το πλείστον παιδιά Δημοτικού και Γυμνασίου και τα οφέλη που αποκομίζουν είναι έτσι όπως το περίμενα. Βέβαια με τα χρόνια που «τρέχει» το πρόγραμμα βλέπουμε ότι συνέχεια θα πρέπει να διαφοροποιείται. Και αυτό εξαρτάται σε σχέση πάντα με τα παιδιά. Δηλαδή για τα παιδιά τα οποία είναι αρχάρια, ξεκινάς με ένα πρόγραμμα το οποίο είναι σχεδιασμένο για τους αρχάριους. Αλλά όσο τα παιδιά συνεχίζουν και έρχονται στο πρόγραμμα αυτό, το πρόγραμμα τελείως διαφοροποιείται και αυξάνεται η δυσκολία ή οι δραστηριότητες μέσα στο πρόγραμμα

αυτό. Οι αλλαγές στη συμπεριφορά των παιδιών στα χρόνια που «τρέχει» το πρόγραμμα είναι εμφανείς. Κάθε μήνα, κάθε εκδρομή που περνάει τα παιδιά συμπεριφέρονται τελείως διαφορετικά. Γίνονται πιο συνεργάσιμα, καταλαβαίνουν πλέον ο καθένας τις δυνατότητες τις οποίες έχει, καταλαβαίνουν τι σημαίνει το να συνεργάζεται η ομάδα και τι αποτελέσματα έχει η ομάδα.

Σαν καθηγητές και σαν οργανωτές αυτού του προγράμματος, το κίνητρο για συμμετοχή των παιδιών στα προγράμματα αυτά είναι να έχεις καλούς συναδέλφους, συνεργάτες οι οποίοι να ενδιαφέρονται και ανιδιοτελώς να δείχνουν και να δίνουν τον καλύτερό τους εαυτό στα παιδιά. Αυτό τα παιδιά το εισπράττουν. Και ένα παιδί το οποίο περνάει ευχάριστα, μαθαίνει και δραστηριοποιείται μέσα από αυτό το πρόγραμμα, πιστεύω ότι έρχεται και ξαναέρχεται και ξαναέρχεται γιατί του αρέσει, γιατί περνάει ευχάριστα. Και ίσως και είναι και αυτός ο λόγος που μαζεύονται τόσα παιδιά και κυλάει αυτό το πρόγραμμα. Γιατί είναι και ενδιαφέρον το πρόγραμμα για τα παιδιά. Δηλαδή είναι κάτι καινούργιο, κάτι το οποίο δεν βιώνουν κάθε μέρα. Οι καθηγητές επίσης λειτουργούν καταλυτικά πάνω στα παιδιά. Μάλιστα, οι συνοδοί των παιδιών στις διάφορες εξορμήσεις είναι όλοι καθηγητές Φυσικής Αγωγής, πλήρως καταρτισμένοι στο χώρο των υπαίθριων δραστηριοτήτων και η συμμετοχή τους είναι παραπάνω και από ενεργή.

Ο αριθμός των παιδιών που παίρνουμε δεν είναι απεριόριστος. Και αυτό γιατί δεν θέλουμε να χαλάσουμε την ποιότητα σε αυτό το πρόγραμμα. Δηλαδή έχουμε έναν αριθμό γύρω στα 60 με 70 άτομα και έχουμε και ένα επιτελείο συναδέλφων οι οποίοι δραστηριοποιούνται στον χώρο των υπαίθριων εξορμήσεων. Τα γκρουπ είναι πάρα πολύ μικρά, είναι μεταξύ 5 με 6 παιδιών σε πιο δύσκολες δραστηριότητες. Και πιο μεγάλα γκρουπ στα ομαδικά παιχνίδια ή στα παιχνίδια συνεργασίας που κάνουμε. Δηλαδή ένας καθηγητής αναλογεί σε 5 με 6 παιδιά. Γιατί το κυριότερο μέλημά μας είναι πρώτον να επιστρέψουμε τα παιδιά στο σπίτι έτσι όπως τα παραλάβαμε, υγιή και χωρίς τραυματισμούς και να έχουν περάσουν και ευχάριστα. Πρώτο μέλημά μας είναι η ασφάλεια.

Μετά το πέρας της κάθε εξόρμησης υπάρχει ένα ερωτηματολόγιο το οποίο το συμπληρώνουν οι καθηγητές σχετικά με τα προβλήματα τα οποία υπήρξαν επάνω στην ομάδα του, ο καθένας έχει την ομάδα του. Συζητάμε τα προβλήματα τα οποία έχουν υπάρξει και δίνουμε άμεση λύση. Και υπάρχει και μια αξιολόγηση του κάθε μαθητή από τον καθηγητή της ομάδας του, με αποτέλεσμα την επόμενη φορά να υπάρχει και μια διαβάθμιση σε ποια ομάδα θα ενταχθεί.

Νομίζω ότι καλό θα ήταν να ξεκινήσει μια πιο ομαδική δουλειά και από τα υπόλοιπα σχολεία γιατί η εναλλακτική αυτή μορφή εκπαίδευσης είναι πολύ ενδιαφέρουσα, τα παιδιά «κερδίζουν» μέσα από αυτές τις δραστηριότητες οι οποίες φέρνουν τον καθηγητή και τον μαθητή-τρια πιο κοντά τον έναν στον άλλον.

Απόψεις των μαθητών-τριών σχετικά με την αποκόμιση ωφελειών από τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα

Στα προγράμματα υπαίθριων δραστηριοτήτων αναψυχής του σχολείου κάναμε πολλές περιπετειώδεις εκδρομές, οι συνθήκες ήταν πολύ καλές, τα παιχνίδια που παίζαμε ήταν διασκεδαστικά και γνώρισα πολλά καινούρια άτομα. Στις δραστηριότητες αυτές αποφάσισα να πάρω μέρος γιατί μου αρέσει το δάσος, η περιπέτεια αλλά και γιατί ήθελα να διασκεδάσω. Μεγαλύτερη εντύπωση μου έκαναν στην Πάρνηθα τα καταφύγια και οι παγίδες, τα σπιτάκια που φτιάξαμε με ξύλα, η αναρρίχηση και το κολύμπι στη θάλασσα. Ιδιαίτερα μου άρεσαν οι εκδρομές στο βουνό και τα παιχνίδια στη θάλασσα, αλλά αυτό που μου άρεσε λιγότερο ήταν η αναρρίχηση σε δένδρο, γενικά όμως τα περισσότερα μου άρεσαν. Από τα προγράμματα του σχολείου στα οποία συμμετείχα έμαθα πολλά πράγματα όπως τον προσανατολισμό, το στήσιμο σκηνών, το φτιάξιμο παγίδων και το φτιάξιμο καταφυγίων και καλυβών. Μετά από το πρόγραμμα έμαθα και συνεχίζω στην καθημερινή μου ζωή να μη μαλώνω αλλά και να δένω κόμπους αν χρειαστεί σε κάποια ανάβαση.

Θέματα, Υποκατηγορίες & Κατηγορίες

Από την ανάλυση περιεχομένου που πραγματοποιήθηκε, την κωδικοποίηση και ταξινόμηση των θεμάτων που εντοπίστηκαν στις συνεντεύξεις των τριών υπευθύνων σε κάθε σχολείο ξεχωριστά, δημιουργήθηκαν οι 15 κοινές κατηγορίες που παρουσιάζονται στον Πίνακα 1 (βλέπε Παράρτημα Δ) και οι οποίες επεξηγούνται παρακάτω συνοδευόμενες από παραδείγματα θεμάτων.

Λόγοι-Σκοποί Διοργάνωσης Προγραμμάτων Υπαίθριων Δραστηριοτήτων

Στην κατηγορία αυτή γίνονται κατανοητά τα αίτια που ώθησαν αλλά και ωθούν τον καθένα από τους υπεύθυνους των σχολείων να προχωρήσουν στην υλοποίηση και τη διοργάνωση των υπαίθριων δραστηριοτήτων αναψυχής.

Φιλοσοφία σχολείου. Στην κατηγορία αυτή μια γενικότερη φιλοσοφία του σχολείου πάνω στο αντικείμενο της υπαίθριας αναψυχής που ενισχύεται ιδιαίτερα από

την αγάπη του ιδιοκτήτη και των υπευθύνων, συμβάλλει στην πραγματοποίηση των υπαίθριων δραστηριοτήτων.

«Αλλά τα προγράμματα τα υπόλοιπα που σας είπα, (π.χ. ‘συγκομιδή καρπών’, ‘κατασκηνωτικό πρόγραμμα στην Πίνδο’) που ανήκουν σε μια γενικότερη φιλοσοφία του σχολείου, την οποία ονομάζουμε Ανοιχτό Δημιουργικό, αλλά και Βιοματικό σχολείο, αυτά έχουν λειτουργήσει με την γέννηση του σχολείου. Δηλαδή πριν από εννέα χρόνια. Το 1995». (Σχολείο 2).

«Τώρα, για να γίνει αυτό το πρόγραμμα βέβαια, πρέπει να πούμε ότι υπήρξαν εραστές του προγράμματος αυτού. Μέσα σ’ αυτούς ήμουν κι εγώ, αλλά ο πρώτος που νομίζω είναι πιο ερωτευμένος απ’ όλους μας, είναι ο σχολάρχης, ο κύριος..... Ο οποίος, όχι μόνο το αγκάλιασε σαν πρόγραμμα, θα έλεγα το έσπρωξε πολύ περισσότερο απ’ ότι εμείς που είπαμε «δεν κάνουμε κι αυτό»; (Σχολείο 2)

«Εκείνος που το έσπρωξε και εκείνος που δεν μπορείς να του το πάρεις, δηλαδή αν αύριο το πρωί πούμε «κουραστήκαμε, δεν θέλουμε άλλο», δεν υπάρχει περίπτωση να σταματήσει αυτό το πρόγραμμα. Γιατί ο πρώτος λάτρης είναι ο ίδιος ο κύριος.....». (Σχολείο 2)

Εξοικείωση με τη φύση. Στη συγκεκριμένη κατηγορία, η επαφή και η γνωριμία με το φυσικό περιβάλλον και το βουνό, αλλά και η πεποίθηση των υπευθύνων για αποκόμιση πλούσιων ωφελειών από τους μαθητές-τριες οδήγησαν στο σχεδιασμό και την υλοποίηση των υπαίθριων προγραμμάτων.

«Διαπιστώσαμε ότι τα παιδιά έχουν μεγάλη ανάγκη να βρεθούν στην επαρχία, να βρεθούν στη φύση, να δουν ακρίδα, να δουν ζουζούνια, τα οποία δεν είδαν με πολύ κέφι στις πρώτες επαφές, είχαμε στριγκλίτσες και φωνίτσες. Είναι εντυπωσιακό δε το πόσο γρήγορα εξοικειώνονται τα παιδιά με τη φύση, αρκεί να τους δώσεις την ευκαιρία». (Σχολείο 2)

«Και θεωρήσαμε ότι τα παιδιά πρέπει να γνωρίσουν και τη ζωή του βουνού. Τα οφέλη του βουνού και το πλησίασμα αυτής της μορφής της φυσικής ζωής, γιατί τη θάλασσα, όπως είπα, λίγο – πολύ, απ’ τα μικρά μας χρόνια, τη γευόμαστε όλοι με την ίδια ευκολία». (Σχολείο 2)

«Είναι μια επαφή των παιδιών με την ύπαιθρο και με εργασίες που πια αρχίζουν να είναι άγνωστες και στους μεγάλους. Δηλαδή, εγώ προσωπικά, μέσα απ’ αυτό το πρόγραμμα, έμαθα κι εγώ πώς μαζεύουν το κάστανο πέρα απ’ όλα τα άλλα που θα συζητήσουμε ίσως στην πορεία που κερδίζουν τα παιδιά». (Σχολείο 2)

«Θεωρώ απλά, ότι μία από τις μεγαλύτερες, ίσως η μεγαλύτερη προσφορά μας προς τα παιδιά, πέρα από τις εμπειρίες που αντλούν από ένα τέτοιο πρόγραμμα, είναι αυτό που σας είπα και στο ξεκίνημα και νομίζω αξίζει να το ξαναπώ. Είναι ότι συμβάλλουμε στο να σπρώξουμε λίγο τον Έλληνα, τον μελλοντικό Έλληνα, στο βουνό. Διότι η Ελλάδα, όταν λέμε Ελλάδα, θεωρούμε πάντα την ομορφιά την παραθαλάσσια. Ξεχνάμε ότι υπάρχει μια απίθανη ομορφιά στα βουνά και ο κόσμος, παρά το γεγονός ότι έχουμε μια μεγάλη μεταβολή, δηλαδή τώρα πια ο κόσμος ανεβαίνει στα βουνά για να κάνει σκι, έχουν γίνει Ορειβατικοί Όμιλοι, έχουν γίνει Σύλλογοι, μπορείς να κάνεις κανό - καγιάκ, παρ' όλα αυτά, εξακολουθούν να απευθύνονται σε λίγους». (Σχολείο 2)

«Και θεωρούμε ότι πέρα από τις μικρές και πολλές εμπειρίες που αντλούν τα παιδιά, τα σπρώχνουμε στο βουνό. Δηλαδή πιστεύουμε, ότι όσα παιδιά περνούν από τα χέρια μας και γενικά απ' αυτό το πρόγραμμα, έχουμε την αίσθηση ότι στις μεγάλες ηλικίες θα παίρνουν την οικογένειά τους και θα ανεβαίνουν στο βουνό». (Σχολείο 2)

«Διότι μόλις βρεθούν στο βουνό, νιώθοντας την ανασφάλεια του περιβάλλοντος χώρου, όταν θα πέσει το σούρουπο δεν υπάρχει το κουμπί που θα μας δώσει το φως, υπάρχει αυτή η αγριάδα του βουνού, υπάρχει ένα δέος γενικότερα. Γιατί μην ξεχνάμε ότι το πρόγραμμα αυτό διεξάγεται σε μια περιοχή που είναι η κατ' εξοχήν κατοικία της καφετιάς αρκούδας στην Ελλάδα, στην Πίνδο. Χωρίς να τα φοβίζουμε τα παιδιά. Τουναντίον, προσπαθούμε να τα εξοικειώσουμε και μ' αυτό». (Σχολείο 2)

«Θέλαμε να δώσουμε το ερέθισμα στους μαθητές μας να έρθουν σε επαφή με την φύση, να την αισθανθούν δικιά τους, πιο οικεία, όχι να τη φοβούνται και να την καταστρέφουν. Ο σύγχρονος τρόπος ζωής στις μεγαλουπόλεις δεν έχει αυτή τη δυνατότητα». (Σχολείο 3)

Σχέσεις βάθους και ουσίας. Στην κατηγορία αυτή τόσο η σύναψη σχέσεων και ισχυρών δεσμών με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας όσο και με το φυσικό περιβάλλον, κρίθηκε σημαντικός παράγοντας για την υλοποίηση των προγραμμάτων.

«Πρώτον, ότι θέλαμε τα παιδιά να τα κατευθύνουμε και σε άλλους τομείς. Δηλαδή, κοινωνικοποίησης». (Σχολείο 1)

«Εμείς λοιπόν λέμε ότι «το πρόγραμμα αυτό το κάνουμε γιατί πιστεύουμε ότι οι εμπειρίες και τα βιώματα των παιδιών μας είναι ανεπανάληπτα και μοναδικά. Τα παιδιά θα έχουν την ευκαιρία», - σας διαβάζω μέσα απ' το κείμενο-, «στα προγράμματα αυτά να οικοδομήσουν μια σχέση βάθους και ουσίας, και όχι μόνο με το φυσικό περιβάλλον, αλλά και μεταξύ τους, αφού ο ένας είναι απαραίτητος για τον άλλον, προκειμένου να είναι ευχάριστη και ασφαλής η διαβίωση». (Σχολείο 2)

«Και πιστεύω ότι γενικά στόχος μας είναι να κάνουμε καλύτερους ανθρώπους. Ανθρώπους που ο ένας να βοηθά τον άλλον, να υπάρχει αυτοεκτίμηση και σεβασμός». (Σχολείο 3)

Αυτονόμηση. Στη συγκεκριμένη κατηγορία το κυρίαρχο στοιχείο που συνέβαλε και συμβάλλει στη διοργάνωση των υπαίθριων δραστηριοτήτων σχετίζεται με την υπεύθυνη διαχείριση του εαυτού των μαθητών-τριών και την ανεξαρτητοποίησή τους.

«Πρώτον, ότι θέλαμε τα παιδιά να τα κατευθύνουμε και σε άλλους τομείς. Δηλαδή, κοινωνικοποίησης, δοκιμασία προσωπικών δυνάμεων, ή ικανοτήτων σε χώρους μακριά από το σπίτι τους». (Σχολείο 1)

«...αλλά και εμείς το πιστεύαμε σαν Τμήμα Φυσικής Αγωγής, ότι το παιδί, πέρα από την αγωγή που παίρνει στο σχολείο, υπάρχει και ένα άλλο κομμάτι, - βέβαια υπάρχει η αγωγή που δίνεται από το σπίτι, είναι σημαντικός ο ρόλος της οικογένειας -, αλλά υπάρχει κι ένα άλλο κομμάτι, που μπορείς ως δάσκαλος γενικά, άσχετα αν είσαι γυμναστής, να του περάσεις σε χώρους μακριά απ' το σπίτι του». (Σχολείο 1)

«Επαφή με τη φύση, και ειδικά για το συγκεκριμένο πρόγραμμα, τα παιδιά μαθαίνουν πάρα πολλά πράγματα. Δηλαδή, μαθαίνουν να φροντίζουν τα πράγματά τους, αυτονομούνται απ' την οικογένεια. Αυτό βέβαια μπορεί να βγει και από ένα πρόγραμμα εντός Αθηνών. Αλλά είναι τελείως διαφορετικό να φτιάχνεις τα πράγματά σου σ' ένα ξενοδοχείο και να τα βάζεις σ' ένα συρταράκι και τελείως διαφορετικά να μπαίνεις σε μια σκηνή με άλλους τρεις, να μοιράζεσαι μια σκηνή με άλλους τρεις, και να πρέπει να εξοικονομήσεις τον χώρο σου, έτσι ώστε να μην πάρεις καθόλου χώρο ωφέλιμο από τον διπλανό σου, και ταυτόχρονα να μπορείς να βρεις ανά πάσα στιγμή κάποιο αντικείμενό σου. Αυτό, για μικρά παιδιά, είναι μεγάλη εμπειρία. Διότι, εκτός από τα πράγματά τους, τα οποία βγαίνουν και ξαναμπαίνουν στις τσάντες, και πρέπει να ξαναμπούν σωστά για να τα βρουν, έχουν μία συσσώρευση ρούχων που αποσύρονται γιατί βρωμίστηκαν και πρέπει να μπουν σε μια άλλη διαδικασία». (Σχολείο 2)

«Το βασικό κέρδος είναι ότι θα διαχειριστούν τον εαυτό τους χωρίς τη φροντίδα της μαμάς και σε συνθήκες που και ένας μεγάλος πιθανότατα να είχε δυσκολίες». (Σχολείο 2)

«Στόχος του προγράμματος αυτού είναι να μάθουν τα παιδιά να συνεργάζονται καλύτερα μεταξύ τους, να γίνουν πιο υπεύθυνα, να αναπτύξουν τον αυτοέλεγχό τους στις διάφορες δραστηριότητες και να στηρίζονται στην ομάδα τους και στις δυνάμεις βέβαια τις δικές τους». (Σχολείο 3)

Διαβίωση και παραμονή στην ύπαιθρο. Στη συγκεκριμένη κατηγορία ο διαφορετικός και ταυτόχρονα συναρπαστικός τρόπος ζωής στην ύπαιθρο, το στήσιμο σκηνών, η κατασκευή καταφυγίων και οι κάθε είδους άλλες κατασκευές με υλικά από τη φύση, τονώνουν τη σχέση καθηγητών-μαθητών και ενθαρρύνουν τους υπεύθυνους για να συνεχίσουν την υλοποίηση των προγραμμάτων υπαίθριων δραστηριοτήτων.

«Πιστεύουμε ότι αυτός ο τρόπος ζωής, αποτελεί μοναδική πηγή μάθησης και είναι αφετηρία μύησης στο μεγαλείο και στα μυστικά της φύσης. Κάτι που τα παιδιά που ζουν στο κλεινόν άστυ, το στερούνται πολύ. Και εν τέλει, από ένα τέτοιο πρόγραμμα, να πούμε όσο πιο επιγραμματικά μπορούμε, να δούμε τι κερδίζουν αυτά τα παιδιά». (Σχολείο 2)

«Μαθαίνουν να στήνουν σκηνές. Είναι μία εμπειρία που μπορεί να τους χρειαστεί και στη ζωή τους. Μαθαίνουν να μαγειρεύουν με τον λιτό και φυσικό τρόπο που υπαγορεύει η ζωή στο βουνό. Ξύλα, κάρβουνα και ό,τι βρεις μπροστά σου. Να χαίρονται τις βραδιές γύρω από τη φωτιά, με παιχνίδια, τραγούδια, κιθάρες. Δεν νομίζω ότι το κάνουμε πολλοί αν δεν μας δοθεί η ευκαιρία. Ούτε εμείς οι μεγάλοι. Να παίζουν δημιουργικά και με κατασκευές, είτε στο ρυάκι, είτε πιο κει στο βουναλάκι. Να κάνουν πορείες στο βουνό με παράλληλη ανίχνευση και καταγραφή χλωρίδας και πανίδας της περιοχής. Γιατί η κάθε μας βόλτα, η κάθε μας πορεία, θα έλεγα, στο βουνό, συνοδεύεται με τέτοιες πληροφορίες». (Σχολείο 2)

«Μαθαίνουν να κάνουν κατασκευές με τα δύο φυσικά υλικά. Ξύλο, σχοινί. Να φτιάξουν μια γεφυρούλα, να φτιάξουν ένα αντικείμενο που θέλουν να το βάλουν ψηλά, να μη το φτάνει κάποιος, να φτιάξουν μια σκαλίτσα. Ή, μόνο με σχοινί κατασκευές. Η ημέρα τους είναι πάντα δημιουργική. Όταν είμαστε εκτός κατασκήνωσης, κάπου έχουμε πάει και κάπου έχουμε πάει να καταγράψουμε κάτι, είτε χλωρίδα είναι αυτό, είτε πανίδα, είτε ήθη και έθιμα του Μετσόβου, όταν είμαστε εντός κατασκήνωσης, ο χρόνος του τελείως ελεύθερου παιχνιδιού με μπάλα είναι μικρός, γιατί και τα ίδια τα παιδιά δεν το θέλουν». (Σχολείο 2)

«Η εναλλακτική μορφή εκπαίδευσης είναι πολύ ενδιαφέρουσα γιατί φέρνει τον καθηγητή και τον μαθητή πιο κοντά τον έναν στον άλλον». (Σχολείο 3)

Καινούριες εμπειρίες. Στην κατηγορία αυτή η ανάγκη για κάτι νέο και διαφορετικό, το βίωμα νέων εμπειριών, η γνωριμία με καινούρια αθλήματα και η γενικότερη επαφή με νέες δεξιότητες παροτρύνει τους υπεύθυνους των σχολείων στη διοργάνωση υπαίθριων δραστηριοτήτων.

«Κατ' αρχήν, ήθελα να κάνω κάτι καινούργιο για το σχολείο. Αρχισαν τότε να ξεκινούν τα ράφτινγκ και όλα αυτά». (Σχολείο 1)

«Η ανάγκη για να ξεκινήσει αυτό το Adventure, ήταν κυρίως να περάσουμε στα παιδιά κάποια καινούργια αθλήματα, τα οποία δεν νομίζω να τα είχαν κάνει, -μάλλον, φαντάζομαι,- μπορεί να έχουν όλοι ποδήλατο αλλά στην πίστα να μην έχουν πάει, flying fox, το πέρασμα εκεί, τρέκινγκ, ραπέλ, τα οποία είχαν μεγάλη ανταπόκριση». (Σχολείο 1)

«Άρα, η ανάγκη ήταν: πρώτον να παρουσιάσουμε στα παιδιά κάποια καινούργια αθλήματα, που στο σχολείο δεν μπορούσαμε να τα κάνουμε, γιατί ενδεχομένως ας πούμε άλλα σχολεία έχουν τοίχο για να κάνουν το ραπέλ, εμείς δεν έχουμε. Πήγαμε λοιπόν στην Sport camp και ξεκινήσαμε κάποια προγράμματα». (Σχολείο 1)

«Όλη αυτή η διαχείριση, της εκείνης της στιγμής παρουσίας τους, είναι τρομακτική εμπειρία για τα παιδιά, πέρα απ' αυτά που προσφέρει το πρόγραμμα, η ίδια η φύση, με τις πορείες μας στο βουνό, με τα παιχνίδια μας που έχουν να κάνουν πάντα με το βουνό, με την επαφή με το ποταμάκι που είχαμε την τύχη, - δεν είχαμε την τύχη, το επιλέξαμε – να περνάει κοντά μας, με τη φωτιά, με το φαγητό που θα φτιάξουμε μόνοι μας να φάμε, με την τουαλέτα που δεν θα είναι με τις ιδανικές συνθήκες που είναι στο σπίτι μας, όλα αυτά ήταν τρομερές εμπειρίες για τα παιδιά». (Σχολείο 2)

«Ας πούμε, ένα που το έχει αναλάβει και είναι δικό του έργο, - και εκείνος το έμαθε σε όλους μας δηλαδή -, όταν ανεβαίνει ο κύριος... γιατί ανεβαίνει κάθε φορά και περνάει δύο μέρες μαζί μας, μαθαίνει σε όλους μας να φτιάχνουμε καλάθια από το βούρλο που λέμε. Το βούρλο λοιπόν, είναι ένας βλαστός, που δεν κόβεται με τίποτα. Όταν το βούρλο δε, πλεχτεί σωστά, φτιάχνεις καλάθια, μεταφοράς, ή μπορείς να φτιάξεις ένα σχοινί». (Σχολείο 2)

«Από τον Οκτώβριο έως τον Ιούνιο ξεκινούν οι εκδρομές περιπέτειας οι οποίες περιλαμβάνουν τοξοβολία, ιππασία, αναρρίχηση, καταρρίχηση, δένδροαναρρίχηση, πεζοπορία, σπηλαιολογία, σχινοβασία, ορεινή ποδηλασία, προσανατολισμό, γνώση χλωρίδας και πανίδας του τόπου μας. Επίσης και από το κομμάτι του καλοκαιρινού σχολείου που γίνονται όλα όσα και στις εκδρομές περιπέτειας με επιπλέον το στήσιμο καταφυγίου, τη γνώση μορφολογίας του εδάφους, το κανό και παιχνίδια στη θάλασσα και εξερεύνηση του βυθού με μάσκες, βατραχοπέδιλα». (Σχολείο 3)

Ζήτηση γονέων για νέες δραστηριότητες. Στη συγκεκριμένη κατηγορία η θέληση και η επιμονή των γονέων για την ένταξη καινούριων δραστηριοτήτων και αθλημάτων

κυρίως στη διάρκεια του σαββατοκύριακου είχε ως συνέπεια το ξεκίνημα των υπαίθριων δραστηριοτήτων στο σχολείο.

«.....ότι άρχισαν οι γονείς με κάποια ερωτηματολόγια που είχα στείλει τότε, άρχισαν να ζητούν και κάποιες δραστηριότητες..., δηλαδή ζητούσαν να συμμετέχουν τα παιδιά τους σε κάποιες δραστηριότητες, σαββατοκύριακο, να το πω έτσι, ώστε να μπορέσουμε να τους περάσουμε, εμείς, σαν σχολείο πια, και κάποια μηνύματα. Τι μηνύματα ήταν αυτά; Δοκιμασία δυνάμεων μακριά από το σπίτι, κοινωνικοποίηση, αυτοσυντήρηση. Πέρα από το αθλητικό το κομμάτι. Άρα λοιπόν, ξεκινήσαμε δειλά-δειλά πριν από επτά χρόνια, ένα Adventure». (Σχολείο 1)

Ανάπτυξη κινητικών επιδεξιότητων. Ένας σημαντικός λόγος για τη διοργάνωση των υπαίθριων δραστηριοτήτων κρίθηκε από τους υπευθύνους και η καλλιέργεια επιδεξιότητων όπως η ταχύτητα, η δύναμη, η αντοχή κ.α.

«Στόχος του προγράμματος αυτού είναι και η ανάπτυξη των κινητικών επιδεξιότητων όπως είναι η ταχύτητα, η δύναμη, η αντοχή, η ευκινησία, η ευλυγισία και η ισορροπία». (σχολείο 3)

Επιθυμητά Οφέλη

Στη συγκεκριμένη κατηγορία διαφαίνονται οι αντιλήψεις και οι απόψεις των υπεύθυνων σχετικά με τα οφέλη που οι ίδιοι πιστεύουν και επιθυμούν να αποκομίζουν οι μαθητές-τριες με τη συμμετοχή τους στα προγράμματα των υπαίθριων δραστηριοτήτων αναψυχής.

Κοινωνικοποίηση. Στην κατηγορία αυτή κυριαρχεί η ανάπτυξη της προσαρμογής των μαθητών-τριών σε μια ομάδα, ο καταμερισμός των εργασιών και η απόκτηση κοινωνικής συμπεριφοράς.

«Το δεύτερο είναι το κομμάτι της διαβίωσης μακριά από το σπίτι. Δηλαδή το παιδί έρχεται πια σ' έναν χώρο, μακριά από τους γονείς του, απ' τη μητέρα και τον πατέρα του. Εκεί, πρέπει μόνο του να αναλάβει κάποια καθήκοντα. Είτε αυτό λέγεται προσωπική καθαριότητα, είτε αυτό λέγεται ύπνος, - πολύ σημαντικό. Το παιδί κοιμάται μ' έναν συμμαθητή του δίπλα και όχι ενδεχομένως στο δωμάτιο που είναι δίπλα με τη μητέρα και τον πατέρα, άρα λοιπόν κοινωνικοποίηση». (Σχολείο 1)

«...να μάθουν τα παιδιά να συνεργάζονται καλύτερα μεταξύ τους, να γίνουν πιο υπεύθυνα, να αναπτύξουν τον αυτοέλεγχό τους στις διάφορες δραστηριότητες και να στηρίζονται στην ομάδα τους και στις δυνάμεις βέβαια τις δικές τους». (Σχολείο 3)

Αυτοεξυπηρέτηση. Η συγκεκριμένη κατηγορία αφορά την αποκόμιση ενός ιδιαίτερα σημαντικού οφέλους, την ανάληψη πρωτοβουλιών και καθηκόντων από τους ίδιους τους μαθητές-τριες στο χώρο διεξαγωγής των υπαίθριων δραστηριοτήτων.

«Και το τρίτο και βασικό, αυτοεξυπηρέτηση. Δοκιμασία δυνάμεων μακριά από το σπίτι, όπως το λέμε εμείς». (Σχολείο 1)

«Δηλαδή η αυτοεξυπηρέτηση που λέμε, η ανάληψη πρωτοβουλιών, όσον αφορά τη σωματική του καθαριότητα, την προσωπική του καθαριότητα, να το πω έτσι, είχε θαυμαστά αποτελέσματα. Το περιμέναμε απ' την αρχή, αλλά για μας το ευχάριστο ήταν ότι ήρθαν οι γονείς και το κατέθεσαν και γραπτώς». (Σχολείο 1)

«Σημασία έχει ότι το παιδί πάει κάπου, όπου κάνει μία αθλητική δραστηριότητα, μια συγκεκριμένη, ή πολλές, δεν έχει σημασία, - νομίζω ότι δεν χωρούν και πολλές σ' ένα Σαββατοκύριακο -, αλλά από εκεί και πέρα όμως, του περνάμε και τα μηνύματα τα οποία είπαμε πριν, της απομάκρυνσης από το σπίτι και από εκεί και πέρα ό,τι αυτό θετικό έχει για το παιδί. Κι αν είναι σ' ένα πολύ σωστό περιβάλλον, σχολικό και ζεστό, κατά τη γνώμη μου δεν έχει τίποτα αρνητικό». (Σχολείο 1)

«Αυτό, για μικρά παιδιά, είναι μεγάλη εμπειρία. Διότι, εκτός από τα πράγματά τους, τα οποία βγαίνουν και ξαναμπαινουν στις τσάντες, και πρέπει να ξαναμπούν σωστά για να τα βρουν, έχουν μία συσσώρευση ρούχων που αποσύρονται γιατί βρωμίσθηκαν και πρέπει να μπουν σε μια άλλη διαδικασία». (Σχολείο 2)

Αυτοσυντήρηση. Η κατηγορία αυτή υποδηλώνει ότι το ένστικτο των παιδιών σε καταστάσεις δύσκολες και πρωτόγνωρες τα καθοδηγεί να επιβιώσουν βασιζόμενα αποκλειστικά στις δικές τους δυνάμεις και δυνατότητες και τα εξοικειώνει με θέματα υγιεινής.

«.....ότι τα μηνύματα τα πήραμε απ' τους γονείς. Ότι, για παράδειγμα ας πούμε, «κύριε....., πλένει τα δόντια μόνο του, ενώ ήθελε να του τα πλένω εγώ». Βέβαια μιλάω για ηλικίες πρώτη, δεύτερα δημοτικού. «Ντύνεται μόνος του ή μόνη της. Κάνει μάνιο μόνος του». (Σχολείο 1)

«Να ξεκινήσω απ' την καθαριότητα; Να ξεκινήσω απ' το θέμα του ύπνου; Να ξεκινήσω απ' την τακτοποίηση των προσωπικών ειδών, είτε αυτό λέγεται ρούχα, είτε λέγεται είδη μάνιου κλπ.; Απ' το θέμα του ύπνου; Από το θέμα της προσωπικής καθαριότητας, όσον αφορά τη σωματική καθαριότητα; Απ' το θέμα της αλλαγής, της συχνής αλλαγής των ρούχων; Δεν μπορώ να σκεφθώ τώρα κάτι άλλο. Τα πάντα». (Σχολείο 1)

«Και δεν στέκομαι μόνο στις μικρές ηλικίες. Είχα τη μαρτυρία ενός γονιού πέρυσι, για παιδί δευτέρας Λυκείου. Μου είπε συγκεκριμένα «Σας ευχαριστώ κύριε....., κάνατε την κόρη μου να πλένεται». Απίστευτο, κι όμως μου το είπε». (Σχολείο 1)

«Τα παιδιά μας, όλες αυτές οι μέρες, δεν είναι βρώμικα. Ζεσταίνουμε νερό, το ανεβάζουμε σ' ένα ντεπόζιτο το οποίο το έχουμε δεμένο σε δέντρο ψηλά. Κάτω απ' το δέντρο έχουμε φτιάξει με καναβάτσο, με λινάτσα, την ντουζιέρα μας. Τα παιδιά θα μπουν μέσα σε ομάδες, θα πλυθούν. Δηλαδή, σ' αυτές τις έξι μέρες, τα παιδιά θα κάνουν και δύο μπάνια καθαριότητας. Ανά δύο μέρες. Εάν κάποιος θελήσει και πιο τακτικά, δεν υπάρχει πρόβλημα, γιατί η φωτιά είναι πάντοτε αναμμένη. Το νερό είναι πάντοτε επάνω, είτε θέλουμε να μαγειρέψουμε είτε θέλουμε να τραβήξουμε για διάφορους λόγους». (Σχολείο 2)

Πολιτισμική ανάπτυξη. Η κατηγορία αυτή αφορά τη γνωριμία και την επαφή των μαθητών-τριών με τα ήθη, τα έθιμα και τις συνήθειες των κατοίκων της περιοχής όπου διοργανώνουν την εξόρμησή τους.

«...ένα από τα πολύ σημαντικά είναι ότι αρχίζουν να γνωρίζουν πολιτισμικά και λαογραφικά στοιχεία της πόλης του Μετσόβου και γύρω απ' την περιοχή. Να πω κάτι που κάνουμε και που στέφεται με μεγάλη επιτυχία. Κάποια στιγμή που κατεβαίνουμε στο Μέτσοβο, για να δουν τα παιδιά και το Μέτσοβο, γιατί ζουν στο βουνό πέντε μέρες, -σε ομάδες-, τα παιδιά, πλησιάζουν τους γέροντες στα καφενεία, στις βρύσες, όπου τους βρουν και κάθονται, αρχίζουν και τους κάνουν ερωτήσεις που τις έχουν βγάλει όλοι μαζί, που έχουν να κάνουν με το Μέτσοβο, με τις δουλειές, με το αν τα νέα παιδιά φεύγουν ή μένουν. Μία έρευνα δηλαδή, που θα μπορούσε να κάνει και ένας Οργανισμός. Με συνήθειες, με έθιμα.. Έχουμε πέσει στην περίπτωση όπου γίνεται γάμος. Στο Μέτσοβο ας πούμε, μια και το συζητάμε τώρα, να σας πω ότι τα προικιά της νύφης εκτίθενται κατά κάποιο τρόπο για αρκετές μέρες. Δηλαδή, όταν παντρεύεται κάποια κοπέλα, ανοίγει το σπίτι της, απλώνει όλα τα προικιά της, τα κεντήματα, τα σεντόνια της κλπ., και περνούν οι Μετσοβίτες, αλλά και ξένοι, γιατί μπαίνουμε κι εμείς μέσα, και βλέπουν τα προικιά της νύφης. Είναι κάτι έθιμα δηλαδή, που είναι πρωτόγνωρα για τα παιδιά. Και φαντάζεστε τώρα, αν σε μένα δημιουργεί εντύπωση, γιατί σε μένα δημιουργεί εντύπωση κάθε φορά που βλέπω κάτι τέτοιο, φαντασθείτε τι συμβαίνει μέσα στο μυαλό των παιδιών, που είναι πρωτόγνωρα». (Σχολείο 2)

Κίνητρα για μελλοντική συμμετοχή των μαθητών-τριών. Η πρόκληση ενδιαφέροντος για τα καινούρια αθλήματα που προκύπτει από τη συμμετοχή στα προγράμματα των υπαίθριων δραστηριοτήτων δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές-

τριες να ασχοληθούν με το άθλημα ή τη δραστηριότητα που τους αρέσει και στην μετέπειτα καθημερινή τους ζωή.

«Το ίδιο συμβαίνει και με την ιππασία. Και δεν σας κρύβω ότι στην ιππασία έχουμε βγάλει και δύο δασκάλους. Δηλαδή δύο κοριτσάκια, τα οποία ξεκίνησαν πέμπτη δημοτικού, συνέχισαν μέχρι το Λύκειο, κι αυτή τη στιγμή έχουν πάρει κι ένα δίπλωμα. Μ' αυτά που γνωρίζουν μπορείς να κάνεις κάποια μαθήματα σε κάποιον Σύλλογο». (Σχολείο 1)

«Για την ιππασία πάλι, νομίζω ότι δε χρειάζεται να πούμε για τα οφέλη της ιππασίας. Βέβαια εκεί, πέρα από το να εξοικειωθεί το παιδί με το συγκεκριμένο άθλημα, υπάρχει η επαφή και με το άλογο. Το οποίο έχει μία ιδιορρυθμία γενικώς. Μπορεί να μας φαίνεται απλό το ανέβασμα σ' ένα άλογο, αλλά απ' την εμπειρία μου, επειδή ξέρω ιππασία, είναι μια κατάσταση πάρα πολύ περίεργη. Δηλαδή, η εξοικείωση με το άλογο. Το άλογο αισθάνεται. Δηλαδή αισθάνεται πώς το πλησιάζεις. Αισθάνεται αν το φοβάσαι, αισθάνεται τις προθέσεις σου, και αναλόγως κι αυτό». (Σχολείο 1)

Συνεργασία. Στην κατηγορία αυτή γίνεται φανερό ότι η ομαδική δουλειά και η σύμπνοια ανάμεσα στους μαθητές-τριες και τους καθηγητές, βοηθά τους συμμετέχοντες ολοένα και περισσότερο να κατανοήσουν την έννοια της συνεργασίας και να αποκομίσουν ένα ακόμα σημαντικό όφελος.

«Κάθε μήνα, κάθε εκδρομή που περνάει τα παιδιά συμπεριφέρονται τελείως διαφορετικά. Γίνονται πιο συνεργάσιμα, καταλαβαίνουν πλέον ο καθένας τις δυνατότητες τις οποίες έχει, καταλαβαίνουν τι σημαίνει το να συνεργάζεται η ομάδα και τι αποτελέσματα έχει η ομάδα». (Σχολείο 3)

«Στόχος του προγράμματος αυτού είναι να μάθουν τα παιδιά να συνεργάζονται καλύτερα μεταξύ τους, πιο υπεύθυνα». (Σχολείο 3)

Εκπαίδευση γονέων. Στην κατηγορία αυτή διαφαίνεται ο αντίκτυπος του προγράμματος των υπαίθριων δραστηριοτήτων και στους γονείς των συμμετεχόντων μαθητών – τριών, καθώς και οι ίδιοι «σκληραγωγούνται» νιώθοντας το παιδί τους μακριά από την οικογενειακή θαλπωρή.

«Και ένα τέταρτο κομμάτι, που προέκυψε στην πορεία, ήταν ότι μέσα απ' αυτό το πρόγραμμα, εκπαιδεύουμε και τους γονείς. Τα παιδιά τους φεύγουν από το σπίτι, δυο μέρες, μια βδομάδα, δεκαπέντε μέρες, και ο γονιός εκπαιδεύεται κι αυτός. Του περνάμε τώρα μια άλλη φιλοσοφία αγωγής, το ότι «το παιδί σου είναι κάπου αλλού, κι εσύ μάθε να ζεις χωρίς το παιδί σου. Κάνει καλό και σε σένα, κάνει καλό και στο παιδί σου». (Σχολείο 1)

Μια επιπλέον σημαντική πληροφορία που προέκυψε από την ανάλυση των συνεντεύξεων των υπευθύνων σχετιζόταν με το ιδιαίτερα σημαντικό κομμάτι της συνοδείας των μαθητών-τριών κατά τη διάρκεια των υπαίθριων εξορμήσεών τους. Αξίζει να αναφερθεί ότι και οι τρεις υπεύθυνοι ανέφεραν ότι οι συνοδοί των παιδιών είναι κυρίως καθηγητές Φυσικής Αγωγής και άτομα εξειδικευμένα στο χώρο των υπαίθριων δραστηριοτήτων

«Κατ' αρχήν, η φιλοσοφία που έχω περάσει εδώ σαν Προϊστάμενος, είναι ότι πρέπει οπωσδήποτε να είναι καθηγητές Φυσικής Αγωγής. Πιστεύω ότι πρέπει να είναι όλοι γυμναστές, -αν και πιστεύω ότι υπάρχουν διαφοροποιήσεις απ' ό,τι παρακολουθώ - είμαι πολύ υπέρ της ειδικότητας. Και μια και μιλάμε τώρα, μιλάμε για το Adventure ακόμα, είμαι και πολύ υπέρ της εξειδίκευσης». (Σχολείο 1)

«Κατ' αρχάς να πούμε ότι τη μερίδα του λέοντος τουλάχιστον, την καταλαμβάνουν οι καθηγητές Φυσικής Αγωγής. Από αυτούς, οι περισσότεροι είναι άνθρωποι που μέσα από τη Σχολή. Μπορεί να μην έχουν την ειδικότητα, αλλά είναι τα προγράμματα που έχουν αγκαλιάσει με ιδιαίτερο ενδιαφέρον, – έχουν δουλέψει μετά σαν φρέσκοι επαγγελματίες, και είναι άνθρωποι που ακόμα και τώρα, πέρα από τις δραστηριότητες του σχολείου, όταν θα τους δοθεί η ευκαιρία να εμπλακούν σ' ένα καλοκαιρινό πρόγραμμα, θα εμπλακούν. Οι ίδιοι οι συνοδοί συμμετέχουν ενεργά. Υπάρχουν άνθρωποι που τα κατασκευαστικά παιχνίδια είναι τρόπος ζωής τους. Και δεν τα έχουν διδαχθεί απλά στη Σχολή. Τα έχουν εξασκήσει». (Σχολείο 2)

«Είναι όλοι καθηγητές Φυσικής Αγωγής, πλήρως καταρτισμένοι στο χώρο των υπαίθριων δραστηριοτήτων και η συμμετοχή τους είναι ενεργή». (Σχολείο 3)

Απόψεις συμμετεχόντων μαθητών -τριών & Αντιλαμβανόμενα Οφέλη

Από την ανάλυση περιεχομένου σχετικά με το εάν αντιλαμβάνονται και πως τα αντιλαμβάνονται οι μαθητές-τριες τα οφέλη που προκύπτουν από τη συμμετοχή τους στα προγράμματα των υπαίθριων δραστηριοτήτων, δημιουργήθηκαν 10 κοινές κατηγορίες οι οποίες παρουσιάζονται στον Πίνακα 2 (βλέπε Παράρτημα Ε).

Νέες δεξιότητες. Στη συγκεκριμένη κατηγορία οι μαθητές-τριες αναφέρουν την εκμάθηση καινούριων δεξιοτήτων όπως τη δημιουργία κατασκευών στη φύση, τη γνωριμία με την πυξίδα, τον προσανατολισμό κ.α.

«Έμαθα να δένω κόμπους και να χρησιμοποιώ την πυξίδα» (Μαθήτρια 2, σχολείο 2). «Στην Πίνδο μου άρεσε πολύ γιατί μέναμε σε σκηνές και μαγειρεύαμε στα

κάρβουνα. Σχεδόν όλες οι κατασκευές ήταν χειροποίητες και με υλικά που βρίσκαμε στη φύση» (Μαθήτρια 3, σχολείο 2). «Έμαθα να προσανατολίζομαι» (Μαθητής 8, σχολείο 2). «Μου άρεσε που φτιάχναμε γέφυρες στο ποτάμι» (Μαθητής 10, σχολείο 2). «Μου άρεσαν πολύ οι σκηνές και οι παγίδες που φτιάξαμε» (Μαθητής 4, σχολείο 3). «Έμαθα να φτιάχνω καλύβες». (Μαθητής 7, σχολείο 3)

Νέες εμπειρίες. Στην κατηγορία αυτή οι εμπειρίες όπως ο ύπνος σε σκηνές ή δωμάτια, η συγκατοίκηση μέσα σε αυτά, το φαγητό αλλά και η γενικότερη επιβίωση στη φύση ήταν πρωτόγνωρες για τα παιδιά αλλά παράλληλα και αξέχαστες.

«Ήταν μια από τις ωραιότερες εμπειρίες μου ως τώρα και νομίζω ότι θα αποτελέσει ένα από τα κύρια κομμάτια της σχολικής μου ζωής» (Μαθήτρια 4, σχολείο 1). «Η απόφασή μου να πάω στο Camp ήταν για να μάθω τις συνθήκες που ζει ένας κατασκηνωτής» (Μαθητής 10, σχολείο 1). «Έμαθα κάποια πράγματα για σωστότερη συγκατοίκηση» (Μαθήτρια 12, σχολείο 1). «Έμαθα ότι πρέπει να κάνεις υποχωρήσεις όταν είσαι στον ίδιο χώρο με άλλους για να περάσουν όλοι καλά» (Μαθητής 14, σχολείο 1). «Ήθελα να έρθω σε επαφή με τη φύση και να ζήσω για λίγες μέρες μακριά από την πόλη, να ζήσω δύσκολες στιγμές (Μαθήτρια 2, σχολείο 2). «Μου άρεσε που μέναμε σε σκηνές και πλενόμασταν στο ποτάμι» (Μαθητής 4, σχολείο 2). «Κάθε μέρα σχεδόν πηγαίναμε και μαζεύαμε ξύλα για τη φωτιά» (Μαθήτρια 6, σχολείο 2). «Θα μου μείνει αξέχαστο ότι πηγαίναμε τουαλέτα στο βουνό» (Μαθήτρια 6, σχολείο 2). «Μου άρεσε που κόβαμε ξύλα και μαζεύαμε στο βουνό αγριοφράουλες» (Μαθητής 10, σχολείο 2). «Μετά από την Πίνδο δεν έτρωγα πολύ, έγινα πιο απλή και δε φοβόμουν το σκοτάδι» (Μαθήτρια 14, σχολείο 2). «Κάναμε πολλές περιπετειώδεις εκδρομές» (Μαθητής 2, σχολείο 3).

Οφέλη υγείας. Οι συνθήκες μιας τέτοιας εμπειρίας στην ύπαιθρο αναφορικά με το θέμα της διατροφής αλλά και τις γενικότερες επικρατούσες περιβαλλοντικές συνθήκες ωφέλησαν ιδιαίτερα τους μαθητές-τριες που είχαν συμμετάσχει.

«Έκανα δίαιτα και έχασα 2 κιλά» (Μαθήτρια 2, σχολείο 2). «Έμαθα να μην τρώω πολύ» (Μαθήτρια 2, σχολείο 2). «Μετά την Πίνδο συνεχίζω να κάνω δίαιτα» (Μαθήτρια 12, σχολείο 2).

Επαφή με τη φύση. Οι δραστηριότητες στη φύση όπως η διεξαγωγή διαφόρων υπαίθριων αθλημάτων, η πεζοπορία στο βουνό, το αντίκρισμα μιας σπάνιας ομορφιάς της φύσης εξοικείωσαν τα παιδιά με το φυσικό περιβάλλον και οι εικόνες χαραχτήκαν ανεξίτηλα στη μνήμη τους.

«Ήρθα σε επαφή με τη φύση, ξέφυγα από την πόλη και την καθημερινότητά της και γενικά ανανεώθηκα» (Μαθητής 1, σχολείο 1). «Ήρθαμε κοντά στη φύση, ξεφύγαμε από τις έννοιες» (Μαθητής 2, σχολείο 1). «Μου άρεσε η πεζοπορία και η βόλτα καθημερινά για να μαζέψουμε ξύλα και νερό» (Μαθήτρια 2, σχολείο 2). «Θα μου μείνει αξέχαστο όταν ανεβήκαμε πάνω στο βουνό και κοιτούσαμε τη θέα. Εκεί συναντήσαμε έναν τσοπάνη που μας έδωσε πληροφορίες για τη ζωή στο βουνό» (Μαθήτρια 3, σχολείο 2). «Εντυπωσιάστηκα που γύρω μας υπήρχε δάσος και το ποταμάκι που κυλούσε» (Μαθήτρια 7, σχολείο 2). «Ήθελα να φύγω από την Αθήνα, να πάω στη φύση και να μάθω πως ζουν στα χωριά» (Μαθητής 10, σχολείο 2). «Στο πρόγραμμα αυτό έμαθα να προστατεύω το περιβάλλον, να πιάνω βατράχια και να μη σιχαίνομαι τα μαμούνια» (Μαθήτρια 14, σχολείο 2). «Μου άρεσε το δάσος και η εκδρομή στο βουνό» (Μαθητής 5, σχολείο 3).

Επαφή με νέα αθλήματα. Η γνωριμία και η επαφή των συμμετεχόντων με καινούρια αθλήματα που διεξάγονται στην ύπαιθρο θεωρήθηκε από τους ίδιους ως ένα σημαντικό όφελος και ως μια μοναδική εμπειρία που δύσκολα θα μπορούσαν να τη βιώσουν στην πόλη.

«Στο Camp κάναμε και κάποια επικίνδυνα αθλήματα τα οποία δεν τα κάνεις μέσα στην πόλη και τα οποία ήταν πολύ ωραία όπως αναρρίχηση τοίχου και βράχου, καταρρίχηση, πέρασμα με σχοινί ανάμεσα από δύο βράχους και κατάβαση βουνού με ποδήλατο (Μαθητή 1, σχολείο 1). «Κάτι το οποίο θα μου μείνει αξέχαστο είναι η συμμετοχή μου σε αθλήματα του Camp, ασυνήθιστα που κάτω από άλλες συνθήκες δε θα δοκίμαζα να κάνω» (Μαθήτρια 4, σχολείο 1). «Αυτό που θα μου μείνει αξέχαστο είναι οι πολλές περίεργες περιπέτειες που ζήσαμε και τα πολλά περίεργα αθλήματα που κάναμε» (Μαθητής 8, σχολείο 1). «Κάναμε πολλά καινούρια πράγματα και παιχνίδια στο πρόγραμμα» (Μαθητής 4, σχολείο 3).

Γνωριμίες. Οι δραστηριότητες στην ύπαιθρο ευνόησαν την ανάπτυξη νέων γνωριμιών μεταξύ των μαθητών-τριών μέσα από τις οποίες σε μερικές περιπτώσεις οι συμμετέχοντες γνώρισαν και την κουλτούρα άλλων λαών.

«Μου δόθηκε η ευκαιρία να γνωριστώ καλύτερα με παιδιά από το σχολείο μου με τα οποία δεν είχα ιδιαίτερη επαφή πριν» (Μαθήτρια 4, σχολείο 1). «Πέρασα μια εβδομάδα στην οποία αποκόμισα σημαντικές εμπειρίες και έκανα καινούριους φίλους» (Μαθητής 14, σχολείο 1). «Μου άρεσε πολύ που γνώρισα παιδιά από άλλες χώρες» (Μαθήτρια 1, σχολείο 2). «Γνώρισα καινούρια παιδιά και άλλη ζωή» (Μαθήτρια 8, σχολείο 2). «Γνώρισα καινούρια άτομα» (Μαθητής 5, σχολείο 3).

Κοινωνικοποίηση. Τα προγράμματα των υπαίθριων δραστηριοτήτων ενίσχυσαν τις φιλικές σχέσεις ανάμεσα στους συμμετέχοντες οι οποίοι έμαθαν να προσαρμόζονται στην ομάδα και να έχουν κοινωνική συμπεριφορά.

«Ήρθα πιο κοντά με φίλους και συμμαθητές μου» (Μαθητής 1, σχολείο 1). «Αξέχαστη θα μου μείνει η συμβίωση και η συγκατοίκηση με τα υπόλοιπα παιδιά» (Μαθητής 2, σχολείο 1). «Αυτό που μου άρεσε περισσότερο ήταν ότι ήμουν για λίγο καιρό με τους φίλους μου» (Μαθήτρια 3, σχολείο 1). «Ήταν μια καλή ευκαιρία να βρεθώ μαζί με τους καθηγητές και τους συμμαθητές μου σε μια εξωσχολική δραστηριότητα» (Μαθήτρια 4, σχολείο 1). «Γελάσαμε πολύ μεταξύ μας, παίξαμε παιχνίδια, αθληθήκαμε και διασκεδάσαμε με τους φίλους μας» (Μαθήτρια 7, σχολείο 1). «Πέρασα τέλεια. Διασκέδασα με τους φίλους μου» (Μαθήτρια 1, σχολείο 2). «Τα παιχνίδια που παίξαμε όλοι μαζί ήταν τέλεια και το διασκέδασα πολύ» (Μαθητής 4, σχολείο 3).

Συνεργασία και Ομαδικότητα. Η συνεργασία και το ομαδικό πνεύμα είναι δύο έννοιες που αναπτύχθηκαν ιδιαίτερα στο πρόγραμμα των υπαίθριων δραστηριοτήτων των μαθητών-τριών οι οποίες τους βοήθησαν να αντεπεξέλθουν στις απαιτητικές και πρωτόγνωρες συνθήκες, ενώ είχαν παράλληλα μια ευχάριστη και εποικοδομητική παραμονή ώστε στη συνέχεια να μεταφέρουν τη μάθηση αυτή από την ύπαιθρο στην καθημερινή τους ζωή.

«Στο Camp μάθαμε την ομαδικότητα και τη συλλογική προσπάθεια, συμπεριφορές που αν δεν έχει μια ομάδα δεν περνάει καλά» (Μαθητής 1, σχολείο 1). «Έμαθα να λειτουργώ μέσα σε μια ομάδα που νομίζω ότι ήταν το πιο σημαντικό. Το πνεύμα της ομαδικότητας νομίζω ότι με βοήθησε να στέκομαι καλύτερα μέσα στο σύνολο και να συνεργάζομαι» (Μαθήτρια 4, σχολείο 1). «Λειτουργούσαμε όλοι σαν ένας άνθρωπος και βέβαια υπήρχε κατανόηση» (Μαθήτρια 7, σχολείο 1). «Έμαθα πως για να επιβιώσεις πρέπει να συνεργάζεσαι με τους άλλους» (Μαθήτρια 3, σχολείο 2). «Έμαθα να είμαι πιο καλή και να μη μαλώνω με τους άλλους» (Μαθήτρια 1, σχολείο 3).

Ανεξαρτητοποίηση. Το αίσθημα της ανεξαρτησίας που ένιωσαν οι μαθητές-τριες μακριά από την οικογένειά τους, κυριάρχησε στις υπαίθριες δραστηριότητες και δημιούργησε μια αίσθηση αυτονομίας στους συμμετέχοντες.

«Μου άρεσε το ότι ήταν η πρώτη φορά που πήγα κατασκήνωση μακριά από τους γονείς μου» (Μαθητής 5, σχολείο 1). «Ήταν σαν να κάναμε διακοπές ‘μόνοι μας’» (Μαθήτρια 7, σχολείο 1). «Έμαθα να ζω μόνος μου, να αντιμετωπίζω τη ζωή και να ζω

χωρίς τους γονείς μου» (Μαθητής 9, σχολείο 1). «Ήθελα να ζήσω την ευκαιρία να μείνω μακριά από την οικογένειά μου» (Μαθήτρια 1, σχολείο 2). «Ήθελα να μείνω λίγο μακριά από την αδερφή μου» (Μαθήτρια 9, σχολείο 2).

Αυτοεξυπηρέτηση. Οι συνθήκες διαβίωσης στο πρόγραμμα των υπαίθριων δραστηριοτήτων ώθησαν τους συμμετέχοντες να βασιστούν στις δυνάμεις τους και να αναλάβουν καθήκοντα και πρωτοβουλίες για την καλύτερη διαχείριση και εξυπηρέτηση του εαυτού τους.

«Κάτι που έμαθα στο Camp ήταν η οργάνωση, το συγκύρισμα του δωματίου μου και το στρώσιμο του κρεβατιού μου» (Μαθήτρια 6, σχολείο 1). «Αυτό που συνέχισα να κάνω είναι να φροντίζω περισσότερο εγώ τον εαυτό μου» (Μαθητής 11, σχολείο 1). «Έμαθα να είμαι τακτικός, να ξυπνάω πρωί και να τρωω φαγητό που δε θα έτρωγα εκτός του Camp» (Μαθητής 2, σχολείο 1).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η σε βάθος διερεύνηση των λόγων διοργάνωσης προγραμμάτων υπαίθριας αναψυχής, τα επιθυμητά οφέλη κατά τους υπεύθυνους τριών ιδιωτικών σχολείων και παράλληλα τα αντιλαμβανόμενα οφέλη από μαθητές και μαθήτριες που ήδη συμμετείχαν σε κάποιο πρόγραμμα. Η αγωγή υπαίθρου (outdoor education) είναι μια διαδικασία μέσα από την οποία οι συμμετέχοντες /μαθητές μαθαίνουν μέσα από τη βίωση της άμεσης εμπειρίας, η οποία με την κατάλληλη καθοδήγηση και το σχεδιασμό προγραμμάτων από τους υπεύθυνους καθηγητές μπορεί να οδηγήσει στην εφαρμογή των αποκτηθέντων γνώσεων και δεξιοτήτων σε καθημερινές καταστάσεις ζωής (Knapp,1993). Όπως αναφέρει η Estes (2003), οι εμπειρίες που αποκομίζει ο συμμετέχοντας αλλά και η χαρά, η διασκέδαση, η ευχαρίστηση και το παιχνίδι αποτελούν σημαντικές πλευρές των δραστηριοτήτων αναψυχής οι οποίες καλλιεργούν πρωτίστως ένα συνολικό αίσθημα ευτυχίας. Επίσης τονίζει η ίδια η ερευνήτρια, το άτομο περνά από μία διαδικασία μάθησης μέσα από τις δραστηριότητες αναψυχής και ανακαλύπτει και άλλα θετικά αποτελέσματα, όπως την ανάπτυξη των κοινωνικών σχέσεων, τη φιλία αλλά και τη βελτίωση της υγείας.

Στη συγκεκριμένη έρευνα από τις πληροφορίες που συλλέχθηκαν έγινε εμφανές ότι η υλοποίηση των προγραμμάτων των υπαίθριων δραστηριοτήτων στο χώρο της ιδιωτικής εκπαίδευσης πραγματοποιείται για λόγους ουσίας όπως την αποκόμιση ωφελειών και τη μάθηση δεξιοτήτων από τα παιδιά και δεν αποτελεί απλά μια τάση της εποχής. Πιο συγκεκριμένα τα υπό διερεύνηση ιδιωτικά σχολεία διαθέτουν ιστορία στη διοργάνωση των υπαίθριων δραστηριοτήτων αναψυχής η οποία βασίζεται σε φιλοσοφίες ιδιοκτητών και υπευθύνων φυσικής αγωγής.

Σύμφωνα με τις απαντήσεις των τριών υπευθύνων, οι κυριότεροι λόγοι σχεδιασμού, διοργάνωσης και υλοποίησης των προγραμμάτων αφορούν την αυτονόμηση των παιδιών και τη δοκιμασία των δυνάμεών τους μακριά από την οικογενειακή εστία, την κοινωνικοποίηση, την επαφή και την εξοικείωση με τη φύση καθώς και το βίωμα νέων, πρωτόγνωρων αλλά και πρωτότυπων εμπειριών μακριά από

τη μονότονη καθημερινότητα. Οι υπεύθυνοι τονίζουν ότι η υλοποίηση τέτοιων προγραμμάτων συμβάλλει αρχικά στη γνωριμία και την ευαισθητοποίηση των μαθητών-τριών απέναντι στο φυσικό περιβάλλον, στη μύηση στα μυστικά της φύσης καθώς και στην αποτελεσματική κατανόηση και απόκτηση βαθύτερων σχέσεων με τη ζωή της υπαίθρου. Απώτερος σκοπός είναι η διατήρηση της επαφής τους με τη φύση καθόλη τη διάρκεια της ζωής τους. Οι πληροφορίες αυτές είναι σε πλήρη συμφωνία με τα αποτελέσματα προηγούμενων ερευνών σύμφωνα με τις οποίες οι υπαίθριες δραστηριότητες βοηθούν τους μαθητές να εξερευνήσουν το περιβάλλον, να κατανοήσουν τη σχέση που συνδέει το περιβάλλον με τον άνθρωπο (McRae, 1990), δημιουργούν μια εσωτερική ευαισθητοποίηση με το περιβάλλον (Ford & Blanchard, 1993), αναπτύσσουν την αίσθηση της υπεύθυνης διαχείρισης του περιβάλλοντος και της φροντίδας των φυσικών πόρων (Palmberg & Kuru, 2000) καθώς καλλιεργούν και το σεβασμό απέναντι στο περιβάλλον (Κουθούρης, 2003β).

Αναφορικά με το κομμάτι της αυτονόμησης και της δοκιμασίας των δυνάμεων μακριά από το σπίτι οι υπεύθυνοι των σχολείων δήλωσαν ότι η ανεξαρτητοποίηση των μαθητών-τριών και η υπεύθυνη διαχείριση του εαυτού τους σε καταστάσεις δύσκολες και προκλητικές χωρίς τη βοήθεια των γονέων τους ενδυναμώνει το χαρακτήρα των παιδιών και δημιουργεί ένα σημαντικό υπόβαθρο για τη μεταφορά αυτής της υπευθυνότητας και αυτονομίας και στις καθημερινές τους δραστηριότητες. Σύμφωνα και με άλλους ερευνητές οι μαθητές-τριες μέσα από τη βίωση ποικίλων καταστάσεων στην ύπαιθρο μαθαίνουν να ξεπερνούν δυσκολίες, να επιβιώνουν, να εκτελούν και να δημιουργούν βασισμένοι στις δικές τους ανάγκες (Neill, 1994). Οι εμπειρίες της παραμονής που βιώνουν οι συμμετέχοντες μακριά από το σπίτι τους προσφέρουν σημαντικές ευκαιρίες στην ατομική τους ανάπτυξη και βελτίωση (Κουθούρης, 2003β).

Μια άλλη κοινή κατηγορία που προέκυψε για τους λόγους διοργάνωσης των προγραμμάτων των υπαίθριων δραστηριοτήτων από τα τρία σχολεία είναι η δημιουργία σχέσεων βάθους και ουσίας όχι μόνο με το περιβάλλον όπως προαναφέρθηκε αλλά και με τα υπόλοιπα άτομα της ομάδας. Τα βιώματα των παιδιών και οι εμπειρίες δημιουργούν πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη ισχυρών δεσμών μεταξύ των καθώς συμβάλλουν επίσης στην κατανόηση της έννοιας της αλληλοϋποστήριξης και της αλληλοβοήθειας. Η αναψυχική αυτή λοιπόν εμπειρία είναι ιδιαίτερη σημαντική για τους μαθητές-τριες γιατί τονώνει τις κοινωνικές σχέσεις (Smith, 1992), ενισχύει την κοινωνική υποστήριξη (Caltabano, 1995), καλλιεργεί το συναγωνισμό και αποθαρρύνει συμπτώματα αντικοινωνικών συμπεριφορών (Luckner, 1994).

Ακολούθως, ένας ακόμη σημαντικός λόγος διοργάνωσης υπαίθριων δραστηριοτήτων ήταν η απόκτηση νέων εμπειριών για τα παιδιά είτε με τη γνωριμία καινούριων αθλημάτων είτε με εκμάθηση νέων δεξιοτήτων. Μέσα από τα προγράμματα τα παιδιά ασχολούνται με αθλήματα και δραστηριότητες πρωτότυπες (σπηλαιολογία, ιπασία, τρέκινγκ, ραπέλ, flying fox, κατασκευές με υλικά από τη φύση κ.α.) που δεν είναι εύκολο να πραγματοποιηθούν στην πόλη. Τα υπαίθρια αθλήματα αναπτύσσουν με την κατάλληλη πάντα καθοδήγηση καινούρια ενδιαφέροντα, δεξιότητες και γνώσεις που είναι σημαντικά στοιχεία για τη δημιουργικότητα του ατόμου (Watters, 1987) και μέσα από το περιεχόμενό τους και την πρωτοτυπία αποτελούν ερέθισμα για τη σωματική και ψυχοπνευματική τους ανάπτυξη (Gleitman & Liberman, 1995). Όπως τόνισε και η Fuoco (1995), ακόμα και δραστηριότητες με υψηλό ρίσκο θα πρέπει να περιλαμβάνονται στα υπαίθρια προγράμματα για φέρουν τους μαθητές κοντά με την πρόκληση και να τους δίνεται η δυνατότητα για αλλαγή και επιτυχία και μέσα από συναισθήματα αποτυχίας, τραυματισμού και δυσχέρειας.

Αναφορικά με την άποψη των υπευθύνων για το πώς αντιλαμβάνονται οι ίδιοι τα οφέλη που προκύπτουν μέσα από τη συμμετοχή των μαθητών-τριών σε αυτά τα προγράμματα, τα κυριότερα οφέλη αφορούσαν την καλλιέργεια και την ανάπτυξη της συνεργασίας και ομαδικότητας, την αυτοεξυπηρέτηση, την αυτοσυντήρηση και την κοινωνικοποίηση με την έννοια της προσαρμοστικότητας. Πιο αναλυτικά, η ανταπόκριση των μαθητών-τριών στις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν καλλιεργεί σε σημαντικό βαθμό τη σύμπνοια, την ομαδικότητα, αναπτύσσει την εμπιστοσύνη ανάμεσα σε καθηγητές και μαθητές και έχει ως τελικό αποτέλεσμα την μεταξύ τους αρμονική και αμφίδρομη συνεργασία η οποία αρκετές φορές μέσα στο σχολικό περιβάλλον υφίσταται με μια μικρή ίσως δυσκολία. Τα προγράμματα όμως των υπαίθριων δραστηριοτήτων λόγω της συνύπαρξης αναπτύσσουν και μια υγιή σχέση μεταξύ καθηγητών και μαθητών-τριών η οποία βασίζεται στον αμοιβαίο σεβασμό και την εμπιστοσύνη (Κουθούρης, 2003β). Η Fuoco (1995), υποστηρίζει ότι οι μαθητές θα πρέπει να έχουν την ευκαιρία να συμμετέχουν σε δραστηριότητες υπαίθριας αναψυχής και περιπέτειας όχι μόνο για τη φυσική και τη συναισθηματική τους ανάπτυξη αλλά και για την υποστήριξη που λαμβάνουν ο ένας από τον άλλον ώστε να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του προγράμματος. Η ανταλλαγή ιδεών, η αμοιβαία αποδοχή και η εμπιστοσύνη στις ικανότητες τις ατομικές και τις ομαδικές φέρει θετικά αποτελέσματα τόσο στην ομάδα όσο και στο ίδιο το άτομο.

Η αυτοεξυπηρέτηση και η ανάληψη πρωτοβουλιών και καθηκόντων αποτελεί ένα επιπρόσθετο σημαντικό και επιθυμητό όφελος το οποίο αποκομίζουν οι μαθητές-τριες με την εμπλοκή τους στις υπαίθριες δραστηριότητες. Οι εργασίες που θα πρέπει να φέρουν σε πέρας οι συμμετέχοντες στη διάρκεια παραμονής τους στην ύπαιθρο, τους εμπλέκουν σε μια ενεργή διαδικασία αυτο-οργάνωσης, αυτο-δημιουργίας και αυτο-διαχείρισης. Όπως αναφέρει και ο Crain (2001), στα πλαίσια της αυτοεξυπηρέτησης παιδιά ηλικίας μέχρι 12 ετών, κατασκεύαζαν καταφύγια στο δάσος με υλικά που έβρισκαν στη φύση γεγονός το οποίο συνδέεται άμεσα με τις δραστηριότητες που πραγματοποιούσαν οι μαθητές-τριες στο δεύτερο υπό εξέταση σχολείο και αφορούσαν την προσπάθεια για το άναμμα της φωτιάς (συγκομιδή ξύλων από το δάσος) και την προετοιμασία του φαγητού καθώς και διάφορες κατασκευές για την καλύτερη διαβίωσή τους. Παράλληλα με την αυτοσυντήρηση, σημαντικό κρίθηκε από τους υπεύθυνους το γεγονός ότι οι συμμετέχοντες στα προγράμματα μαθητές-τριες εξοικειώθηκαν σε θέματα υγιεινής (σωματική καθαριότητα, τακτοποίηση προσωπικών αντικειμένων), συμπεριφορά μάλιστα που συνεχίστηκε και μετά την ολοκλήρωση των προγραμμάτων στην καθημερινή τους ζωή σύμφωνα με δηλώσεις τους αλλά και δηλώσεις γονέων.

Ένα τελευταίο σημαντικό επιθυμητό όφελος κρίθηκε η δεξιότητα της προσαρμογής στην ομάδα και στις συνολικά επικρατούσες συνθήκες κατά την εξέλιξη του προγράμματος. Το περιεχόμενο των υπαίθριων δραστηριοτήτων επικεντρώνεται στην ικανότητα των παιδιών να προσαρμόζονται σε ποικίλες αλλαγές (καινούριες συνθήκες, προσαρμογή συμπεριφοράς) των οποίων η μεταφορά και η διατήρηση στην καθημερινή ζωή θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική (Neill, 1994). Για το συγκεκριμένο θέμα στην προαναφερθείσα έρευνα των Neill και Dias (2001), φαίνονται καθαρά οι θετικές αλλαγές στην προσαρμοστικότητα (ψυχολογική ικανότητα να αντιδρά το άτομο σε ποικίλες συνθήκες) που παρουσίασε μια ομάδα φοιτητών σε προγράμματα του οργανισμού «Outward Bound» έπειτα από συμμετοχή σε ποικίλης φύσεως προγράμματα.

Από τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τις απαντήσεις των μαθητών-τριών στα ερωτηματολόγια και από τα τρία σχολεία σχετικά με το εάν και πως αντιλαμβάνονται τα οφέλη που αποκομίζουν από τη συμμετοχή τους στις υπαίθριες δραστηριότητες αναψυχής, διαπιστώθηκε ότι τα παιδιά σε μεγάλο ποσοστό έχουν αντίληψη των ωφελειών και συμμετέχουν συνειδητά στα προγράμματα. Πιο συγκεκριμένα, η κατηγορία που αφορούσε την απόκτηση νέων δεξιοτήτων όπως τη χρήση της πυξίδας, τον προσανατολισμό, τις ποικίλες κατασκευές στη φύση και το

μαγείρεμα κρίθηκε από τα παιδιά ως ένα από τα πιο σημαντικά οφέλη και ως μια από τις πιο αξέχαστες εμπειρίες που βίωσαν κατά την παραμονή τους στη φύση. Επιπρόσθετα, οι νέες εμπειρίες που έζησαν όπως για παράδειγμα η συγκατοίκηση σε σκηνές ή δωμάτια με άλλους συμμαθητές και η γενικότερη επιβίωση μέσα στη φύση αποτέλεσαν εμπειρίες ζωής, βαθιά χαραγμένες στο μυαλό της πλειοψηφίας των συμμετεχόντων. Η επαφή με τη φύση, οι διάφορες δραστηριότητες που διεξάγονταν στην ύπαιθρο, σε ένα περιβάλλον παρθένο, δημιούργησαν στα παιδιά ένα αίσθημα ελευθερίας, χαλάρωσης, ευχαρίστησης και ικανοποίησης με αποτέλεσμα να γίνουν αναπόσπαστο κομμάτι του φυσικού περιβάλλοντος και όπως τόνισε ο Crain (2001) όταν το παιδί βρίσκεται στο φυσικό περιβάλλον αναπτύσσει σημαντικές δυνάμεις όπως αυτήν της παρατηρητικότητας.

Σημαντικό όφελος κρίθηκε από τους μαθητές-τριες και η απόκτηση γνωριμιών, η σύναψη των σχέσεων με καινούρια άτομα στη διάρκεια του προγράμματος καθώς επίσης και η ενίσχυση των φιλικών σχέσεων, το βαθύ και ουσιαστικό δέσιμο μεταξύ των φίλων αλλά και η βαθύτερη επικοινωνία με τους καθηγητές. Η συνεργασία από την άλλη πλευρά είναι μια έννοια που αναπτύχθηκε ιδιαίτερα στους κύκλους των συμμετεχόντων μαθητών-τριών, έγινε απόλυτα κατανοητή η αξία της για την ομαλή και αρμονική επιβίωσή τους και την ενίσχυση της δημιουργικότητάς τους. Η ανεξαρτητοποίηση και η επιβίωση για μικρό χρονικό διάστημα μακριά από την οικογένεια ήταν ένας από τους σημαντικούς λόγους που ώθησε κάποιους από τους μαθητές-τριες να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα των υπαίθριων δραστηριοτήτων και να αντιμετωπίσουν μόνοι τους τις διάφορες προκλήσεις ενώ ταυτόχρονα αποδείχθηκε ως ένα ακόμα σημαντικό όφελος και για τα παιδιά που ξεκίνησαν να ζήσουν την εμπειρία για διαφορετικούς λόγους από αυτόν της επιβίωσης μακριά από την οικογένεια. Τέλος, η γνωριμία και η επαφή των παιδιών με καινούρια αθλήματα και αθλήματα περιπέτειας ήταν κάτι που τους κέντρισε ιδιαίτερα το ενδιαφέρον και τους δημιούργησε ανάμεικτα συναισθήματα, χαράς, έκπληξης αλλά και φόβου σε ορισμένες καταστάσεις με αποτέλεσμα τη βίωση μιας ξεχωριστής εμπειρίας (Χρόνη, 2003).

Από την ερμηνεία των αποτελεσμάτων παρατηρούμε ότι τα επιθυμητά οφέλη που αντιλαμβάνονται οι υπεύθυνοι ότι μπορούν να αποκομίσουν οι μαθητές-τριες μέσα από τη συμμετοχή τους στα προγράμματα των υπαίθριων δραστηριοτήτων συνδέονται και ταυτίζονται σε μεγάλο βαθμό με τα αντιλαμβανόμενα από τα παιδιά οφέλη. Αυτό είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικό γιατί υποδηλώνει ένα λειτουργικό σχεδιασμό των προγραμμάτων από τους υπεύθυνους των σχολείων που η υλοποίησή του στοχεύει σε

συγκεκριμένους σκοπούς, οι οποίοι συμβάλλουν στην ανάπτυξη της πολύπλευρης προσωπικότητας των παιδιών. Αξίζει να σημειωθεί ότι ένας σημαντικός αριθμός μαθητών-τριών, κυρίως οι μεγαλύτεροι σε ηλικία, δήλωσαν τη μεταφορά μάθησης νέων πραγμάτων από την ύπαιθρο στην καθημερινή τους ζωή, όπως για παράδειγμα έμαθαν να έχουν ομαδικό πνεύμα, να συνεργάζονται και να είναι περισσότερο ανεξάρτητοι.

Βέβαια, από την άλλη πλευρά παρατηρήθηκε περιορισμένη αναφορά από τους περισσότερους μαθητές-τριες σε οφέλη όπως η αυτοεξυπηρέτηση, η υγεία, αλλά και σε βασικές ψυχολογικές δεξιότητες όπως η αυτογνωσία, ο αυτοέλεγχος, η αυτοεκτίμηση και η εξερεύνηση του εαυτού που αναπτύσσονται με την εμπλοκή και την ευρύτερη ενεργοποίηση του ατόμου σε προγράμματα υπαίθριων δραστηριοτήτων όπως τόνισε η Kaplan (1984). Η αιτιολογία του συγκεκριμένου γεγονότος ίσως να έγκειται αρχικά στο νεαρό της ηλικίας των συμμετεχόντων, στις άγνωστες ακόμη πτυχές του χαρακτήρα τους καθώς και στη συνεχή διαδικασία διαμόρφωσης της προσωπικότητάς τους ή ακόμα και στο συγκεκριμένο περιεχόμενο των προγραμμάτων που μπορεί να μην προωθεί την ανάπτυξη τέτοιων δεξιοτήτων. Παρόλα αυτά, η ανάπτυξη των παραπάνω ψυχολογικών δεξιοτήτων μέσα από τη διοργάνωση προγραμμάτων υπαίθριων δραστηριοτήτων χρήζει περαιτέρω έρευνας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Προτάσεις για πρακτικές εφαρμογές

Οι υπαίθριες δραστηριότητες αναψυχής αποτελούν ένα μέσο εκτόνωσης για το σύγχρονο άνθρωπο, τον άνθρωπο της πόλης που βιώνει καθημερινά εξοντωτικούς ρυθμούς ζωής. Οι υπαίθριες δραστηριότητες συμβάλλουν σημαντικά στην προστασία και την ενίσχυση της ψυχικής κυρίως υγείας και ισορροπίας των ατόμων. Το υπαίθριο περιβάλλον προσφέρει ευκαιρίες και προκλήσεις για την καλλιέργεια δεξιοτήτων που μπορεί ο άνθρωπος να μεταφέρει στην απαιτητική καθημερινότητά του και να αναπτυχθεί περαιτέρω προσωπικά. Ακόμα περισσότερο όμως μπορούν να ωφεληθούν από τα προγράμματα των υπαίθριων δραστηριοτήτων τα παιδιά των οποίων η προσωπικότητα και ο χαρακτήρας τους βρίσκεται υπό διαμόρφωση. Μπορούν να αποκτήσουν δεξιότητες και γνώσεις, να αποκομίσουν οφέλη, να αναπτυχθούν πολύπλευρα κάτω από συνθήκες πρωτότυπες, πρωτόγνωρες αλλά και προκλητικές πάντα όμως συνδυασμένες με συναισθήματα χαράς και ευχαρίστησης. Το αποτέλεσμα της εμπλοκής θα είναι η ανάπτυξη μιας υγιούς και πολυδιάστατης προσωπικότητας που θα μπορεί να δεχθεί και να αντιμετωπίσει όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικά τις δύσκολες προκλήσεις της καθημερινότητας.

Στη συγκεκριμένη εργασία παρουσιάστηκαν οι λόγοι διοργάνωσης των υπαίθριων δραστηριοτήτων σε τρία μεγάλα ιδιωτικά σχολεία της χώρας, τα επιθυμητά από τους καθηγητές οφέλη καθώς και τα αντιλαμβανόμενα από τους μαθητές-τριες. Από την έρευνα προέκυψε ότι η διοργάνωση τέτοιων προγραμμάτων συμβάλλει σημαντικά τόσο στη σωματική όσο και την ψυχική και πνευματική ανάπτυξη των παιδιών, στη μάθηση δεξιοτήτων και συμπεριφορών καθώς και στη βίωση ανεπανάληπτων εμπειριών. Ωστόσο αυτό που θα πρέπει να σημειωθεί είναι ότι η υλοποίηση των προγραμμάτων αυτών πραγματοποιείται στην Ελλάδα μόνο από ορισμένα ιδιωτικά σχολεία που αντεπεξέρχονται οικονομικά στις απαιτήσεις των προγραμμάτων. Από την άλλη πλευρά, οι μαθητές-τριες των δημόσιων για παράδειγμα σχολείων της χώρας στερούνται αυτής της δυνατότητας να συμμετέχουν δηλαδή σε

παρόμοια προγράμματα διότι δεν διεξάγονται ή ακόμα στερούνται τα σχολεία εξειδικευμένων στο αντικείμενο ατόμων. Θα ήταν λοιπόν ιδιαίτερα εποικοδομητικό για τη μαθητιώσα νεολαία αν τα προγράμματα των υπαίθριων δραστηριοτήτων, με την υποστήριξη του κράτους και υπό την καθοδήγηση εξειδικευμένων ατόμων, ξεκινήσουν να εντάσσονται στο σχολικό πρόγραμμα ώστε η εφαρμογή τους και η επίτευξη στόχων να υφίστανται σε πανελλήνια κλίμακα δημιουργώντας ένα γερό υπόβαθρο για την ανάπτυξη των παιδιών. Παράλληλα η θετική υποστήριξη των παιδιών χωρίς να αφαιρείται η αυτονομία τους θα δημιουργήσει προϋποθέσεις για χαρά, ευχαρίστηση και δημιουργικότητα από τη συμμετοχή τους στις δραστηριότητες και θα αυξήσει την εσωτερική τους παρακίνηση.

Επιπρόσθετα, στα προγράμματα υπαίθριας αναψυχής μπορούν να συμμετάσχουν ακόμα άτομα και παιδιά με τυχόν παθήσεις και ειδικές αναπηρίες, πάντα υπό την καθοδήγηση επιστημονικά καταρτισμένων ανθρώπων, οι οποίοι εντάσσουν το κάθε άτομο ανάλογα με τις ανάγκες, τις επιθυμίες του αλλά και τις ικανότητές του σε κατάλληλα προσαρμοσμένα προγράμματα. Σημαντική μάλιστα κρίνεται η έρευνα των Nichols και Fines (1995), οι οποίοι μελέτησαν τα οφέλη και τα πλεονεκτήματα μιας υπαίθριας δραστηριότητας του καγιάκ, σε άτομα ηλικίας 19-55 ετών, που είχαν υποστεί τραυματική βλάβη εγκεφάλου μετά τα 18 χρόνια ζωής τους και βρίσκονταν τουλάχιστον τον τελευταίο χρόνο σε πρόγραμμα αποκατάστασης. Οι ερευνητές αναφέρουν ότι η εισαγωγή ενός προγράμματος καγιάκ, ως μια δια βίου αναψυχική και υπαίθρια δραστηριότητα ήταν μοναδική για τα άτομα αυτά, καθώς δεν απαιτούσε μεγάλη μυϊκή δύναμη, ούτε απαιτούσε πολύ καλή μνήμη. Στα συγκεκριμένα μάλιστα άτομα, τα οποία διακρίνονταν και για την περιορισμένη κινητικότητά τους, εξετάστηκαν τα οφέλη του καγιάκ αναφορικά με την αυτοαντίληψη και την ικανοποίησή τους από το πρόγραμμα αναψυχής. Από τα αποτελέσματα παρατηρήθηκε αύξηση στα θετικά αισθήματα των συμμετεχόντων που αφορούσαν στην αυτοαξία τους, την εμπιστοσύνη στον εαυτό τους, παρατηρήθηκε επίσης αύξηση της κοινωνικότητας τους και συναισθηματικό δέσιμο μεταξύ των συμμετεχόντων στο πρόγραμμα. Συνεπώς, η συμμετοχή σε υπαίθριες δραστηριότητες μπορεί να επιδράσει στην επανένταξη των ατόμων αυτών στο κοινωνικό σύνολο, την ενσωμάτωση και την προσαρμογή τους.

Προτάσεις για μελλοντικές έρευνες

Η υλοποίηση των προγραμμάτων των υπαίθρων δραστηριοτήτων αναψυχής μπορεί να προσφέρει πολλά στο χώρο της εκπαίδευσης με τον κατάλληλο σχεδιασμό και είναι ένας τομέας που αποτελεί πρόσφορο έδαφος για έρευνα τόσο σε κοινωνικό όσο και σε αθλητικό επίπεδο (Χρόνη & Ζουρμπάνος, 2001). Συγκεκριμένα και βασιζόμενοι στην παρούσα εργασία, κρίνεται ιδιαίτερα σημαντικό να εξεταστεί σε μελλοντική έρευνα το γιατί οι μαθητές-τριες σε μεγάλο ποσοστό δεν αναφέρουν αποκόμιση ωφελειών από προγράμματα υπαίθριων δραστηριοτήτων σχετικά με βασικές ψυχολογικές δεξιότητες όπως η αυτογνωσία, ο αυτοέλεγχος, η αυτοεκτίμηση και η εξερεύνηση του εαυτού. Το συγκεκριμένο θέμα θα μπορούσε να ερευνηθεί μέσω της παρατήρησης ή ερωτηματολογίων για το αν και κατά πόσο αυτό εξαρτάται από το περιεχόμενο του προγράμματος ή και αν ακόμα επηρεάζεται από την ηλικία και τα χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων. Περαιτέρω έρευνα χρήζει και η μελέτη για το εάν κάποια νέα χαρακτηριστικά προγραμμάτων υπαίθριων δραστηριοτήτων στο χώρο της αναψυχής ως παρεχόμενης υπηρεσίας, αλλά και ειδικότερα στο χώρο της εκπαίδευσης που εξετάσαμε, μπορούν να επηρεάσουν και να αποφέρουν θετικά αποτελέσματα στην ψυχολογία και την αρμονική ανάπτυξη των παιδιών. Όπως αναφέρει ο McKenzie (2000), η απευθείας συλλογή πληροφοριών τόσο από τους ίδιους τους συμμετέχοντες, τους υπεύθυνους προγραμμάτων, αλλά και από ερευνητές, μέσα από έρευνες, συνεντεύξεις και άλλες ποιοτικές μεθόδους, θα συντελούσαν μελλοντικά στη σε βάθος ανακάλυψη στοιχείων για κάποια καινούρια χαρακτηριστικά προγραμμάτων υπαίθριας αναψυχής τα οποία θα μπορούσαν να επηρεάσουν ακόμη πιο θετικά και αποτελεσματικά την πολύπλευρη ανάπτυξη των παιδιών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VII
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

Έντυπο Αποδοχής Συμμετοχής

Παρακαλώ διαβάστε το κείμενο που ακολουθεί και υπογράψτε αν συμφωνείτε

Σκοπός της έρευνας:

Να διερευνήσουμε τους λόγους διοργάνωσης των προγραμμάτων υπαίθριων δραστηριοτήτων σε σχολεία της ιδιωτικής εκπαίδευσης, να καταγράψουμε και να αναλύσουμε τα επιθυμητά αλλά και τα αντιλαμβανόμενα οφέλη που αποκομίζουν οι μαθητές από τη συμμετοχή τους σε αυτά τα προγράμματα.

Τι θα κάνετε στην έρευνα αυτή:

Θα συμμετάσχετε σε μία συνέντευξη της οποίας το κείμενο θα επανεξετάσετε και θα επιβεβαιώσετε ότι το περιεχόμενό του εκφράζει τις προσωπικές σας απόψεις, αντιλήψεις, εμπειρίες και σκέψεις. Πιο συγκεκριμένα, πέρα από το χρόνο που θα διαθέσετε για τη συνέντευξη, θα διαβάσετε το γραπτό κείμενο που θα απομαγνητοφωνηθεί από αυτή. Για το λόγο αυτό η συνέντευξη θα μαγνητοφωνηθεί. Σε σύντομο χρονικό διάστημα θα λάβετε ταχυδρομικά το κείμενο της συνέντευξης. Σας παρακαλώ να το διαβάσετε προσεκτικά και να σημειώσετε τυχόν αλλαγές και σχόλια στα όσα θα έχετε πει. Δεν είναι υποχρεωτικό να αλλάξετε κάτι, αλλά αν τυχόν θέλετε, μπορείτε!

Χρόνος που χρειάζεται:

Η συνέντευξη θα κρατήσει περίπου 1 ώρα. Εσείς μπορείτε να αφιερώσετε όσο χρόνο θέλετε για να διαβάσετε το κείμενο της συνέντευξης ώστε να το επιστρέψετε σε εμάς σε διάστημα 2 εβδομάδων από την ημερομηνία παραλαβής του.

Πιθανοί κίνδυνοι:

Θεωρούμε ότι δεν αντιμετωπίζετε κανέναν κίνδυνο συμμετέχοντας στην έρευνα αυτή. Αν κάποια ερώτηση της συνέντευξης σας κάνει να νιώσετε άβολα, θα την αποσύρουμε.

Χρήση πληροφοριών:

Οι πληροφορίες που θα δώσετε θα χρησιμοποιηθούν για ερευνητικούς σκοπούς και θα δημοσιευθούν σε επιστημονικό περιοδικό του χώρου του αθλητισμού. Οι πληροφορίες που θα δώσετε δεν θα συσχετιστούν με το όνομά σας, ενώ πρόσβαση σε αυτές θα έχουμε μόνον όσοι εμπλεκόμαστε ενεργά με τη διεξαγωγή της παρούσας έρευνας.

Εθελοντική συμμετοχή:

Η συμμετοχή σας στην έρευνα είναι εθελοντική.

Διακοπή συμμετοχής:

Διατηρείτε το δικαίωμα να αποχωρήσετε από την έρευνα οποιαδήποτε στιγμή. Αν αποφασίσετε να αποχωρήσετε, σας παρακαλώ να ειδοποιήσετε την κ. Ανή Χρόνη. Οι κασέτες και τα κείμενα των συνεντεύξεων θα σας επιστραφούν ή θα καταστραφούν και δεν θα χρησιμοποιηθούν στην έρευνα.

Με ποιόν θα επικοινωνήσετε αν έχετε κάποια απορία για την παρούσα έρευνα:

Ταμπάκη Δέσποινα , Ιερού Λόχου 2 , Καρέας , 162 33 , Αθήνα

Τηλ. 210 - 7655804, 6945360490, E-mail: dstilian@phyed.duth.gr

Με ποιον θα επικοινωνήσετε σχετικά με τα δικαιώματά σας στην παρούσα έρευνα:

Ανή Χρόνη, Ph.D., Λέκτορας, ΤΕΦΑΑ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Καρυές, 42100 Τρίκαλα.

Τηλ. 24310 - 47048, E-mail: schroni@pe.uth.gr

Αποδοχή συμμετοχής:

Συμφωνώ να συμμετάσχω στην έρευνα που περιγράφηκε παραπάνω.

Υπογραφή: _____ Ημερομηνία: _____

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

Οδηγός Συνέντευξης

1. Ποια είναι τα προγράμματα υπαίθριων δραστηριοτήτων αναψυχής που διοργανώνονται στο συγκεκριμένο σχολείο;
2. Πότε ξεκίνησε η λειτουργία των προγραμμάτων αυτών στο σχολείο σας και ποιος ο λόγος έναρξής τους;
3. Πώς επιλέξατε την υλοποίηση του συγκεκριμένου προγράμματος δραστηριοτήτων για τους μαθητές;
4. α. Όταν αρχικά σχεδιάστηκε το πρόγραμμα, τι πιστεύατε ότι θα αποκόμιζαν τα παιδιά από αυτό; Τι όφελος θα είχαν; Τι θα κέρδιζαν;
β. Στη συνέχεια, βλέποντας το πρόγραμμά σας να «τρέχει», τί οφέλη βλέπετε ότι έχει στα παιδιά; Είναι όπως τα περιμένατε; Είναι διαφορετικά και πώς; Βλέπετε αλλαγές στα χρόνια που «τρέχει» το πρόγραμμα;
5. Ποια είναι τα κίνητρα που δίνετε στα παιδιά για να τους προκαλέσετε το ενδιαφέρον για συμμετοχή;
6. α. Οι συνοδοί των παιδιών στις διάφορες εξορμήσεις είναι άτομα επιστημονικά καταρτισμένα στο χώρο των υπαίθριων δραστηριοτήτων;
β. Πώς συμμετέχουν αυτοί; Ενεργά ή ως συνοδοί;
7. α. Τι γίνεται μετά από ένα πρόγραμμα;
β. Γίνεται συζήτηση, αξιολόγηση ή εκτίμηση, μετά το πέρας των προγραμμάτων αναφορικά με την αποκόμιση ωφελειών από τους μαθητές και την άποψή τους για την λειτουργία των προγραμμάτων στα πλαίσια του σχολείου;
8. Υπάρχει κάτι άλλο που θα θέλατε να μου πείτε, σχετικά με κάτι που εγώ παρέλειψα να ρωτήσω;

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ

Ερωτηματολόγιο Μαθητών-τριών

1. Σκέψου και γράψε λίγα πράγματα για το πώς πέρασες στο Adventure Camp/ Κατασκηνωτικό πρόγραμμα στην Πίνδο/ Πρόγραμμα υπαίθριων δραστηριοτήτων του σχολείου που συμμετείχες.
2. Σκέψου και γράψε λίγα πράγματα με το γιατί αποφάσισες να πας στο συγκεκριμένο πρόγραμμα.
3. Σκέψου και γράψε λίγα πράγματα σχετικά με τι σου έκανε μεγαλύτερη εντύπωση όταν ήσουν στο πρόγραμμα. Δηλαδή, τι είναι αυτό που θα σου μείνει αξέχαστο.
4. Σκέψου και γράψε λίγα πράγματα σχετικά με τι σου άρεσε περισσότερο από όσα έζησες τις μέρες που πέρασες.
5. Σκέψου και γράψε λίγα πράγματα σχετικά με τι σου άρεσε λιγότερο από όσα έζησες τις μέρες που πέρασες.
6. Σκέψου και γράψε λίγα πράγματα σχετικά με τι καινούριο έμαθες στο πρόγραμμα.
7. Σκέψου και γράψε λίγα πράγματα σχετικά με το αν συνεχίζεις να κάνεις κάποια από αυτά που έμαθες στο πρόγραμμα που συμμετείχες. Είτε δραστηριότητες, είτε καινούριες συμπεριφορές.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ

Πίνακας 1. Λόγοι διοργάνωσης και επιθυμητά οφέλη κατά τους υπευθύνους σχολείων

Υποκατηγορίες	Κατηγορίες	Αναφορές Υπευθύνων		
		1 ^ο σχολείο	2 ^ο σχολείο	3 ^ο σχολείο
	Λόγοι διοργάνωσης			
	1. Φιλοσοφία σχολείου		√	
α. Γνωριμία με βουνό	2. Εξοικείωση με τη φύση		√	√
β. Οφέλη από βουνό				
γ. Γνωριμία με φυσική ζωή				
α. Επαφή με φυσικό περιβάλλον	3. Σχέσεις βάθους & ουσίας	√	√	√
β. Επαφή με άλλα άτομα ομάδας				
α. Διαχείριση εαυτού	4. Αυτονόμηση	√	√	√
β. Ανεξαρτητοποίηση				
α. Μύηση στα μυστικά της φύσης	5. Διαβίωση και παραμονή στην ύπαιθρο		√	√
α. Γνωριμία με καινούρια αθλήματα	6. Καινούριες εμπειρίες	√	√	√
β. Νέες δεξιότητες				
	7. Ζήτηση από γονείς για νέες δραστηριότητες	√		
α. Ανάπτυξη ταχύτητας, δύναμης, αντοχής, ισορροπίας, ευλυγισίας	8. Ανάπτυξη κινητικών επιδεξιότητων			√
	Επιθυμητά οφέλη			
α. Απόκτηση κοινωνικής συμπεριφοράς	1. Κοινωνικοποίηση	√		√
β. Εκμάθηση προσαρμογής σε ομάδα				
α. Ανάλυση πρωτοβουλιών και καθηκόντων	2. Αυτοεξυπηρέτηση	√	√	
α. Γνωριμία με ήθη & έθιμα	3. Πολιτισμική ανάπτυξη		√	
α. Ενδιαφέρον για νέα αθλήματα	4. Κίνητρα για μελλοντική συμμετοχή	√		
α. Εξοικείωση με θέματα υγιεινής	5. Αυτοσυντήρηση	√	√	
α. Σύναψη σχέσεων με καθηγητές και μαθητές	6. Συνεργασία			√
	7. Εκπαίδευση γονέων	√		

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ε

Πίνακας 2. Αντιλαμβανόμενα οφέλη κατά τους μαθητές-τριες

Υποκατηγορίες	Κατηγορίες	Αριθμός αναφορών	Σύνολο Αναφορών
α. πυξίδα β. προσανατολισμός γ. μαγείρεμα δ. κατασκευές	1. Νέες δεξιότητες	12 (σχολείο 2), 6 (σχολείο 3)	18
α. ύπνος β. επιβίωση γ. w.c. δ. καθαριότητα ε. διατροφή στ. συγκατοίκηση	2. Νέες εμπειρίες	10 (σχολείο 1), 12 (σχολείο 2), 1 (σχολείο 3)	23
	3. Οφέλη υγείας	5 (σχολείο 2)	5
α. πεζοπορία β. θέα της φύσης	4. Επαφή με τη φύση	2 (σχολείο 1), 9 (σχολείο 2), 1 (σχολείο 3)	12
	5. Επαφή με νέα αθλήματα	8 (σχολείο 1), 4 (σχολείο 3)	12
α. σύναψη σχέσεων με συμμαθητές και μαθητές από άλλες χώρες	6. Γνωριμίες	4 (σχολείο 1), 2 (σχολείο 2), 1(σχολείο 3)	7
α. ενίσχυση φιλικών σχέσεων	7. Κοινωνικοποίηση	7 (σχολείο 1), 2 (σχολείο 2), 2 (σχολείο 3)	11
	8. Συνεργασία & ομαδικότητα	6 (σχολείο 1), 1 (σχολείο 2), 1 (σχολείο 3)	8
	9. Ανεξαρτητοποίηση	4 (σχολείο 1), 2 (σχολείο 2)	6
	10. Αυτοεξυπηρέτηση	3 (σχολείο 1)	3

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Butler, G. (1967). *Introduction to community recreation (4th ed.)*. New York: McGraw – Hill.
- Caltabiano, M.L. (1995). Leisure orientation, coping style and personality. *Leisure Option*, 5, 24-31.
- Carpenter, G., & Howe, C. (1985). *Programming, leisure experiences – A cyclical approach*. New Jersey: Prentice - Hall.
- Crain, W. (2001, Summer). How nature helps children develop. *Montessori LIFE*, pp. 22-24.
- Csikszentmihalyi, M. (1997). Happiness and creativity. Going with the flow. *The Futurist* 31(5), 8-13.
- Csikszentmihalyi, M. (1990). *Flow: The psychology of optimal experience*. New York: Harper and Row.
- Deci, E.L., & Ryan, R.M. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits. Human needs and the self – determination of behavior. *Psychological Inquiry* 11(4).
- Denzin, N.K. & Lincoln, Y.S. (1998). *Collecting and interpreting qualitative materials*. London: SAGE Publications.
- Edington, C., & Griffith, C. (1983). *Recreation and leisure service delivery system*. New York: Saunders college publishing.
- Estes, C. (2003). Enjoyment and the good life: The less-advertised benefits of parks and recreation. (Research update). *Parks and Recreation*.
- Ewert, A. (1988). Reduction of trait anxiety through participation in Outward Bound. *Leisure Sciences*, 10, 107-117.
- Ford, P., & Blanchard, J. (1993). *Leadership and administration of outdoor Pursuits (2nd ed.)*. State College, PA: Venture Publishing.
- Fuoco, T. (1995, April). Should elementary and secondary school physical education programs include high risk activities such as a rock climbing and ropes courses? *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 11.
- Gleitman, L. & Liberman, M. (1995). *An Invitation to cognitive science: Language* (vol. 1, 2nd ed.). Cambridge, MA: MIT Press.

- Hammersley, C.H. (1992, November-December). If we win, I win: Adventure education in physical education and recreation. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 63-67.
- Hart, R.A. (1979). *Children's experience of place*. New York: Irvington.
- Hutchinson, J. L. (1949). *Principles of recreation*. New York: A.S. Barnes.
- Knapp, C. (1993). *Lasting lessons: A teacher's guide to reflecting on experience*. Charleston, WV: ERIC Clearinghouse on rural education and small schools. <http://www.ericfacility.net/ericdigests/ed414112.html>
- Leitner, M.J., & Sara, F.L. (1996). *Leisure Enhancement*, (2nd ed.). New York: The Haworth Press.
- Lifton, R.J. (1993). *The protean self: Human resilience in an age of transformation*. New York: Basic Books.
- Lincoln, Y.S., & Guba, E. (1985). *Naturalistic enquiry*. London: Sage Publications.
- Luckner, J. (1994, January). Effective skills instruction in outdoor adventure education. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 57-61.
- McKenzie, D. Marcia (2000). How are adventure education program outcomes achieved? A review of literature. *Australian Journal of Outdoor Education*, 5, 19-28.
- McRae, K. (1990). *Outdoor environmental education. Diverse purposes and practices*. Sydney: MacMillan Publishing Co.
- Murphy, J. (1974). *Concepts of leisure*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice - Hall.
- Neill, J.T. & Dias, K.L. (2001). Adventure education and resilience: The double-edged sword. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 1, 35-42.
- Neill, J.T. (1994). *The effect of Outward Bound high school programs on adolescents self-concept, mental health and coping strategies*. Honours thesis, Psychology, Australian National University, Canberra.
- Nichols, D. & Fines, L. (1995, Spring). Self-concept, attitude, and satisfaction benefits of outdoor adventure activities: The case for recreational kayaking. *Journal of Leisurability*, 22(2).
- Palmberg, S.E., & Kuru, J. (2000). Outdoor activities as a basis for environmental responsibility. *The Journal of Environmental Education*, 31, 32-36.
- Parkin, D. (1998). Is outdoor education environmental education? *Journal of Environmental Education and Information*, 17, 275-286.
- Passmore, J. (1972). *Outdoor education in Canada*. Toronto, CA: Ontario Substitute for Educational studies.

- Priest, S. (1986). Redefining outdoor education. *Journal of Adventure Education*, 5, 23-25.
- Romney, G.D. (1945). *Of the job living*. New York: A.S. Barnes.
- Rossman, B.G., & Rallis, S.F. (1998). *Learning in the field: An introduction to qualitative research*. London: Sage Publications.
- Ryff, C.D., Singer, B., Dienberg, L.G. & Essex, M.J. (1998). Resilience in adulthood and later life. In J. Lomaranz (Ed.), *Handbook of aging and mental health: An integrative approach* (pp. 69-96). New York: Pleyum Press.
- Seligman, M.E.P., & Csikszentimihalyi, M. (2000). Positive Psychology. *American Psychologist*, 55, 5-14.
- Smith, S.H. (1992, October). Leisure - The central fiber in the fabric of a quality life. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 5.
- The Athletic Institute , American Alliance for Health Physical Education Recreation and Dance (1983). *Planning facilities for athletics, physical education and recreation* (4th ed.). Authors.
- Torkildsen, G. (1999). *Leisure and recreation management* (4th ed.). London: E & FN SPON.
- Warner, E.E. (1993). Risk, resilience, and recovery: Perspectives from the Kauai longitudinal study. *Development and Psychopathology*, 5, 503-515.
- Watters, R. (1987). A model theory of outdoor programming approaches. *High-adventure outdoor pursuits: Organization and Leadership*, 13-24. Pocatello, ID University Press.
- Watters, R. (1986). Historical perspectives of outdoor and wilderness recreation programming in the United States. *Outdoor Program Manual*, 1-9. Pocatello, ID University Press.
- Yin, R.K. (2003). Case study research design and methods. *Applied social research* (3rd ed., vol. 5). London: Sage Publications.
- Αυθίνος , Ι. (1998). *Άσκηση – άθληση, κινητική αναψυχή – οργανωτική διάσταση*. Πανεπιστήμιο Αθηνών: Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού, Αθήνα.
- Κουθούρης , Χ. (2003α). *Η έννοια της υπαίθριας αναψυχής* (μη δημοσιευμένο κείμενο). Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τρίκαλα: Πανεπιστημιακές Σημειώσεις.
- Κουθούρης , Χ. (2003β). *Αγωγή υπαίθρου στο σχολικό πρόγραμμα* (μη δημοσιευμένο κείμενο). Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τρίκαλα: Πανεπιστημιακές Σημειώσεις.

- Κυριαζή, Ν. (2002). *Κοινωνιολογική έρευνα. Κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Λύτρας, Π.Ν. (2002). Εξειδικευμένα θέματα που άπτονται της κοινωνίας της αναψυχής. *Η Κοινωνία της αναψυχής*, (σελ. 100-150). Αθήνα: Interbooks”.
- Μαρκαντωνάτος, Γ., Μοσχόπουλος, Θ. & Χωραφάς, Ε. (1994). *Βασικό λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής: Ορθογραφικό - Ερμηνευτικό - Ετυμολογικό*. Αθήνα: Gutenberg.
- Παπαϊωάννου, Α., Θεοδωράκης, Γ., & Γούδας, Μ. (2003). *Ποιοτικές - ερμηνευτικές μέθοδοι έρευνας στη φυσική αγωγή*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Χριστοδουλίδης.
- Χρόνη, Σ. (2003). *Αθλητικός Τουρισμός: Υπαίθρια αθλήματα και δραστηριότητες* (μη δημοσιευμένο κείμενο). Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τρίκαλα: Πανεπιστημιακές Σημειώσεις.
- Χρόνη, Σ. (2001). Δραστηριότητες αθλητισμού αναψυχής στην Ελλάδα: Αντιλήψεις φοιτητών φυσικής αγωγής. *Φυσική Δραστηριότητα και Ποιότητα Ζωής*. Ειδικό Τεύχος: Διοίκηση Δραστηριοτήτων Αναψυχής, 20 – 27.
- Χρόνη, Σ. & Ζουρμπάνος, Ν. (2001). Ψυχολογικά οφέλη από συμμετοχή σε αθλητικές δραστηριότητες αναψυχής. *Φυσική Δραστηριότητα και Ποιότητα Ζωής, 1*, 1-6.